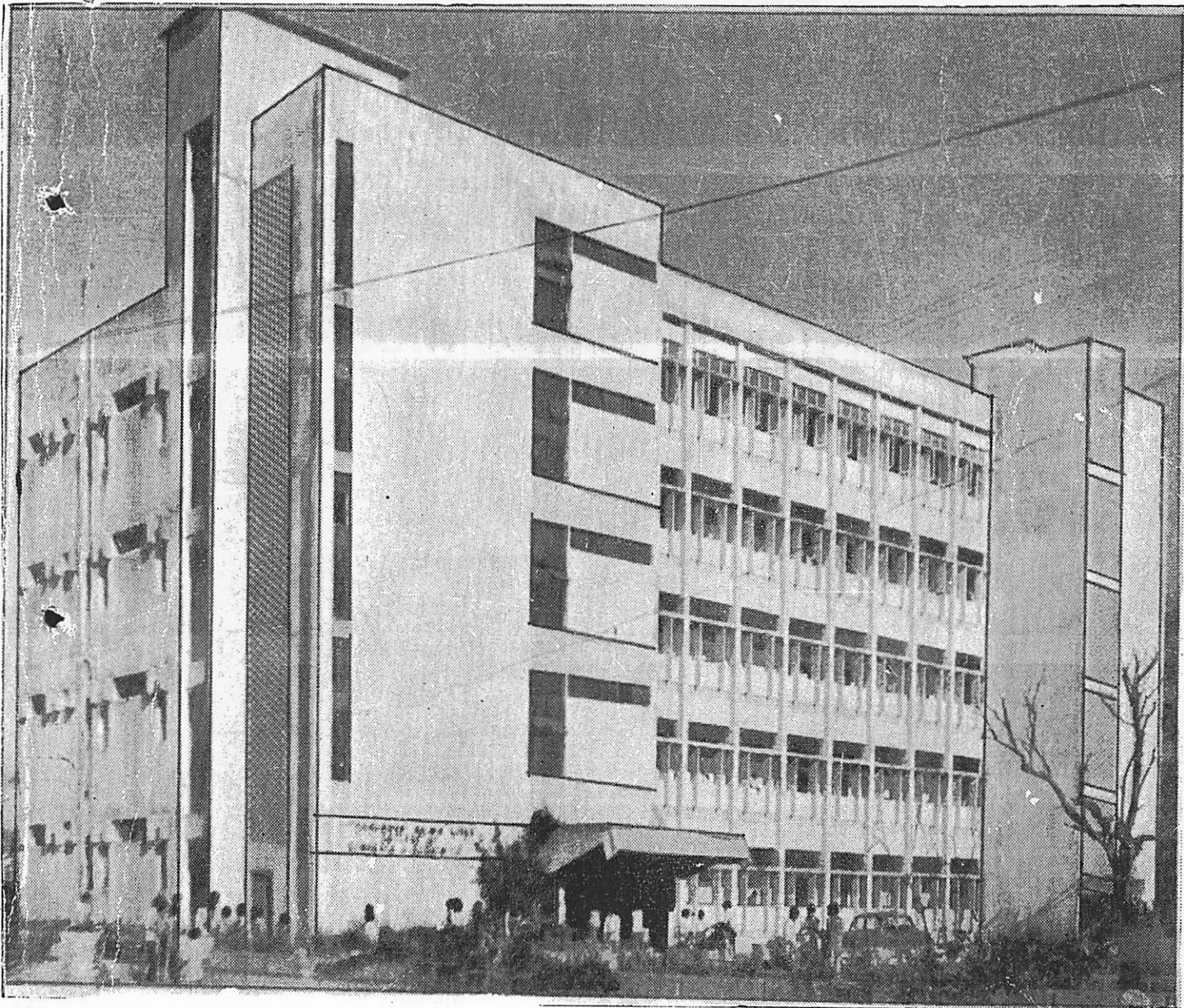

PRAHLADRAI DALMIA LIONS COLLEGE OF COMMERCE & ECONOMICS

DALMIATE 1987 - 88

Lions Club of Malad - Borivli College Charity Trust

BOARD OF TRUSTEES

1. Shri Mahabirprasad Dalmia
2. Shri Bajranglal Dalmia
3. Lion Ratanlal G Saraf
4. Lion Balkrishna R. Lakhotia

PRAHLADRAI DALMIA LIONS COLLEGE OF COMMERCE & ECONOMICS

GOVERNING COUNCIL

1. Shri Mahabirprasad Dalmia	Trustee
2. Shri Bajranglal Dalmia	Trustee
3. Lion Ratanlal G. Saraf	Trustee
4. Lion Balkrishna R. Lakhotia	Trustee
5. Lion Shankarlal P. Jain	Chairman
6. Lion N. D. Oza	Vice-Chairman
7. Lion P. U. Mehta	Hon. Secretary
8. Lion Jaiprakash Bairagra	Hon. Treasurer
9. Lion Rajan J. Shah	Hon. Jt Secretary
10. Lion M. R. Maheshwari	Hon. Jt. Secretary
11. Lion S. M. Jhunjunuwalla	Member
12. Lion Santkumar B. Agarwal	Member
13. Lion Kanahaiyalal G. Saraf	Member
14. Lion. G. S. Bhatt	Ex-Officio
15. Lion Surendra N. Kanodia	Ex-Officio
16. Principal (Mrs.) P. S. Baleri	Ex-Officio

— CONTENTS —

---

1. Editorial	—	1 2
2. Principal's Report	—	3, 6
3. Good bye Alma - Mater	Kanchan S. Gore	7
4. English is a queer Language	Prashant Rao	8
5. Challenges to Nationalism	Prof. M. N. Bhise	9, 11
6. The Elixir of Life	Vipul Agarwal	11
7. Sahitya Kala Parishad		12
8. Planning Forum		13
9. Fine Arts Association & Photographic Society		14, 15
10. Gymkhana		16, 17
11. Bajranglalji's Welcome Speech		18
12. Student Teachers' Council		19, 21
13. Dalmia Utsav		22, 24
14. Report of National Service Scheme Unit		24, 26
15. Our Sitaramji		
16. Condolences		

मराठी विभाग

१	हेमा मंडले	१-२	१
२	भारती व. गवडे	२	२
३	सुविता म. काळे	२	३
४	अतिशय सवावडे	३	४
५	संशुद्धमत बांशी	३	५
६	कु. गणकर व. निवडे	४	६
७	निशीगंधा	४-५	७
८	राजेश	५	८
९	राजेश कुटे	५-७	९
१०	स्वामी मिडे	७-८	१०
११	दिपक बांगले	८	११
१२	२१ वें यानक	९-१०	१२
१३	मराठी वाङ्मय मंडळ	११-१३	१३
१४	सर्व विषय संपादक आणि संपादक		१४

१ भादक पदवी

२ मला काही सांगायचय

३ एक मजबोर पत्र

४ मन

५ सहाय्य आणि पत्राव

६ सहज सुखलं म्हणून

७ काही काव्ये

८ निरीक्षणे

९ मधुर प्रेम

१० लक्ष्मी देवा

११ काही ही वसिष्ठी

१२ काही ही वसिष्ठी

१३ असे असे २१ वें यानक

१४ मराठी वाङ्मय मंडळ

१५ सर्व विषय संपादक आणि संपादक का ?

ગુજરાતી વિભાગ

૧	કુબકાળ		૧-૨
૨	દેશપ્રેમ	રૂપલ આર. કોઠારી	૨-૩
૩	સુવર્ણ યુગનો કાળ	રીટા એ. શ્રોફ	૩-૪
૪	સ્પર્શી શકુ	મયંક એ. નાયક	૪
૫	સંબંધ	હેમા આઇ. ચોકરી	૪
૬	સ્વાર્થ	"	૪
૭	સારાંશ	"	૪
૮	ગુજરાતી સાહિત્ય મંડળનું સરગૈયું		૫
૯	સ્ત્રી-પુરૂષની સમાનતા વચ્ચેનો ભેદ		૬-૭
૧૦	શિક્ષિત બેકારી	હેમા ચોકરી	૭-૯
૧૧	વ્યથા	ભાવિક પુરોહિત	૯-૧૦
૧૨	ભારતની વર્તમાન સમસ્યાઓ	જગદીશ પટેલ	૧૦-૧૩
૧૩	તાડે સ્મરણ	મયંક નાયક	૧૩
૧૪	આપણા સમાજના અનિષ્ટો		૧૩-૧૬
૧૫	માનવ જીવન ઉત્તમ શા માટે		૧૬

हिन्दी शिक्षा

1. हिन्दी भाषा का परिचय

संस्कृत की विशेषताएँ

2. अक्षरों और शब्दों का परिचय

3. सामाजिक एवं शैक्षणिक जीवन

4. शिक्षण विधियों का परिचय

5. बालों को हिन्दी में पढ़ाने का तरीका

6. पुस्तकें

7. हिन्दी में व्याकरण

8. हिन्दी भाषा का विकास

9. भारत

दो भाषाएँ

संज्ञा पुस्तिका

संज्ञा पुस्तिका

कमलकांत त्रिवेदी

राजेश्वर अग्रवाल

राजेश्वर अग्रवाल

१०

१०

१०

१०

१०

१०

१०

१०

**PRAHLADRAI DALMIA
LIONS COLLEGE OF
COMMERCE & ECONOMICS**

MAGAZINE

1987 - 88

Editor : Prof. : P. S. SAPRE

Sectional Editors :

English Prof. : P. S. SAPRE

Marathi Prof. : (Mrs.) S. S. KULKARNI

Gujarati : Prof. (Mrs) JYOTSNA VYAS

Hindi : Prof. (Mrs.) PRATHIBHA DADHICH

Magazine Secretary : SALIL PARKAR

Jt. Secretary : HASMUKH SHUKLA

STATEMENT AS PER PRESS AND REGISTRATION OF BOOKS ACT.

FORM IV

- (1) Place of Publication Bombay
- (2) Periodicity of Publication Yearly
- (3) Printer's Name Principal (Mrs.) P. S. Baleri
Nationality Indian
Address P. D. Lions College of Commerce
& Economics,
Sunder Nagar, Malad.
- (4) Publisher's Name Principal (Mrs.) P. S. Baleri
Nationality Indian
Address P. D. Lions College of Commerce
& Economics,
Sunder Nagar, Malad.
- (5) Editor's Name Prof. P. S. Sapre
Nationality Indian
Address P. D. Lions College of Commerce
& Economics,
Sunder Nagar, Malad.
- (6) Names and Address of individual who own the newspaper and partner or shareholders holding more than one percent of total capital. P. D. Lions College of Commerce
& Economics,
Sunder Nagar, Malad,
Bombay-400 064.

I, P. S. Baleri, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge.

Sd./-P. S. BALERI
Signature of the Principal

OUR HOMAGE TO.....

LATE SHRI PRAHLADRAIJI DALMIA

cover.

goal.

values

that a

acad.

with

you

was

also

in

or

EDITORIAL

So, 'DALMIATE 1988' is in your hands and you have turned the cover. Now pause, perceive and proceed.

'Dalmiate' ever since its inception has been directed towards only one goal. The goal being cultivation of young minds and inculcation of certain values in young boys and girls. This year also we have adhered ourselves to that august commitment.

The year 1988 has been eventful for the college. Apart from excellent academic performance at Board and University examinations the year also witnessed an exuberance of young talent in the cultural fete organised by our young, enthusiastic and creative students. The organisation of Dalmia Utsav was with a view to give a proper vent and direction to youth potential and also its introduction to fine Arts.

The variety, vivacity and creativity projected by nearly 450 participant in various cultural items. Over a period of two days was not simply commendable but promised a great future.

'Dalmiate' has tried to record that creative spectrum in its pages. Apart from Dalmia Utsav our N. S. S. Unit and Sports Promotion Council need a special mention here. Both these units overyears, have been undertaking promotion of social awareness and sporting talent among the students. A project like Gramin Vikas Yojana undertaken by our N. S. S. Unit at Thandulwadi in Thane District is an ideal embodiment of innerzest for the upliftment of the down trodden and neglected sections of society.

Sports promotion Council has gifted two excellent Volley Ball players of repute to the sporting world. Rajan Nair & Cristopher Vijayan are our aspirations of definite tomorrow.

Dalmiate has ensured a wide coverage to these important events to the extent possible. Ofcourse the grasp always exceeds the reach and all of the enthusistic ideas could not be executed, the limitation of time & space being the Chief in pediments. However, on the whole, we have the satisfaction that the contributions are generally speaking competitive in quality and quantity.

In the ultimate analysis it is your judgement, groping and interactive or articulate and critical that will alone bring out better results in future.

The
for us in
under
progress
extra-cur
campus
nial thic
an unfo
all over
was ca
conf.de
v. kin
and gi
rooms
reason
do be
miniati

our
excel
durir
taken
Coll
guid
willi
teac
hav
situ
anc

rep
ic
pr
hc
m

n

PRINCIPAL'S REPORT

The year 1987-88 has been noteworthy for us in many respects. During the year under review, we have made all round progress both in the fields of curricular and extra-curricular activities. Atmosphere in the campus was extremely peaceful and congenial through-out, though it was marred by an unfortunate 52 days strike by the teachers all over the Country. Soon after the strike was called off the teachers re-generated the confidence in the students and made up by working hard during the vacation. Our boys and girls were generally found in their Class rooms or in the Library. We have therefore, reasons to believe that our students would do better this year in their respective examinations.

I am extremely happy to record that our young students have demonstrated excellent organising skills and abilities during the year under review. They have taken keen interest in the association and College Annual Day functions. They were guided in this difficult task by our ever willing young teachers. The support of the teachers and the co-operation of the students have given us the strength to face any situation difficult or otherwise-with courage and confidence.

We are proud of our students for the reputation they have earned for our institution by their excellent behaviour. We are proud of our students who have brought honour to our institution by their achievement.

ACADEMIC ACHIEVEMENTS : Our managements initial investment's in free and

intensive coaching have been paying rich dividends in recent years. Academically we have been excelling ourselves in performance. At the board examination our results have been around 95% in the last four consecutive years. In the examination held in March, 1987 our result was little over 96% with 346 students passing in First Class as against 95% with 314 in First Class during the previous year. At the T. Y. B. Com. examination held in April, 1987 our result was 83% with 50 students passing in First Class as against 72% with 39 in First Class during the previous year. Our students and teachers are doing their best to improve their results still further.

Management Objective :

Our college is managed by the social organisation wedded to the cause of social service in general and to the cause of education in particular. We are more concerned to meet the needs of students on priority. As the matter of policy we would like to help the Student Community in distress with admission to our College than with Canteen or Hotel facility to students or residential quarters to the Principal. At the Government and University request to accommodate more students, we have moved our Canteen to a temporary shed outside at an additional and recurring expenditure. We have been making every effort to help the student community to the best of our ability.

Two of our Trustees Shri. Bajranglalji Dalmia and Balkrishnaji Lakhota sponsored "DALMIA UTSAV" a two day glittering festival in our campus. This festival was

the first of its kind in the history of our College. 450 students from 27 different Colleges from all over the City actively participated in the Inter-Collegiate Competition which included Dance and Drama, Songs and Music, Quiz and Debate, Fashion and Personality, Painting and Rangoli etc. etc. It was indeed a very difficult task to organise the 'UTSAV'. We appreciate the efforts of Mr. Ashish Singh and Mr. Manmohan Kapoor and other students who worked night and day for the success of the 'UTSAV'. They were guided in these activities by Prof. Mr. S. Naringrekar and Prof. Mrs. Telang and other teachers. Our College won the First Prize for the Folk Dance and the Trophy for overall participation and achievements. We have only words of praise for all those who worked for the success of 'DALMIA UTSAV'.

This competition was sponsored in order to foster competitive spirit among students and the younger generation and to develop their talents. The function was largely attended on both the days.

Yuvak Gramin Vikas Yojana :

In league with the N. S. S. unit of our College the yojana has been working relentlessly for the uplift of the down trodden poor adivasi population of Thundulwadi Village in Palghar Taluka. A rally was organised under the 'YOJANA' in Malad-Goeregion area on 19th October, 1987 in which Prof. Bhise, Prof. Ranveria, Prof. Daffe, Prof. Bhende and Prof. Gandhi participated with our students in aid of the draught affected. The food grains and clothes collected in the rally were distributed by our volunteers under the leadership of M. Kapoor to the poor Adivasis of Jawar Taluka in Thane Dist. Under the educational project the

'YOJANA' organised painting of primary school building, distributed School material among the students donated 2 sets of school uniforms among students to motivate them to attend the School regularly, organised competitions in Sports and Cultural activities Under the Medical Aid Programme, immunisation, free medical check up, blood donation drives were conducted. Our N. S. S. volunteers have endeared themselves to the Villagers of Thundulwadi. Prof. M. N. Bhise and Prof. M. M. Telang have undertaken to construct a Community Hall for Adivasis which is nearing completion.

"Yuvak Gramin Vikas Yojana"

Celebrated their annual social gathering at Hinduja Auditorium on 27th January, 1988. Shri Dilipbhai Parikh was the Chief Guest on the occasion and gave away the prizes.

Our Students-Teachers Council met the Honourable Chief Minister Mr. Shankarrao Chavan and donated a cheque of Rs. 10,000/- towards C. M's Relief Fund Prof. Telang, Prof. Bhise, Mr. A. Singh and Mr. M. Kapoor were present on the occasion.

Fine Arts Association & Photographic Society :

We appreciate the efforts of Prof. C. K. Anandan in motivating large number of students to participate in the activities of the Society. He organised the following competitions during the year under review :-

1. Painting
2. Poster Painting
3. Cartoon
4. Rangoli
5. Photo Caption Contest
6. Painting Sketches, handicraft & Photographic Exhibition

M
Prize in
Club = c
T. Y. B.
Mr. Jol
in the
S. Nas

Cultur

ber de
activit
of t
Natio
pres.
Lion
stud

Coll
Guj
Dar
by
Int
wc
Co
Ri
Pr
N
in
e

A

Mr. Joby John F. Y. J. C. won First Prize in the competition organised by Lions Club of Shivaji Park. Miss Bharati Asurkar T. Y. B. Com., Mr. Sunil Padalkar S. Y. B. Com. Mr. Joby John F. Y. J. C. bagged First Prizes in the Dalmia Utsav. Mr. Sunil Padalkar and S. Nasir also earned prizes.

Cultural Activities :

All India strike during August-September delayed the commencement of cultural activities. Lion Shankarlalji Jain, Chairman of the Governing Council, unfurled the National Flag on 15th August, 1987 in presence of a large gathering which included Lion members and several teachers and students.

Our College participated in the Inter-Collegiate Singing Competition in Hindi and Gujarathi and won the prizes. Our Folk Dance troupe brought laurels to our College by winning four prizes successively in the Inter-Collegiate Competitions. The troupe won two First Prizes one each in the Inter-Collegiate Competition conducted by the Rizvi College and in Dalmia Utsav, Second Prize in the competition organised by the North-Bombay Jaycees and the Third Prize in the competition conducted by the University of Bombay.

Annual Day Celebrations :

16th Annual Day social was held at Bal Gandharva Rang Mandir on 7th January, 1988. Dr. S. D. Karnik Director I. C. S. S. R. and member of the Executive Council was the Chief Guest on the occasion and gave away the prizes.

Lion Pradumbhai U. Mehta, Secretary G. C. introduced the Chief Guest and Lion Balkrishnaji Lakhota presided over the

function. The following day Dr. Miss M. D. Bangalee, the Vice-Chancellor was the Chief Guest at the function. Lion Shankarlalji Jain Chairman introduced the Chief Guest and Lion Bajranglalji presided over the function. Several Lion Members and our invited guests were in attendance in large numbers on both the days and enjoyed the programme. Prof. B. V. Tekle and the Students-Teachers Council maintained excellent discipline on both the days.

The winners were cheered by their friends and the audience as they received prizes at the hands of the Chief Guest.

The Annual Athletic meet was organised by Prof. B. V. Tekle at the Bhavan's College ground on 16th January, 1988 and the following were adjudged the Champions for the academic year

Mr. Sushil Nair - T. Y. B. Com.
Miss. Coelho Maria - T. Y. B. Com.
Mr. Santosh Naik - S. Y. J. C.
Miss. Neelam Dhole - S. Y. J. C.

Our boys and girls have done exceedingly well in the Inter-Collegiate Sports and have given spectacular performance even at Inter-District and Inter-State levels.

Volley Ball (Girls Sr.)

Declared Champions for the year at Bombay District.

Volley Ball (Boys Sr.)

a) Won Inter-Collegiate Trophy organised by Shree Mad Bharat Sports Club.
b) Winners of Inter-Collegiate Tournament organised by the University of Bombay.

Water Polo (Boys Sr.)

Earned Second Prize in the Inter-Collegiate Water Polo Tournament organised by Bombay University.

Hand Ball (Girls Sr.)

Were declared runners up in the Inter-Collegiate Competitions organised by the University.

Volley Ball (Boys Jr.)

a) Declared Champions in Inter-Collegiate Competition organised by Junior College Sports Association. b) Winners of Ratan Trophy Organised by Geetanjali Sports Club.

Cricket

We won first four rounds. Mr. Dadarkar registered two successive centuries while playing against Parle College and Sohani Engineering College. We are pleased to record that the following students of our College have been selected for the Coaching Camp to represent our University

Volley Ball

1. Mr. Rajan Nair
2. Mr. P. Kulkarni
3. Mr. Rohti Kotian
4. Mr. M. Karkera

Water Polo

5. Mr. M. Natarajan
6. " Ajit Nair
7. " Amrik Singh

Volley Ball

8. Miss Sabarjit Kaur
9. " Rama Ponnapur
10. " Shanti Anant R.

Hand Ball

11. " Suvarna Taggarshie
13. " Prescilla D'souza
13. " Sheela D'souza
14. " Asha D'souza

The following students were selected to represent Bombay University in the Inter-University Competition.

Mr. Rajan Nair, Mr. Kulkarni, Mr. M. Karkera, Miss S. Kaur, Miss R. Ponnapur, Miss Suvarna Taggarshie and Mr. Ajit Nair.

Mr. Rajan Nair has brought glory to our institution. He has been selected both in the Junior as well as Senior Indian Volley Ball Teams.

Prof. B. V. Tekle, Director Sports reports that Mr. Christopher Vijayan F.Y.J.C. is the raising bright star in our College horizon, who swam to glory in the Athletic Championship by winning three Athletic Gold Medals. He has been selected Captain of Maharashtra Volley Ball Team at the all India Inter-State Volley Ball Tournament. He is also selected in the Junior Indian Volley Ball Team.

Our management was pleased with the performance given by our Volley Ball Teams and has distributed track suits to the members of the team in appreciation.

Prof. (Mrs.) Jyotsna Vyas, Chairperson of Gujarati Association conducted inter-collegiate Essay and Singing competitions, organised a picnic and the Drama. 'Ankhi Machine Bolo Jaihind'. Lion Choksy was the Chief Guest on the occasion.

Prof. (Mrs.) Rajkumari Purohit, Chairperson of Hindi Sahitya Parishad organised Mehendi and Singing Competitions.

Prof. Ambalal Patel, Chairman of Action Film Society organised Film show 'TAQDEER' Conducted inter-collegiate ANT-AKSHARI competition and celebrated Guru Purnima and the Rose Day.

Prof. (Mrs.) Shakuntala Yadav, Chairperson of Sahitya Kala Parishad organised competitions in Fancy Dress. General Knowledge, Essay and Poetry Writing.

Prof. Naringrekar, Chairman of Marathi Association organised competition in Mono-Acting nonsense 'Speaking and in Kabbadi.

Finally we would like to place record on our sincere, thanks for the valuable guidance received from the esteemed members of the Governing Council and for the willing Co-operation from the colleagues without whose co-operation it would have been difficult to achieve the progress we have made.

r Sports
F.Y.J.C.
College
Athletic
Athletic
Captain
t the all
ent He
n Volley

with the
Teams
memb-

rpers
er-coll-
titions,
'Ankhi
sy was

urohit,
organi-
is.
an of
show
ANT-
Guru

Chair-
anise
eneral

arathi
lono-
bbadi.
rd on
lance
of the
Co-
hose
ult to

ENGLISH SECTION

G

It
was crisp
watching
sudden p
year in
would h
life.

I
this ca
learned

I
becom

stone,
ation
On th
sense
ess &
ventt
thorr
fa

cou
ny
hap

me
no
m
lik

GOOD - BYE ALMA - MATER

KANCHAN S. GORE

T. Y. B. Com.

It was 6-30 in the morning. The air was crisp and pure. I was in the corridor, watching the Volleyball practice. With a sudden pang, I realised that, this was my last year in this college. After a few days, I would have to forego the pleasures of this life.

I shall no more see these grounds, this canteen, that gym everything I have learned to love so dearly.

Professors, staff and friends will soon become a thing of the past.

This Institution, though made of brick & stone, has been always a source of inspiration to me. It never made me feel isolated. On the contrary, it created in me a deep sense of harmony. It gave me love, happiness & honour. It encouraged me in my every venture & taught me to accept flowers & thorns alike. It creates confidence in me to face life as it is and dare and act in future.

I have shared with this Institution on countless occasions-my moods, aspirations, my jubilation, my disappointments & my happiness.

This institution has given me a store of memories for a life-time-memories ! I would not exchange even for Fort Knox, beautiful memories about friends & other people. I like and admire.

I shall always remember-our maiden visit to the college-our nervousness & school sickness & how this Institution slowly but surely washed away all our anxieties. It transformed us from school kids to poised youths-like buds to flowers in full bloom.

Nor shall I forget the way-we cheered ourself hoarse when, our winning teams brought home cups & shields.

The way-we teased others & played pranks like naughty children, The way-friendships were formed & cemented and the way-some friendships lead to 'vows at the altar.'

My life may continue to be a calm ocean or may turn to turbid waters-I can't predict. But, whatever be the case, these sweet memories shall never fade away. To me they will be like the first drops of rain that always bring fragrance to the earth'.

It is with a heavy heart that I am compelled to bid good-bye to this Institution. However, I feel proud to have been a part of its rich heritage.

ENGLISH IS A QUEER LANGUAGE

PRASHANT RAO
T. Y. B. Com.

We'll begin with box, and the plural is boxes.
But the plural of Ox is Oxen and not Oxes.

Then one fowl is a goose and two is geese
yet the plural of moose would never be meese".

You may find alone mouse or show a lot of mice.
But the plural of house is houses not hice.

The plural of man is always men,
why shouldn't the plural of pan be pen"?

Cow in the plural may be cows or kine.
But the plural of vow is vows not "vine".

I speak of foot, and you show me your feet.
I give you a boot, would you call it a pair of "beet"?

If the singular is tooth, and the plural teeth
why shouldn't the plural of booth be "beeth"?

If the singular is this, and the plural is these
should the plural of kiss rightly be "keese"?

Then, with ONE you use that and with THREE, those
yet the plural of hat is never called "hose".

We speak of a brother and also of "brethern"
But though we say mother, we never say "methren".

The masculine pronouns are he, his and him,
But imagine the feminine as "She", "Shis" and "shim",

So English, I think-and you must agree-
is a language as Queer as any you will see.

“Challenges to Nationalism”

Linguistic affinity is menace to sovereign, Independent, secular democratic India.

Unity of India is being challenged by linguistic states. India is multi-caste, multi-religion and multi-lingual state, a unique phenomenon in the world. In multi-lingual communities, it is rather difficult to maintain harmonious relations and brotherhood feeling among Indians. Even then India has succeeded in maintaining democratic norms for the last forty years. Today, Indian democracy is widely recognised as the largest democracy in the world. This indeed a miracle, particularly to foreigners who love democracy and its principles.

Racial problem is the perennial menace to many foreign nationalism.

Neighbour countries are not escaped from this. Infact one or two are victims of the racial menace. Sri Lanka is most critical among them. Pakistan, though there is 'Marshall Law' yet two communities on the ground of race are in tense atmosphere.

Religion is menace to other foreign nationalism. Iran is burning on the basis of religion. Religion fanaticism is menace for peace loving people in Iran. Survival of people of different religion is in stake in Iran.

“ LINGUISTIC STATES ”

Linguistic states are the menace to Indian nationalism India is federal and unitary in structure. Powers emanate from the sovereign constitution yet centre-state relation is not cordial and harmonious.

It is accepted that elements of the unitary structure of government have preponderance in our federal system.

Sarkaria Commission came into existence with suggestions, which are cosmetic in nature, such as a) Creation of an Inter-Governmental council, b) National Economic and Developmental Council and c) appointments of Governors with the approval of state governments. These suggestions were made in order to smoothen current tensions between the centre and the states. But these suggestions do not convince to the main issue of regional governments which are behaving more stridently as regional supreme. In recent-times there has been much dispute in matter of the exercise of powers by the centre. The centre has been accused of running rough-shod over state rights of with holding their legitimate share of revenue and of many other problems. West-Bengal, Karnataka, Andhra Pradesh to name a few. Hence there is a dispute in regards to exercise of powers by the centre and states. It is also questioned how much power can be delegated under the constitution to the states.

“ COMMUNALISM ”

Another chronic problem before secular India is communalism. Hindustan had to be partitioned once on the basis of communal disharmony and two Independent and Sovereign states emerged on 14th and 15th August 1947 these are Pakistan and India.

It is rightly claimed that, there was no integration between the cultural and

political struggles during the pre-Independence period as a result the genuine secular national identity developed in negligible size. In spite of various compromises made with different communal ideologies, more particularly between two communal ideologies during the freedom movement and unwillingness of the rulers to wage a determined struggle in defence of secularism in the post independence period are the basic problems for the increasing phenomenon of communal tensions and fighting in the country. The consciousness of being Indians has been forgotten and blotted out. We have seen the tragic consequences from Moradabad to Meerut. It has been noticed that communalism is so ingrained that there seems to be no way of getting out of it. This is evident from the communal toll between 1981 and June 1987.

The figures available with the Home Ministry indicate that during this period 3,223 incidents of rioting took place.

Killing 1822 Muslims and 753 Hindus and injuring 8657 Muslims and 10,536 Hindus.

The intensity of Hindu-Muslim polarisation has come almost to the level it was before partition in 1947. This is indeed a serious problem to Indian nationalism and its integration.

“ CASTISM ”

castism is another chronic menace to Indian nationalism and its unity. India is a typical and unique Nation in the world, having 6000 castes and subcastes. There is segmental division of castes and Sub-castes. There are thousands of groups

and sub-groups on the basis of caste & sub-caste. Hinduism is the largest religion in India. There is no Hindu without a caste. Hinduism is divided into more than 3000 castes and sub castes.

Caste has dominant role in Indian society and politics. State-politics is based on castism. Chief Ministers, Cabinet Ministers and so on are selected and appointed on the basis of their castes. Castism has come in the way of social and economic progress of Indian society.

Though untouchability is abolished yet it is in practice in rural areas. Even today, after forty years of independence, democratic constitutional government, exploitation, and humiliation of innocent, poor and illiterate lower caste people is in practice. Castism has jeopardized national integration linguistic states, now days are growing menace to Indian nationalism

It has been observed that people are blindly accepting the concept of linguistic states. In Andhra Pradesh, N. T. Ramarao is in power because of 'Telgu Desham'. This is entirely based on linguism. Telgu Desham which is known as Telgu aatma gaurav has welded people to state power. The success of Shri N. T. Ramarao as the Chief Minister of Andhra Pradesh is not just because of economic or political ideologies but linguistic ideologies. In Tamil Nadu, Dravidian concept has taken significant tempo to rise up at state power. In Maharashtra also Shiv Sena under the leadership of Balasaheb Thakre is gaining in strength and gear up to capture state power in the next state elections. linguistic roots in recent-times have been enlarging at faster rate in India. Regional loyalties on linguistic concepts are becoming

ANNUAL DAY (Highlights)

te & sub-
religion in
a caste.
an 3000

in Indian
is based
Ministers
ed on the
come in
ogress of

ished yet
n today,
emocratic
ion, and
illiterate
Castism
linguistic
enace to

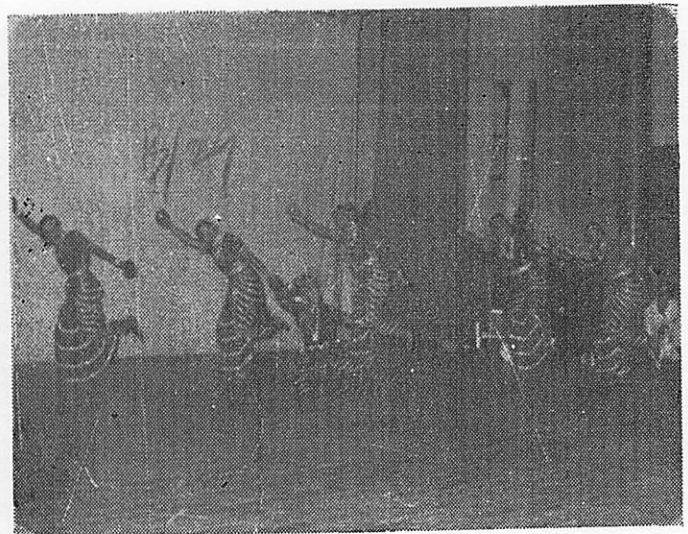
ople are
linguistic
marao Is
'm'. This
Desham
urav has
success
Minister
uee of
uiguistic
concept
e up at
iv Sena
hakre is
capture
ections.
e been
regional
coming

Rass.

Dandiya

Jhanj

ANNUAL DAY (Highlights)

Somaiya - Volley Ball Trophy
Presented to Junior Team
On Annual Day.

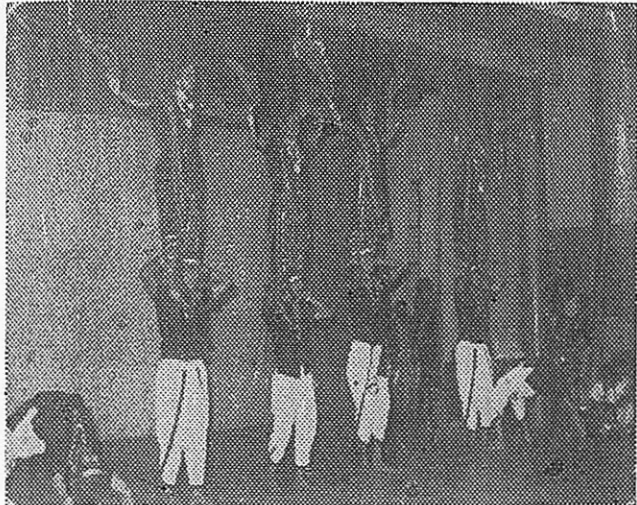
Ghosts Dancing on
Annual Day.

JAZZ DANCE

ANNUAL DAY (Highlights)

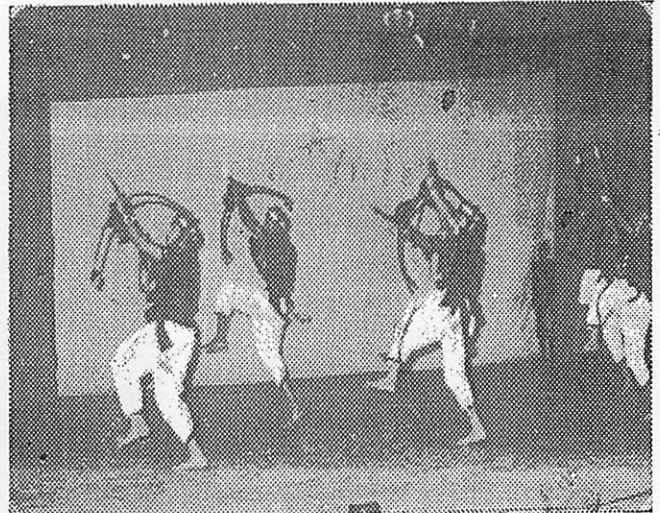

WINNER ALL THE WAY

Dangi-Darbar

g on

Dangi-Darbar

Bhoot Dance

ANNUAL DAY (Highlights)

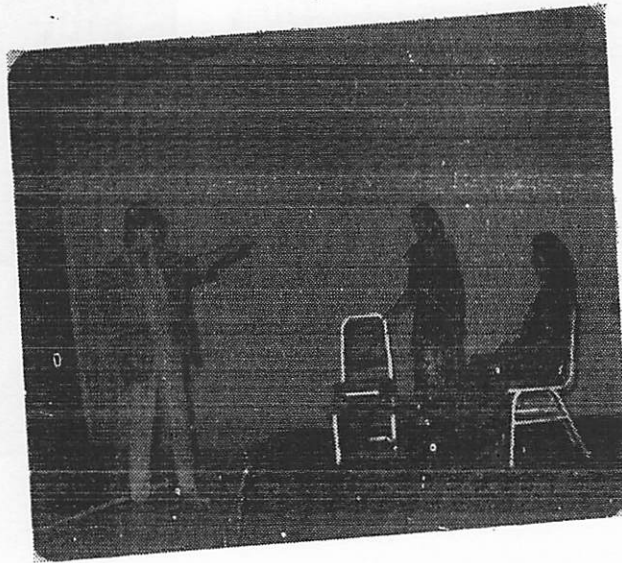
The Skid of the Skit

hurdles for
integration

Lin
undoubter
as well a

He
common
for natio
a homog
state is
characte
of gov
it does
of its m

Eska Nam "NATAK"

htful c
the br
liver,
helps
body

elixir
whic'
comr

of d
cher
Jap:

Gandhiji, Nehruji

hurdles for national unity and National integration to survive.

Linguistic state and its principles are undoubtedly the menace to Indian nationalism as well as to the unity of India.

However, it is the bare truth that commonness in language is basic character for nationalism, as it reflects the interests of a homogeneous group and hence linguistic state is accepted as the most significant character for the success of democratic norms of government in western countries. But it does not suit in Indian democracy because of its multi-lingual character.

If sovereign and secular India's unity has to cherish and survive, the linguistic states must wither away, hatredness on the basis of communalism must-perish and cronic castism should disappear.

Further more, in order to foster national unity, firstly India needs a strong centre which will help to counter regional pulls. secondly, it also needs to cut down the big size of the state into smaller ones so that the rulers of these smaller states shall not be able to harness strength to serve their purposes. Thirdly change in the system of government that is from Parliamentary system to Presidential government. Infact Presidential government in federal structure of India may suit more than Parliamentary one.

By Prof. M. N. BHISE

THE ELIXIR OF LIFE

VIPUL AGARWAL S. Y. B. Com.

It purifies the blood, drives away frighful dreams, dispels malignant vapours from the brain, mitigates dizziness. regulates the liver, modifies the spleen, restrains sleep, helps in preventing tooth decay, makes the body lively and cheers the life.

No, this is no modern medicine or the elixir of life, but our own, ancient brew, which we know today as tea, or more comenly as 'Chai'.

The above are among the list of benefits of drinking tea as recorded by a botanist and chemist attached to the Imperial Court of Japan as early as 1730.

Though the drinking of this brew came

to be widely associated with China, tea travelled to that country from India where the tea bushes used to grow wild since times unknown.

The plant travelled to China, thanks to the Indian Buddhist missionary, Boudhidharma who visited China between the fifth and the sixth century. The official announcement of the discovery of Tea in India was made on Decemcer 24, 1834.

So my dear friends, the next time you drink tea in your cosy homes, in the college canteen, in hotels or at the foot path 'Chaiwalla' think of all the Therapeutical advantages you are recleving at such a cheap price.

SAHITYA KALA PARISHAD

Prof. (Mrs.) S. S. YADAV
(Chairman)

SHARAD RATHI
(Secretary)

Chai

It gives me great pleasure to present you the report for the year 1987-88.

adivasi community of Tandulwadi village in Thana district near Saphale. The association had donated a huge amount for this cause.

P. D. Lions College of Comm. & Eco. is largely developed and widely recognised as the best institution not only in the western suburbs of Malad, but whole of University of Bombay. Sahitya Kala Parishad is one of the most active associations of our College.

The activities for the year 1987-88 were started with an 'Eclair Day'. The popularity among the students could be seen from the sale of over 1500 eclair cards.

Secondly, a social get-together was organised at Hotel Ramada Inn Palmgrove Juhu on 20th August 1987. A Disco dance competition was also held on this occasion.

Though objectives of various associations obviously need not be identical yet this association has always aimed to crystallise talents and abilities of the students community in general and youth in particular.

The association also organised other literary competitions such as Poetry & Essay writing competition and General Knowledge writing competition during the year. Students gave tremendous response by taking active part in these competitions, A Fancy dress competition was also held in the month of December.

The members of the association are working vigorously for their welfare. It is needless to say that the students of our college have given tremendous response by taking active part in the activities conducted by the association.

You are aware that the association was started in the year 1983. Since then this association has been vigorously working and conducting various social, cultural as well as humanitarian activities.

Nevertheless the association is succeeding primarily due to whole hearted co-operation and moral support and guidance given by principal (Mrs.) P. S. Baleri, Prof. M. N. Bhise, Prof. M. M. Telang, the members of the committee and friends.

During last two years, the association had been working for the cause of the down trodden community, which is practically denied the basic necessities of life, namely the

I am sure, in future, we will be able to perform better activities with their kind blessings and guidance.

T
year 19
SPOT E
topic fr
"Consu

WINNE

1s
2r

the f
GENE
There
tition

1. R
2. S
3. I

Inte

Plar
Col
the
Col
n 1

PLANNING FORUM

RATHI
ary)

Chairperson : Prof. (Mrs.) Latha Krishnan

Secretary : Prashant Rao

village in
association
his cause.

r 1987-88
The pop-
d be seen
cards.

ether was
Palmgrove
sco dance
ccassion.

sed other
, & Essay
nowledge
ir. Stud-
by taking
A Fancy
d in the

succ-
hearted
guidance
leri, Prof.
members

be able
their kind

The activities of the forum for the year 1987-88 began with the ON THE SPOT ESSAY WRITING COMPETITION. The topic for this competition was "Consumer Movement for Consumer Justice"

WINNERS

1st Prize Sanjay Kamat T.Y.B. Com.
2nd Prize Kanchan Gore T.Y.B. Com.

Secondly, for the third successive year the forum has organised the WRITTEN GENERAL KNOWLEDGE COMPETITION. There was a mass response for this competition which was eventually won by.

1. Ravinder Kaur Mathalu S. Y. B. Com.
1st Prize
2. Subhabrata Dutta T.Y.B.Com. 2nd Prize
3. Hemant Lad T.Y.B.Com. 3rd Prize

Inter Collegiate Essay Competition

For the Second Year in succession the Planning Forum organised the 2nd Inter-Collegiate Essay Writing Competition on the Topic : SOCIAL FORESTRY Many Colleges from all over Bombay participated in this competition. But the winner was.

Rakesh Jhunjunuwala T. Y. B. Com.
P. D. Lion's College

Vote of Thanks

The planning forum gratefully acknowledged and thanks.

1. Prof. (Mrs.) Parvathy Marda
Chinai College
2. Prof. (Mrs.) Sunanda Narayanan
Chinai College
3. Prof. Sadhasivan P. D. Lions College
4. Prof. Pavaskar P. D. Lions College

for their kind help and guidance given in conducting the various competitions, organised by the forum.

The forum would like to convey its sincere thanks to Madam Principal (Mrs.) P. S. Baleri for giving her whole hearted support and guidance. We hope to get similar assistance and encouragement in the years come.

Finally we would like to congratulate all the prize winners and thank all the other participants for participating in the activities of the planning forum and hope that in the forth coming years they will do the same and make this association the glittering jewel of the P. D. Lions College.

Fine Arts Association And Photographic Society

Prof. C. K. ANANDAN
Chairman

Tal Vadya

Kavi Samr
Mir
Per
Fol
De
Mi
Mel

Members :

- 1) Mr. Sunil R. Padalkar
- 2) Mr. Joly John K.
- 3) Mr. Ajit V. Nair
- 4) Miss Bharati Asukar
- 5) Miss Hema Mahle
- 6) Miss Palam Sumitra
- 7) Mjss Sheik Nasira
- 8) Mr. Sachin S. Waradkar
- 9) Mr. Prasad P. Mundankar
- 10) Miss. Mylene Mendes
- 11) Mr. Hemal K. Lad
- 12) Mr. Rathod Pravin D.

Competition organised by the Lions Club of Shivaji Park.

Dalmia Utsav

For the first time in the history of the College an Inter Collegiate Youth Festival was organized. 450 participants representing 27 Colleges participated in various competitions. Our Students won prizes in Tal Vadya, Rangoli, Cartooning, Pencil play, Kavi Sammelan, Mimicry, Personality and Folk Dance.

Prize Winners in Inter - Collegiate Competitions held during Dalmia Utsav

Collegiate Activities

The Fine Arts Association and Photographic Society Organised the following activities :-

- 1) Spot-Painting Competition
- 2) Rangoli Competition
- 3) On-the-Spot Poster-Painting competition
- 4) Cartoon Competition
- 5) Mehendi Competition
- 6) Painting-handicraft-photographic and Rangoli Exhibition.

Inter Collegiate Prizes

Mr. Joly John (F. Y. J. C.) bagged the first prize in the Inter Collegiate Poster-Painting

Rangoli

1. Mr. Sunil R. Padalkar S.Y.B.Com. } FIRST PRIZE
2. Miss Bharati Asukar T.Y.B.Com. }

Cartoon

3. Mr. Joly John K. F.Y.J.C. First Prize

Pencil Play

4. Mr. Sunil R. Padalkar Third Prize

Painting

5. Miss Shaik Nasira F.Y.B.Com. Consolation

phic

NANDAN

in

s Club of

e College was org-
ning 27
petitions.
, Rangoli,
ammelan,
e.

ollegiate
Dalmia

} FIRST
PRIZE

irst Prize

ird Prize

nsolation

Tal Vadya Yogesh Pradhan }
Vijay Desai }

Kavi Sammelan

Mimicry

Personality

Folk Dance

Debate

Miming

Mehandi

First Prize

Third

Second

First Prize

First Prize

Second Prize

Third

Consolation

Hearty congratulation to all the Win-
ners, and also all the participants from
various Colleges.

The Principal Prof. (Mrs.) Ba/eri
rendered all assistance and inspired our young
artists to participate in various activities
Prof. Mrs. D'mello helped us to organize
various activities of the Fine Arts Association.

We also thank the Prof. in-charge
of Jr. College, Prof. P. S. Sapre, Prof. Pawar
and the staff common room assistants.
Mr. Varma, Mr. Karade, Mr. Prahlad Chauhan
The Staff Common Room Assistants helped
us to display paintings, Cartoons, Poems,
Sketches and photographs on the Fine Arts
Board, throughout the year.

GYMKHANA

Prof. B. V. TEKLE
Director of Sports

It may be proud pleasure to put before you the magnificent performance by our students in different games & sports. Our boys & girls have given quite a spectacular performance in a number of Inter-collegiate and Inter-district & Inter State games. I shall briefly report only the highlights.

Volley Ball

Girls (Senior College) Our senior college Volley Ball team has been declared champions for the year at Bombay District Volley Ball tournament organised by Bombay District Volley Ball Association.

Volley Ball : Boys (Senior College)

a) Our Senior College Volley Ball Team (Men) has been appraised by the Bombay University for winning the Shree Madh Bharat Sports Club, Inter Collegiate trophy.

b) Our Senior College Volley Ball Team has been declared champions for the year at the Inter Collegiate Volley Ball Tournament organised by University of Bombay.

Water Polo (Sr. Boys)

Our Senior College Water Polo Team earned Second Place in the Inter Collegiate Water Polo Tournament organised by University of Bombay.

Hand Ball (Sr Girls)

The Girls Hand Ball Team Made Sensational debut by winning the runner up trophy at the Inter Collegiate Championship organised by University of Bombay.

Volley Ball (Jr. College Boys)

a) Our Junior College Volley Ball has been declared Champions for the year at the Junior Inter Collegiate Volley Ball Tournament organised by Junior College Sports Association.

b) Our Junior College Volley Ball Team (Men) made sensational debut by winning the Ratan Trophy at the Junior Inter Collegiate Championship organised by Geetanjali Sports Club Volley Ball Championship

Cricket

Our Senior College Cricket Team won first four rounds, at Inter Collegiate Cricket Tournament organised by University of Bombay. Our Junior College Cricket Team won first three rounds at Junior Inter Collegiate Cricket Tournament organised by Jun or College Sports Association of Bombay.

The following students were selected for Bomcay University Coaching Camp to represent the Bombay University.

Volley Ball

Rajan Nair	T. Y. P. Kulkarni	S. Y.
Rohit Kotian	S. Y. Madhukar Karkera	F. Y.

Water Polo

Murlidhar Natrajan	M. Com. II
Ajit Nair	T. Y. Amrik Singh
	T. Y.

Mi

"

"

Prescill
Asha C

to rep
Inter I

Rajar
Parth
Madh
Miss

"

"

"

bi

al

lr

v

Volley Ball

Miss Sabarjit Kaur S. Y.
.. Rama Poonapur F. Y.
.. Shanti Anant Raman S. Y.

Hand Ball

Suvarna Taggarshe M Com. I
Prescills D'Souza T. Y. Sheela D'Souza T. Y.
Asha D'Souza T. Y.

The following students were selected to represent Bombay University at All India Inter University Tournaments

Volley Ball

Rajan Nair T. Y. B. Com.
Parthasarthy Kulkarni S. Y. B. Com.
Madhukar Karkera F. Y. B. Com.
Miss Sabarjeet Kaur S. Y. B. Com.
.. Rama Poonapur F. Y. B. Com.
.. Shanti Anant Raman S. Y. B. Com.

Hand Ball

.. Suvarna Taggarshe M. Com. I

Water Polo

Ajit Nair T. Y. B. Com.

Individually many of our students brought glory to our college by representing at the Inter University' State, National & Inter National levels. Prominent among them was Rajan Nair of T. Y. B. Com. who has

added many feathers to his cap and continues to do so. He was selected to join Junior Indian Volley Ball Team. He was also been selected for the senior Indian Volley Ball Team.

Another rising bright star in our college horizon is Vijayan Christopher F. Y. J. C. who swam to glory in the athletic championship where not only was he a member of our winning Volley Ball Team but he won three individual athletic Gold Medals. He was selected as a caption of Maharashtra Volley Ball Team at All India Inter State Volley Ball Tournament. He has also been selected for the Junior Indian Volley Ball Team. Our Junior & Sr. combined Team won the Inter Collegiate Volley Ball Trophy. Donated by Lions Club of Malad-Borivli. Tournament was organised by S & C P.C. of P. D. Lions College of Com. Malad.

The Annual athletic meet was held at Bhavan's College Ground on 16th Jan. 1988, The individual Champions were

Sushil Nair T.Y.B.Com.
Miss Coelho Maria "
Santosh Naik S. Y. J. C.
Miss Neelam Dhole "

Sincerely thank Principal Mrs. P. S. Baleri & my Colleagues with whose foresightedness and Co-operation. our Gymkhana activities have gained a lot of encouragement and I have been able to guide our players and sportsmen in a satisfactory manner and they in turn have been able to show their talents. I sincerely hope that I shall receive still more Co-operation and encouragement from the principal, management, my colleagues and all sports lovers in the year to come.

Bajranglalji's Welcome Speech

Our honoured guests, Ladies, Gentlemen & Student Friends

I am extremely happy to welcome our distinguished guest of this evening Dr. (Miss) Mehroo D. Bengalee, Vice-Chancellor of the University of Bombay to this August function. Madam Dr. Bengalee is the first lady to head the University in the capacity of Vice-Chancellor and she took charge of University affairs when it was in crisis. She has very ably managed the University administration during the critical period. We have no hesitation that our University will regain the glory under her leadership.

I appreciate the efforts of our student-teacher council in motivating the Vice-Chancellor to accept our invitation. I am extremely grateful to you, madam, for responding to our invitation and for honouring us by your gracious presence. I would advise my student-teacher friends that in future also we invite such eminent personalities from the academic field on such occasions. This gives us an excellent opportunity to understand our mutual problems and also get their advice for further improvements.

Madam, we look to your valuable advice from time to time in the interest of our suffering student-community.

We are aware of the problems of this great metropolitan city of Bombay. Colleges are far too less in number to absorb the growing student-population. Students from Bombay migrate outside even to the neigh-

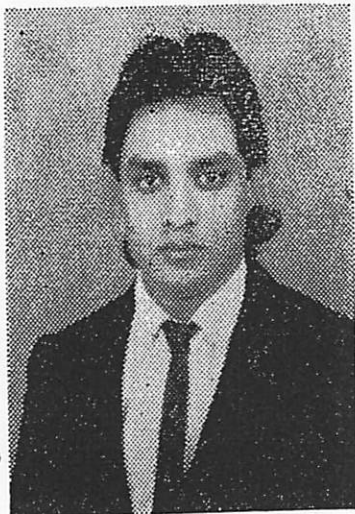
bouring states for higher education. Thousands of students in distress have to depend on correspondence course and/or coaching classes. Our Government and the University are seized with this problem. Madam, we have always extended co-operation to the University and the Government in our common effort to help the student community to the best of our ability. We have opened extra divisions whenever you desired. In the process, we had to move our canteen outside to a temporary shed at additional expenditure.

we have around 4,000 students on our rolls to-day belonging to all castes and creeds. As a matter of policy we firmly believe in Social Service. We give priority to the students' needs. We would like to help students with admission to our College then with canteen or hostel facility or even quarters to the principal

We are happy to report that our students have been doing an excellent job in the field of extra curricular activities and in social service. They have been working for the draught relief, collecting funds for children Bid Society, Chief-Minister's Relief Relief fund, Vice-Chancellor's Fund, Adivasi Project and in Blood donation camps. Principal will separately give her report in details

Madam, I thank you once again for being with us this evening and would request you to give us your valuable guidance.

PRINCIPAL'S SPECIAL PRIZE

ASHISH SINGH

SANJAY THOSAR

COLLEGE ELECTION

APRIL 1978

on. Thou-
to depend
coaching
University
dam, we
on to the
in our
ommunity
e opened
d. In the
outside
expendi-

nts on our
stes and
we firmly
e priority
ld like to
ur College
y or even

that our
ellent job
s and
workin
unds for
r's Relief
l, Adivasi
camps.
report in

again for
uld reque
ince.

BEST N. S. S. VOLUNTEERS

ASHISH SINGH

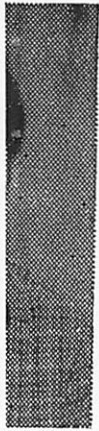

SANJAY THOSAR

Gulshan

Ashish Singh Welcoming Prof. Telang
on Student Teachers' Council Inagural day

SAR

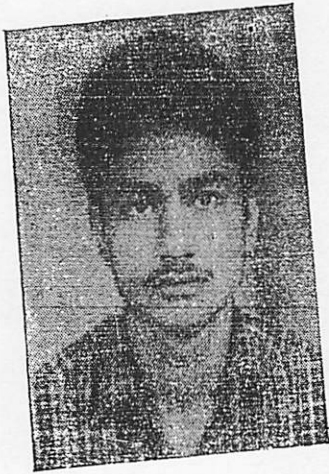
Gulshan Grover delivering Speech

General Secretary Ashish Singh
giving Vote of thanks on
Annual Day.

G. S. Receiving special prize for organising
Dalmia Utsav.

SANJAY THOSAR
Carrom Mix Doubles
& Water-polo

MAHAJAN MANJIPI
Carrom Single Doubles &
Mix - Doubles

Shash

S

OUR G. S., CHAIRMAN & U. R.

Principal Special Prizes

Shashi Gupta

Manmohan Kapoor

Pamda Pillai

Sujata K.

Vijaya Kumari

Namita Tajade

Prdeep Bhatt

Binny Virdi

Rahini K.

Manoj Doshi

Iaxmi C.

Dharmendra Sharma

Our Secretaries

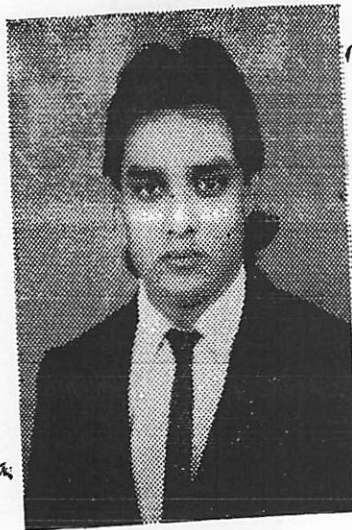
Magazine Secretary
Mr. SALIL PARKAR

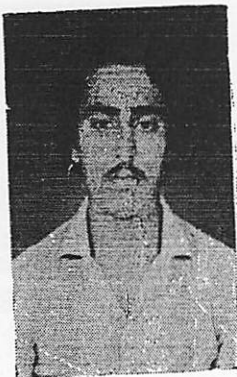
Chairman
Mr. TROY RIBERIO

Sunil

General Secretary
Mr. ASHISH SINGH

University Representative
Mr. KUMAR

Ladies Representative
Ms. HASMITA DHEDIA

First Class Holders T. Y. B. Com.

Sunil Kandelwal

Manish Mehta

Nagraj Nayak

Satpati Shankar

rman
RIBERIO

Anita Mehra

Subhash Mallay

Ravi Raj Rao

Viney Vyas

Manish Shah

Agarwal Sunil

Mukunda Bosmi

Agarwal Vijay

Hita Desai

Sanghvi Ketan

entative
DHEDIA

Dalmia Utsav Organising Committee

SALIL PARKAR

UMESH PANJABI

TROY RIBERIO

NEETA MATHURIA

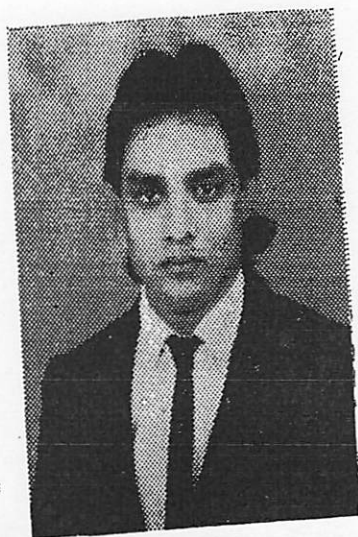
SANJAY THOSAR

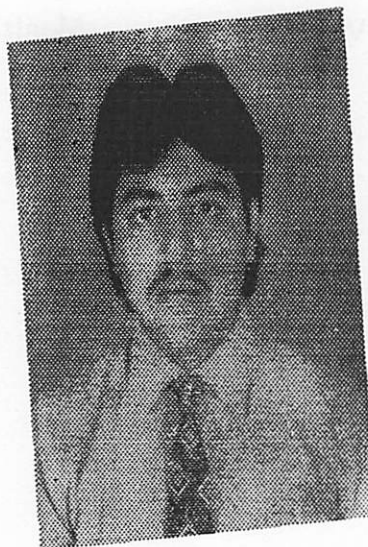
PRADEEP

RAVINDRA KAUR

Ashish Singh

Manmohan Kapoor

Stu
Dalmia I
institutor
widely r
in the w

Th
fullfledge
social,
collegiat

Inter-C

T
to be th
of P. D
Utsav"
Tourn
for the

deserv
organis
Cultur
Activit

itive i

Dalm

and 4
till I
comp
activi
for th

Student - Teachers' Council

Prof. M. N. BHISE
Chairman

Student-Teachers' Council of Prahladrai Dalmia Lions College is developed as an institution itself in the Western Suburb and widely recognised as the best association in the whole of University of Bombay.

This Council has enlarged into a fullfledged institution to organise various social, cultural and sports activities at collegiate and intercollegiate level.

Inter-Collegiate Activities

The year 1987-88 is specially considered to be the best academic and festival year of P. D. Lions College, wherein "Dalmia Utsav" and "Inter-collegiate Volley-Ball Tournament" were conducted and celebrated for the first time at the College Campus.

This year the Student-Teachers' Council deserves full marks and gets full credit for organising and managing Inter - collegiate Cultural Activities and Intercollegiate Sports Activities.

Though these activities were competitive in spirit yet there were festival in nature.

Dalmia Utsav

A two day festival celebrated on 3rd and 4th February, 1988 from morning 10.30 till late evening. This festival covered competitions in various cultural and literary activities and was perhaps the first of its kind for the young students of Bombay University.

Twenty Seven (27) Colleges of Bombay City participated in this festival. 450 boys and girls took active part in sixteen different items of cultural activities and bagged certificates, cash prizes, shields, mementos and Trophy for their meritorious performance.

This entire festival was organised and managed by the members of Student-Teachers' Council for the benefit of younger generation.

Organisational and administrative works such as arrangement of sixteen different items, arrangement of Pandal, Stage decoration etc. as well as distribution of passes, letters to participant colleges, judges, invitios and guests were prepared and managed by the members of Student-Teachers' Council.

Mr. Ashish Singh, General Secretary, Mr. Manmohan Kapoor, Dramatic Secretary, Miss Hastima Dadia, Ladies representative and Mr. Troy Rebeiro, Chairman of Student-Teachers' Council put hard and sincere efforts for making this festival a grand success. Infact they managed this festival under the guidance and co-operation of Principal (Mrs.) P. S. Baleri, co-ordinater of Dalmia Utsav, Prof. (Mrs.) S. S. Telang and Prof. in-charge of associations.

It was indeed a memorable event !

Draught Relief Rally

This year Student-Teachers' Council took initiative and active lead in organising

ATHURIA

AUR

poor

"Draught Relief Rally" for Adivasis and other draught affected villages of Thane District. This rally was organised on 19th October 1987 from morning 8.30 a. m. onwards from College premises, Sunder Nagar, to Malad, Kandivli and some parts of Goregaon area.

Residents and philanthropists of these areas gave kind response and generous donations for human cause.

Student-Teachers' Council is indeed thankful to the donors and well-wishers of these areas.

This rally was organised under the guidance of Principal (Mrs.) P. S. Baleri and under the leadership of our students Mr. Manmohan Kapoor, Mr. Rajesh Kushte, Mr. Sunil Thosar and others.

Prof. D. D. Daffle was kind enough in directing the students and appealing the residents for generous donations.

Prof. M.B. Ranveria, Prof N.T. Gandhi, Prof. A. M. Bhende, Prof. Gulab Mohite, Prof. (Mrs.) S. S. Telang, Prof. (Mrs.) N. S. Lele, Prof. (Miss) Swati Merchant and many other teaching and non-teaching staff took active part in this rally.

This rally was a grand success. The organisers of rally had collected 38 gunny bags of food grains, cash amount of Rs. 8,493/- and old clothes

"Donation for the Chief Minister's Relief Fund"

Members of the Student Council need to be appreciated and praised for their social awareness and human undertaking. In a

meeting of Student-Teachers' Council a resolution was unanimously passed to collect Rs. 5/- from each student of Degree and Junior College for the aid of Chief Minister's Relief Fund.

It needs to be mentioned, that this resolution was first moved by Prof. Gulab Mohite and well supported by Prof. D. D. Daffle and Prof. M. M. Telang.

This vital revolution had helped to collect Rs. 20,000/- from the students.

A Cheque of Rs. 10,000/- was donated to the Hon'ble Chief Minister, Shri S. B. Chavan by our Principal (Mrs.) P. S. Baleri, General Secretary Shri Ashish Singh, Dramatic Secretary Shri Manmohan Kapoor and Prof. M. M. Telang.

During the discussion with principal (Mrs.) P. S. Baleri, Hon'ble Chief Minister S. B. Chavan had expressed good wishes to our student-community.

"Organisation of Sports"

Student-Teachers' Council has been vigorously working for the upliftment of sports talent of the youngsters. It has been conducting indoor and outdoor games and sports every academic year, such as :

- a] Carom Competition,
- b] Khokho,
- c] Kabbadi,
- d] Limited overs Cricket

Tournament and so on.

"Inter-Collegiate Volley-Ball Tournament"

This year Intercollegiate Volley Ball Tournament was organised under the guidance of Principal [Mrs.] P. S. Baleri. Our Senior

student
Murlidh
were th

their te
It need
Volley-
whole
champ
team l
the fir
praise

"Firs

Cultu
Colle

this c

bear
was
Inter

"Elr

One
Uni
anc
by
an
Ur

elr
m
ki

"

ouncil a
ssed to
Degree
of Chief

that this
f. Gulab
f. D. D.

elped to
its.

donated
hri S. B.
S. Baleri,
Dramatic
and Prof.

principal
Minister
wishes to

has been
of sports
in cond-
id sports

rnament"
olley Ball
guidance
ur Senior

student Mr. P. U. Raju, M. Com. Part II, Mr. Murlidhar Natrajan M.Com. Part II and others were the co-ordinators of this tournament.

Sixteen top Bombay Colleges sent their teams to participate in this tournament. It needs to mention here that P. D. Lions Volley-Ball team is the champion in the whole of University of Bombay and remained champion in this competition. Our College team bagged the coveted 1st Prize Trophy in the final round. It is indeed excellent and praiseworthy.

"First Prize in Ekta Competition"

Our College students took part in Ekta Cultural Competition organised by N. M. College of Commerce & Economics, Parle.

Our College team bagged 1st Prize in this competition.

Some of the students were office-bearers of Students-Teachers' Council. This was a cultural programme on National Integration.

"Election"

The election for Student-Council and One Representative for the election of University Council were conducted smoothly and peacefully on the basis of Rules adopted by the College constitution and the guidelines and schedule prepared and sent by the University.

The free, fair with democratic values elections were conducted in disciplined manner by the Chief Election Officer with kind co-operation from teachers and students

"Inauguration"

The inauguration of Student-Teachers'

Council was held on 10th November, 1988 at College Campus. Shri Balasaheb Sadwelkar, an eminent Social Worker, Director of Vocational Courses and efficient administrator was invited as the Chief Guest to inaugurate the Council's activities. On this occasion, Shri Balasaheb Sadwelkar, Chief Executive Officer in Jhonson and Jhonson Ltd. had delivered two lectures.

i] An Interview Technique.

ii] How to get a job.

Shri Balasaheb Sadwelkar was at his best before the August audience of our student-community.

STUDENT-TEACHERS' COUNCIL (1987-88)

Staff Members

1. Principal (Mrs.) P. S. Baleri,
2. Prof M. N. Bhise,
3. " M. M. Telang,
4. " (Mrs.) S. S. Telang,
5. " Gulab Mohite,
6. " (Mrs.) N. S. Lele,
7. " D. D. Dafle.

Students Council

1. Troy Ribeiro	Chairman,
2. Ashish Singh	General Secretary,
3. Kumar Chavan	University Representative
4. Manmohan Kapoor	Dramatic Secretary
5. Salil Parkar	Magazine Secretary
6. Rajeah Kushte	N. S. S. Secretary
7. Miss Hasmita Dedia	Ladies Representative

DALMIA UTSAV

Prof. M. N. BHISE

Chairman

“Student Teachers’ Council”

For the first time in the annals of Prahladrai Dalmia Lions College ‘DALMIA UTSAV,’ Festival of Cultural Activities for College Students was systematically organised and smoothly celebrated.

appreciate the latent-talents and skills in cultural activities of the young participants.

Dalmia Utsav was organised by the Student-Teachers’ Council for the benefit of the younger generation.

A two-day jamboree of fun and frolic began in the College Campus from 3rd 4th February 1988 from 10.30 a. m. till late evening on both the days.

It was sponsored jointly by Lion Bajranglalji Dalmia and Lion Balkrishnaji Lakhotia, well known industrialists, philanthropists and trustees of our college.

It was a memorable event. It was highly appreciated and praised not only by the participants, invitees, guests but also by daily news papers, magazines and T. V.

Following items of cultural activities were conducted at the College Campus.

Dalmia Utsav’ was aimed not only at promoting the latent talents of the Student Community but also fostering a competitive spirit among them.

a) Folk Dances	b) Kavi Sammelan
c) One Act Play	d) Rangoli Competition
e) Talent Contest	f) Quiz Contest
g) Debate	h) Singing Competition
i) Talvadya	j) Fashion Personality
k) Mehendi Competition	
l) Mimicry and so on.	

Further, the portrayal of Folk Dances. Fashion Personality representing various Indian States, was aimed at fostering National integration and secular character among the Student Community.

‘SEEDS OF DALMIA UTSAV’

Besides this for encouraging the students incentive of cash prizes, mementos, shields and trophies were awarded on the basis of merit.

At the outset it must be confessed that the seeds of Dalmia Utsav were first sown by our esteemed Pri. (Mrs.) P. S. Baleri, Shri Manmohan Kapoor dramatic secretary, Shri Ashish Singh general secretary and Prof. M. N. Bhise, Chairman of Student-Teachers’ Council.

For the various cultural and competitive activities eminent experts from respective fields were invited as judges.

Preliminary discussion on financial, administrative and organisational level were held with groups of students and teachers.

Principals of different Colleges and dignitaries were invited to cheer and it was decided that for

financial college s administrat separate c which Pro M. N. B ordinators

Prir seek finan the impor Dalmiaji agreed to discussio

Ne Ashish : Shri Ma esteemer the utsa to go at

T speedily tion let pamphl were p of diffe particip

INT

Colleg inter-c B. L. Jointly

colleg Bomt comp was

financial assistance two trustees of our college should be contacted and for administrative and organisational purposes separate communities should be formed in which Prof (Mrs.) S. S. Telang and Prof. M. N. Bhise jointly be appointed as co-ordinators of 'Dalmia Utsav'.

Prin. (Mrs.) P. S. Baleri, in order to seek financial blessings telephonically informed the importance of Dalmia Utsav to Lion B. L. Dalmiaji and Lion B. R. Lakhotiaji, they agreed to have a special meeting for Further discussion and finalisation of programme.

Next day, Prof. M. N. Bhise, Shri Ashish Singh, Shri Manmohan Kapoor and Shri Mahadik approached the trustees in their esteemed offices for their final consent for the utsav. They infact gave a clear permission to go ahead in organising Dalmia Utsav.

The real organisational work began speedily thereafter. Appeal forms, application letters, entry forms reply letters, posters, pamphlets, schedule of programme letters were printed and sent to the respective heads of different Colleges of Bombay University to participate in Festival of cultural activities.

INTER-COLLEGIATE PARTICIPATION

Twenty Seven City and Suburban Colleges participated in this Utsav. This inter-collegiate festival was sponsord by Shri B. L. Dalmiaji and Lion B. R. Lakhotiaji jointly.

About 450 boys and girls from different colleges affiliated to the university of Bombay participated in Sixteen Cultural competition and literary activities. This utsav was the first of its kind for the suburban and

city students of Bombay University. The students had taken active and keen interest in various competitions. Both the days participants, invitees and students were present in large numbers.

INAUGURATION OF UTSAV

Inaugural function of 'Dalmia Utsav' was more decorative, colourful, delightful and pleasant one. More than 600 dignitatives, invitees and guests were assembled in well decorated Pandal. Pri. (Mrs) Baleri welcomed the guests and briefly explained the objectives of utsav.

Lion B. L Dalmiaji as the Chief Guest inaugurated the function by lighting the inaugural lamp in the presence of cheerful and colourful august gathering. He declared the activities opened. In his inaugural speech Dalmiaji said that Dalmia Utsav hence forth will be a regular feature of the college activities and will be celebrated every year with bigger participation and greater enthusiasm.

During these two days jamboree of fun and festival a word of appreciation must be given to teachers and students for their hard and sincere efforts for making this Utsav a grand success.

PRIZE DISTRIBUTION

An evening of the second day was indeed glittering, joyful and a memorable event. It was an event of prize distribution. Lion B. L Lakhotiaji was the Chief Guest of the prize distribution function. On this Concluding session, Lion Lakhotiaji emphatically said that such utsav is essential to explore the latents of the youngsters. He

further said that cultural activities should be held frequently because these activities represent national integration and secular character of India.

He praised the organisers for their skillful handling of Dalmia Utsav. He assured his co-operation and help in future to cherish the common objectives of utsav.

Prahladrai Dalmia Lions College

participated in all the sixteen events and bagged the trophy for over all good performance and also received First Prize for Folk Dance. Second and Third Prizes were bagged by the Chinai and the Dahanukar College respectively.

Let us all join hands together in our endeavour to make 'Dalmia Utsav' A way

of Life.

Report of National Service Scheme Unit

RAJESH KUSHTE
Secretary

Program Officers

- 1) Prof. M. M. Telang
- 2) " M. N. Bhise
- 3) " S. V. Chandratre.

National Service Scheme Unit of our College has grown with the College and is now completing 16 years of its existence. Every year our unit creates history in the field of social work either by creating a new record or by developing a totally new project of its own. It will not be out of the way to make a mention of some such outstanding projects implemented in the past.

In 1981-82, ours was the first unit to implement T. B. control project on a large scale at slums of Malvani. This project was jointly launched by Municipal Corporation of Bombay, Employees State Insurance Corporation and Maharashtra T. B. Association.

We bagged Sheriff Kantikumar Podar

Trophy for the highest fund collection for Children's Aid Society from 1981-82 to 1983-84 three years in succession and retained it permanently.

In 1983-84, Maturshi Ladhidevi Ramdhar Maheshwari Lions Hospital was constructed in our adopted village Tandulwadi, jointly by Maheshwari Trust and Lions Club of Malad-Borivli. In 1986-87, our Unit started construction of community Hall at Tandulwadi and during the current academic year we successfully completed two such projects, one of them being Crash Immunisation project and the other one is Foodless or Hunger project.

Crash Immunisation Project was launched jointly by Bombay Municipal Corporation, UNICEF and IMPACT India in three different wards in Greater Bombay.

Our Unit was entrusted with respons-

ibility of
all the ch
years in
lation of

Or
teers of
six differ
medical
tion. In
our volu
by payin
predomi
ies of C
in the
not re
childre
ctive
dosse
of our
and w
2500
These
doses
well
Whor
good
appr
Dr. I
by
prin

har
hac
Dal
Co
wo
pla
un
de
te

ents and
all good
Prize for
zes were
Jahanukar

her in our
A way

Unit

31 E

ection for
981-82 to
and reta-

vi Ramdhar
constructed
adi, jointly
ns Club of
Jnit started
Tandulwedi
c year we
ch projects,
immunisation
Foodless or

it was laun-
il Corporati-
dia in three
y.

ith respons-

ibility of conducting Survey by enumerating all the children in the age group of 0 to 3 years in whole of DAHISAR covering population of about one lakh and forty thousand.

One hundred and fifty N. S. S. Volunteers of our Unit worked on this project in six different groups under the guidance of medical staff of Bombay Municipal Corporation. In the first week of December 1987, our volunteers conducted a detailed survey by paying door to door visits in the localities predominantly slum areas of different localities of Dahisar and enumerated all the children in the age group of 0 to 3 years who had not received immunisation doses. These children were brought to the respective centres for giving three immunisation doses at the interval of one month. Efforts of our dedicated volunteers were well-paid and we have been able to bring more than 2500 children to the six vaccination centres. These children received polio and triple doses and vaccination for measles and are well protected against Dyptheria, Polio, Whooping Cough, T. B. and measles. The good work done by our volunteers well appreciated by Medical officer of R/N Ward, Dr. Ghate who was in-charge of this project by writing a letter of appreciation to our principal.

Our N. S. S. Volunteers had to strive hard to make this project a success. They had to travel a long distance from Malad to Dahisar after attending their lectures in the College and in the locality also they had to work for long hours moving from place to place searching the children yet to be immunised. They took this as a mission. Such dedicated and hard working N. S. S. volunteers make our Unit as the most active

organisation in the College and one of the best N. S. S. Units in the Colleges of University of Bombay.

Other project which has served again a less fortunate and down trodden community of Adivasis of Jhavar Taluka in the interior part of Thane District under Food for Foodless project. In the month of October, our N. S. S. Volunteers together with other students of the College organised a rally from Goregaon to Kandivli and collected grain, old clothes and cash from the public. This rally received a overwhelming support from the public and we could collect about 40 gunny bags full of grain, cash of Rs. 8,300/- and a Truck load of old clothes. Under this Hunger Project, N. S. S. volunteers also collected about 2000 Kgs. of grain by paying door to door visits in their localities.

Central N. S. S. Unit (of University) had chalked out a scheme for distribution of grain collected by all the Colleges from Bombay at Jhavar. Out of total of 10,000 Kgs. of grain supplied by all the participant colleges in Bombay, 4,000 Kgs. were collected by the volunteers of our college.

We have also donated Rs. 10,000/- to the Chief Minister's Draught Relief Fund.

Our regular projects being :-

Malvani K. E. M. Hospital Project :-

About 80 N. S. S. Volunteers worked under the supervision of medical staff of K. E. M. (Extension) Hospital at Malvani in three different batches. They worked on different projects like immunisation survey, eye camp and other community projects. Dr. Parulekar, Dean of K. E. M. Hospital has appreciated our work by giving a certificate at a function organised at K. E. M. Hospital.

S. U. B. B. Project :-

About 60 Volunteers participated in **STUDENT FOR BETTER BOMBAY PROJECT**. These Volunteers maintained orderly queues at the bus stops from Malad Station to the College along the S. V. Road, Malad (West).

school. We have decided to bring maximum children to the school regularly by using various methods. We will start our efforts by distributing uniforms to all the school children of Tandulwadi Primary School. Total of 140 sets at a cost of Rs. 6,000/- have already been prepared and kept ready to be distributed at the time of re-opening of the School.

Fund Collection Drive for V. C. Fund and Children's Aid Society

College Unit has all along taken up worthy cause of Fund Collection for Children's Aid Society and Vice-Chancellor's Fund. A total of Rs. 15,000 was collected by selling coupons.

We, the Unit of N.S.S at our College have been successful in achieving such results only because of zeal and enthusiasm shown by our praiseworthy volunteer members as a whole. It would not be out of place to mention here that our N. S. S. leaders Rohidas Jadhav, Manish Baxi and Kamallesh Kedia have stood above all in such activities.

Blood Donation Drive -

In collaboration with Lions Club of Malad - Borivli, we organised two blood donation drives. One in August, 1987 and other one in January, 1988 and collected 173 bottles of blood for the Haffkine Institute.

We are extremely thankful to Principal (Mrs) P. S. Baleri for her active interest, guidance and co-operation all throughout the year in making the unit's activities a success.

Our enthusiastic volunteers have taken a decision to pay more attention towards Tandulwadi School Children. Major problem therein being drop-out of students from the school at large. The unit also thanks all the N. S. S. Volunteers who actively participated in various projects for the benefit of the society.

Blood

N. S. S. ACTIVITIES

maximum
by using
r efforts
e school
ol. Total
0/- have
dy to be
ig of the

Drought Relief Rally

r College
ing such
thusiasm
members
f place to
leaders
Kamalesh
activities.

Blood Donation Campaign.

Principal
e interest,
ghout the
a success
N. S. S.
pated in
he society

First Class T. Y. B. Com.

First

Seema Vyas

Arvind B.

Bina Vora

Rupa K.

Garodia

Shah Umit

Anilkumar Pathak

Shah Bhavesh

Atul Mehta

Girish

Kakkad Nayana

Bajaj Vishnu

Rekha Balan

Krishna D.

B.

Shah Viresh

Khan Kavita

Goel Sudha

Pravina Rathod

C.

First Class Holders T. Y. B. Com. 1986-87

upa K.

Garodia Jignesh

Shah Niketa

Ashok Junjunwala

Dipika Parikh

Mehta

Girish Kejriwala

Javawala Sugra

Anil Doshi

Raju Erullul

rishna D.

Biyani Vijay

Jitendra Jain

Mayur Shah

Dipak Sharma

ia Rathod

Chandresh Jain

Nitin Kuvadia

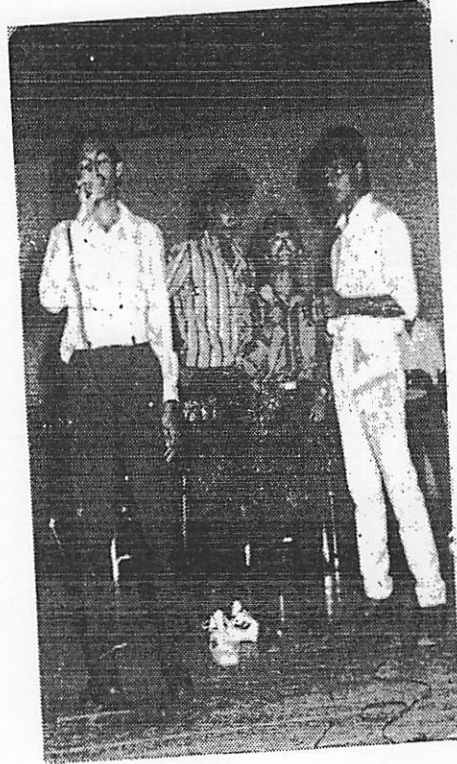
Rajesh Purohit

Shah Dashita

ANNUAL DAY (Highlights)

If music be the food of love,
Let's have it.

We are the music makers.

Talent Contest.

The
on Ma
of Lion
his pe
activit
and E
Trust.
Chair
vigou
instit
A pi
of t
15,
he

Our Sitaramji

The Year 1987 witnessed the passing away of Shri Sitaram Singhaniaji. Born on March 1, 1933, Sitaramji was a man of numerous qualities. As member of Lions Club of Malad-Borivli, he embodied the club's motto of service in his personality. He was always on the forefront of social, cultural and literary activities. He was a trustee of Prahladrai Dalmia Lion's College of Commerce and Economics, and the managing trustee of Basoati Devi Singhania Charitable Trust. As a past president of the Lion's Club of Malad-Borivli. Past Zonal Chairman of Lion's International 328-A, he infused these organisations with vigour. He was member of the managing committees of educational institutions like Sarvodaya Malad, and M. D. Shah Mahila College, Malad A patron and promoter of Sports, he was a managing committee member of the Bombay Cricket Association (Garware Club House). September 15, 1987, was a sad day for all who knew Sitaram Singhaniaji, when he succumbed to a premature death.

We exi

CONDOLENCES

We express our heart felt condolences on sad and premature demise of three of our students during the course of this academic year.

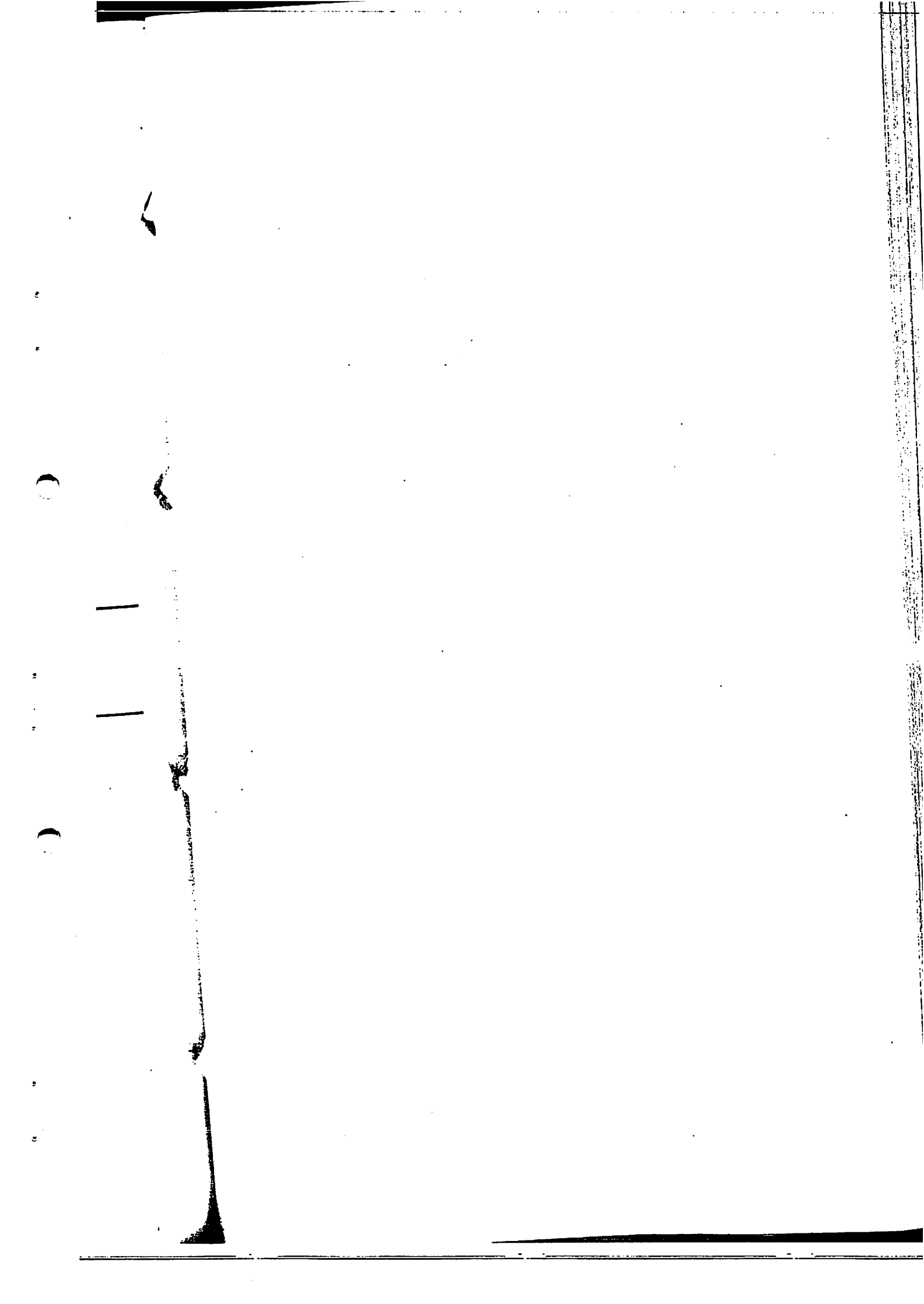
HEMAL SHAH

MITESH MEHTA

MURTY

ਪ੍ਰਗਤਿ ਵਿਗਿਆਨ

की।

संस्कृत

पद्य

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

आजचा युवक ते टिकवण्यासाठी घनत प्रयत्नशील
 श्रेय होते ते स्वतः-गते पण आज ते पान झाल्यावर
 अग्रत प्रयत्नघर जास्त विश्वास ठेवतो. जेव्हा पिढी पुढे
 आजचा युवक पूर्वजा वगैरे भ्रष्टा महारथ्यांच्या
 बलाला जातो. त्याला आज अशक्य मानले जाते.

बर्तन करतो. पण जेव्हा पिढी कडून ती वेगळीच दृष्टी-
 कर्तव्य हीच अद्या. हे शोधवक्य मनात ठरवून आपले
 एकमेकांच्या आचारावरील विश्वास. आजचा विद्यार्थी मात्र
 जुन्या पिढीचे अद्यायान म्हणजे देण्या आणि
 श्रुतीने स्वतःला वेगळीपणाचा शिकका मान घेणे होय.
 धारण्य मृगातील वस्तुस्थिति समजावणे म्हणजे विद्या-
 रथाचा स्वीकारच करू शकणार नाहीत. त्यांना आजच्या
 रथाच्या समजुतीच्या पलीकडील अद्यायाने ते कधी
 पिढीतील लोकांना काही समजावण्या शकत नाहीत ते
 पण हे ! ते शक्य नाही कारण आज या जुन्या

आणि म्हणजे 'मला काही सांगायच्य'.
 जाला कानावर पडतात आणि वाटते त्यांना सामोरे जावे
 हिच ती शक्य वही वेगळी विद्यार्थ्यांच्या धारणेन घेता-
 शिकले नाही का ? पण ते अद्या काही म्हणत होते !"

“मला काही सांगायच्य”

एफ.वा.प.जे.सी.-ए-२८१

हेमा महाले

सुवाक शकते.
 ती पाठक, शिक्षक आणि आजची तरुण पिढीच
 आजची मातृक पदाय्यांमुळे परिस्थिती उद्भवत आहे
 पाहिले, ही कृती शंभर व्याख्यानापेक्षा शोका आहे.
 बोलून चालणार नाही, तर त्यांच्या विरोधात कृती केली
 पाठकांनी फक्त मातृक पदाय्यांच्या विरोधात
 चव घेण्याचा माहे होऊ शकतो.
 पदाय्यां विषयी कुठेही निमाण होऊ शकते व त्याची
 जर ह्या बाबतीत मीन पाठले तर मुळाव्या मनात मातृक
 पाठकांनी आपल्या मुलां बरोबर चर्चा करावी, त्यांनी
 पिढी पाठक रथाच्या रीतशैली नष्ट करू शकत.
 माहितीच्या मर्यादा रथाच्या, जेणे करून आजची तरुण

ह्या सर्वांसाठी काही पाठक मुद्दा बराबरा
 आहेत आजचा धारणीच्या जीवनात पाठकांना
 आपल्या मुलांकडे लक्ष देण्यास वेळ नसतो, आपल्या
 मुलांमध्ये किती सर्वगुण आहेत आणि किती चांगले-
 बळ आहे ह्याची अनेक पाठकांना जास्त कल्पना नसते.
 जीवनातील महत्त्वाच्या काळात-गाठण्यात, वेगळे आपले
 कामे घडते त्या वेळी त्यांना योग्य ती माहिती दिली
 पाहिले, त्यांनी आपल्या मुलांच्या बाबतीत सुद्धा मन-
 मोकळी बाबती दळणवळणाने पोषक असणे दृष्टि-
 कोण ठेवला पाहिले शिक्षण व्यावहारिक त्यांना काही

शोडली जाताना.
 पदाय्यांच्या जाळ्यात अडकतात तसतशी ती मरुतू कडे
 पदाय्यांच्या आधीन होतात. ती बसवली ह्या मातृक
 करताना व हळू हळू त्यांच्या मधली अनेक मुले मातृक
 मरुतूले ही मुले मला म्हणून; सिराटे ओढण्यास मरुतू
 नाही, वाईटचा वाईटपणा त्यांच्या लक्षात येत नाही.
 ती बसली निष्पण असताना की पण त्यांना पण तिसरा
 निष्पण असताना, परंतु वाईट शंभरीमुळे वाईट बनतात.
 शाळा-कॉलेजचात प्रवेश घेतात त्यावेळी सदगुणी आणि
 काळजीपूर्वक धार्मिक शिक्षण घेतलेली अनेक मुले वेगळे
 दुसरे कारण घराचे वातावरण ही अपूर्ण शकते. घरी
 होते आणि दुर्गुण मोठ्या प्रमाणात वाढला जातो ह्याच
 विवात. वाईट खोटीच शान एका मुलापासून दुसऱ्याला
 वेळ मिळतो, हा वेळ ते अनेकदा शिकवण्यापासून घाल-
 जाते. आजच्या शिक्षण पद्धति मुले मुलांना लक्ष्य मोकळी
 घेतात मुले मुलां पुढे अनेक मोहण्यांचे द्वार उघडले
 मरुतू व्यापकारे मुलांना शिक्षण दिले जाते त्या

आहेती घात आहे.
 तरुण पिढी ह्याच निष्पण पणा मुले मातृक रथाच्या
 हाच निष्पण पणा आपल्याला नष्ट करू शकतो, मरुतूची
 कारण मातृक पदाय्यां बद्दल निष्पण राहून चालणार नाही,
 “इनास-स इल लिम” ही म्हणू वेळी घातक ठरते.
 काय ? हे कोण ही बरोबर रिश्या सामू शकत नाही.
 विषय होऊन शोका आहे. पण हा पदाय्यां असतो तरी
 “मातृक पदाय्यां” हा आजकाळ मरुतूच्या चर्चेचा

मातृक पदाय्यां ?

करी बर्न हेली। आदिला आमन समाना मोकळा
आणि अक्षयप यांची सांगत धाला. आदिली जीवनात
“सांगपचय” की, आदिला मानते ब्या या. मान
हे न वळणाराठी आज प्रत्येक विद्यार्थ्याला
विद्यार्थी रोवटी अधःपारालाच्या गरीत नव्हती।
आणि त्यांच्या सर्व विभागाच्या वाटा रोवन धारत व
समाजकटक वेदनीच कुंक्यासाठी उण्यान करन वेगत
भाषाही देऊ शकती व अशा कमकुवत मनःस्थितीचा
बाटी. या बेकारीचा विद्यार्थ्यांच्या मनावर वाईट परि-
“आदिला करी सांगपचय” हे मान घालाती दखनच
आजला हरेक मिळविण्याचा प्रयत्न करत पण रोवटी
हवे जगते आणि ती मावी, रंग अशा मार्गांनी
अशी प्रेरी वरकी चाली वाते की रोवटी तिला प्रत्येक
त्यांच्या विड्या यांच्या गरीत कटक करायस शक्य
प्रचंड वेकरी घडली आहे. रालीव जगा आणि वजा-
विद्यार्थी तयार आहे. पण काम आहेच कोठे ? द्यात
मिळीत सांगत असताना त्या परिभ्रमणासाठी आजचा
करन विभागाची. आणि तेच ते आजच्या युवक
पूर्वीचे लोक वेदनी सांगताना की “आदिली काम
प्यावर वाटवाल करीत असती।
येते हा आदिली लोकांपुढे ठेवूनच हा युवक पाणि
बहुक विखलतच गेले। पण काम मज विखलतच
पुढे येते। विखलतील बहुक आणि काम यांची
“मला करी सांगपचय” हे मानत निमाणे करूनच
युवकाचाच हातमर जगलेला आहे ती आपल्या कळीवून
विषयन क्षेत्रात पगतीवृत्त आहे. याला बघूनीवृत्ती आजच्या
आज आपला देश क्रीडा, कृषि, राजकीय तसेच
पहावता मानतच राहून जाते।
याचे “मला करी सांगपचय” हे त्यांचा प्रयत्न न
शकतीच्या बाहेरचेच असते. रोवटी कप, तर विद्यार्थी-
करण कर शकत नाहीत. कारण ते ज्या प्रेरीच्या समज
कितीही सांगण्याचा प्रयत्न केला तरी ते त्यांचे कपटी-
करी जगा प्रेरी समजून घेत नसत। मुळे विद्यार्थीयांनी
शेवटीकर करन घेणे आवश्यक आहे आणि ते सांग
त्यांना या बदलत्या जगाले आपले राहणीमान व मान
राहिले आहे. मात्र त्यांचे मान बदलले आहेत. अशीच

F. Y. J. C.-E/21
सुनिता म. काळे

मन एक चरित
विद्यापूजा फिरणारे
विद्यार्थ्यांची फिरणारे
आवनाला मुकणारे
पायाधमाला निमतणारे
पाकळ्यांत दंडणारे
पुष्पसुखात
हळवेण्यात विरबळणारे
कडवेण्यात खलळणारे
दिवकणाच्या शंभानी
परिवर्ण करणारे.

मन

देव उदंड आयुष्य देऊन आपणास वृत्ती ठेवा.
काळो.

आज मला आपल्या मूर्खीची खरी किंमत कळून आली.
असे कोणीही म्हणत नाही. उलट स्वर्गात मान मिळेल.
आपल्या या कुंवाळदंड देव आपणास नरकात टाकील
मुळीसुद्धा समजू नये. मी अण्णकर विचरणार नाही.
आपणास काहीतरी पयाविचर योगावे जाले, असे
मी आपला कृणी आहे. आपल्या या साहसाकरता
आपण माझ्यासाठी वे काही केले त्याकीला सदैवपणे
तयारी प्रवृत्त वर्तमान वाचून पुनश्च हृष आला.
हुं: ज वाटल्याशिवाय कसे राहिल त्याने मन उदास आहे.
अतिशय समाधान घाटले. पण पूर्वीच्या गोष्टी आठवून
आपल्याकडील एकदर सध परिस्थिती समजून
नेमका विरह अथ निघतो।
निसर्ग-पांचवी अशा प्रकारे विषम जोळी वाचत गेव्यास
जोळी वाचले तर एक अथ निघतो. आणि पहिली-
जोळीत जगत अशी मीज आहे की, ते सगळे

एक मनोदोष पत्र

F. Y. J. C. (E)

यातली एक शंकेक

करन द्या. आदिली प्रान वाडवाडीने एकक शिखर
गाई द्या.

अंतर !
रोवटी
आणि
झाला
मुके य
परव
अर्था
होणा
सोठी
निघते

केक शिखर

नाईक
J.C. (E)

ते सरळ
णि पहिली-
ाचत गेल्यास

ती समजून
ष्टी आठवून
उदास आहे.

आला.
ता सदैवपणे
साहसाकरता
लागेल, असे
रणार नाही.
कात टाकील
मान मिळेल.
कळून आली.
ठेवो.

ग

रे

ऊणारे

ानी

प्र. काळे
C.-E/11

महाराष्ट्र आणि पंजाब

आपल्या देशाच्या इतिहासाचा एक महत्त्वपूर्ण इशारा आहे की प्रत्येक सामाजिक आणि राज-
नैतिक पुनरुत्थानाच्या अगोदर आध्यात्मिक
पुनर्जागरण झाले आहे ह्या दृष्टीने महाराष्ट्र व
पंजाबच्या गेल्या शतकाच्या इतिहासात एक
अद्भुत अंतर दिसत आहे महाराष्ट्रात संत तुका-
राम आणि समर्थ स्वामी रामदासां पर्यंत संत
परंपरेद्वारा ह्या धार्मिक आध्यात्मिक पुनर्जागरणाची
नींव राखली गेली. त्यावरच छत्रपती शिवाजी
महाराजांच्या हिंदवी स्वराज्याचा महल उभा
राहिला. पंजाबात हे कार्य गुरु नानकां पासून
गुरु गोविंदसिंह पर्यंत गुरु परंपरेच्या द्वारे झाले.
दोन्ही परंपरेचा प्रारंभ अद्वैताच्या ज्ञानमार्गाने
होउन भक्ति मार्गाच्या द्वारा त्याचा सर्वसाधारण
समाजात प्रचार झाला आणि पर्यवसान देवी
खड्गाच्या आविर्भावाने होउन शत्रुचा निःपात
आणि हिंदु साम्राज्याची स्थापना यास कारणीभूत
झाले.

परंतु या दोन्ही परंपरेत एक महत्त्वपूर्ण
अंतर हे आहे की, महाराष्ट्राच्या संत परंपरेच्या
शेवटी जर समर्थ रामदासांच्या रूपात धर्मदंड
आणि छत्रपती शिवाजीच्या रूपात राजदंड उत्पन्न
झाला तर पंजाबात धर्मदंड आणि राजदंड एकाच
गुरु गोविंदसिंह यांच्या व्यक्तिवात अभिव्यक्त झाले
परंतु गुरुगोविंदसिंह जाणत होते की त्यांच्या
अनुयायांना ह्या दोन्ही भूमिका निभविणे संभव
होणार नाही म्हणून त्यांनी त्यां दोघांच्या निर्वहा-
साठी दोन वेगवेगळे पंथ बनविले स्वालसा आणि
निर्मले एक शस्त्रधारी तर दुसरा शास्त्रधारी

अविनाश सवाखडे
रोल नं. ४८

सहज सुचलं म्हणून

म्हटल कविता करायचा करावा प्रयत्न
मटेरिअल जमवेल करून फार यत्न
पुढे काय करायचे हेच मग सुचेना
येरागवाळ्याचे काम नाही हवे त्याला रत्न
विचार तरी खुंटेना काही केल्या मनातला
विषयाचा मग तयार केला साचा
मनाच्या हातोळ्याने हाणले, शब्दांचे खिले बसवायला
साचाच तुटला कास, ते कळलेच नाही मला
मागे हटणे रक्तातच नाही आपल्या
तेव्हा प्रयत्न फसला म्हणून तंगड्या नाही तुटल्या
कुठूनतरी उसने आणले प्रतिमेचे पीठ
शब्दांच्या पाण्याने थापल्या ओळींच्या भाकरी
यापून यापून दमलो पण जमेना नीट आकार
कसातरी जमावलाय पण आहे निराळाच प्रकार
कागदाच्या तळावर काढलीय अर्धीकचो भाजून
चवदार नाही लागली तरी म्हाणा चांगली आहे म्हणून !

उमेशकुमार जोशी
तृतीयवर्ष वाणिज्य

—: किरणांचा स्थायिभाव :—

इह लोकीची वस्तु वस्तु
प्रकाशमय ज्ञा जी,
ही जादूची करणी कैसी,
कधी कुणी केली.
प्रताप हा तर दीपावलीच्या,
प्रकाश किरणांचा,
कानळ किरण पिऊन टाकणे,
स्थायिभाव ज्यांचा.

“सिनेमाद्वी”

नय द्वी नय द्वी
नय सिनेमाद्वी

सुखवासिणीय आली

ही दुनिया बेटी

गिंधाम गिंधाम पाद्वी

बलाविषय मने न्यानी द्वी

करती दुःखा दुःखनामाठी

ने प्रयाची नसली

दोन दोन तस बसली

दुःखा दुःखनामाठी

एक दुःखे के लिए पाद्वी

फिरेक प्रयाची अपिनी

कामधवा सोद्वी

संसार मातीया फिळवीती

कथासाठी अथरली

सांग पुष्पीवती

आली नमस्कार करती

सांगी, जा व सर्वांना सोद्वी

Nishigandha S. Thbrve
R. No. 57

मयूर प्रेम

तसंच काहीतरी बदल्य पण

सुक्या केसानी रागाव नका

सर्वांना बहर आला म्हणून

नारकानी बसु नका

रात्री नकराणीला कां स्वप्ने पडली

जी खरंतर स्वप्नचं नाहीत,

हृदयातून उमटलेले शब्द

ओठातून बाहेर पडलेच नाहीत

व मला मेटलीच

एखाद्या अनाहुतासारकी

आन जाताना सुगंध देऊन गेलीच

रातराणी सारकी

— काही कविता —

आता पुरे.....!

कुसक्या आख्यानांचे दिवारे पिटणे आता पुरे!

सिंघडणुका आख्यानांवर नवे मुखवटे लावणे आता पुरे!

लोकशाहिवा अथ लव नये अनर्थ

कायदयानेच कायदयाला लुटणे आता पुरे!

हुंदयाने मनुष्याला गंडन लावणे नको

नववधूने आरमहत्या करणे आता पुरे!

मकला नसावा लजेबा फकतस्त्रियां कडेच

अत्यायाने कुण्या जीवाने झुरणे आता पुरे!

प्रत्येक पाचलावर बघ करावा दुःखाचा

लावार होऊन पोट जाळणे आता पुरे!

मुक्कन व्हावे दुःखातून परम सुखासाठी

सुखालाठीच असं आडवाटेन जाणे आता पुरे

कु. प्रयाकर ल. निवडे
प्रेम शं. श्री. काम (B-83)

अपतले, अधनिघर आले,

आले पहा रविराज.

मागे पुढे मालदार बापदार,

सुखी कांतीचा सज.

सुखी पन्थाही त्या समवेत.

सुखीपण कळ्यांना आल्या फुलविण

सुखीपणकडे अंतर उघडीत.

अंगावर लेदून घेवळ घुके,

पवन देई शोकघाघर शोके.

पहाड उभे हे तबक घेऊनी,

पुढे दिशेला गुलाब उघडीत.

घजलत गाजत होऊनी फुलकीत,

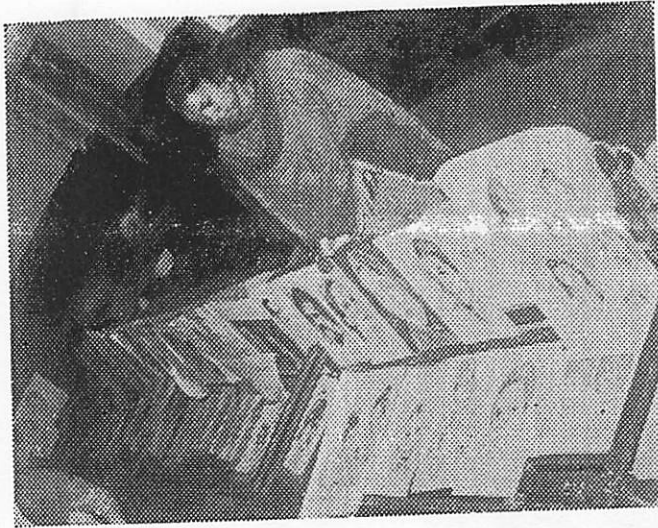
प्रयात आली हल्लेच लाजत.

प्रयातन श्री. पाळकर
F.Y.J.C. E-37

Dalmia Utsav at a glance

Mehendi Competition

Painting Exhibition

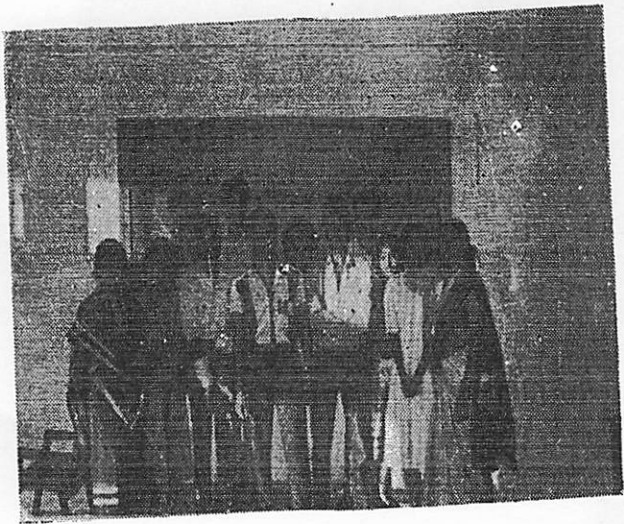
S. Thbrve
No. 57

ःषप्ने पडली
ःहीत,
ःद
। नाहीत

Mehendi

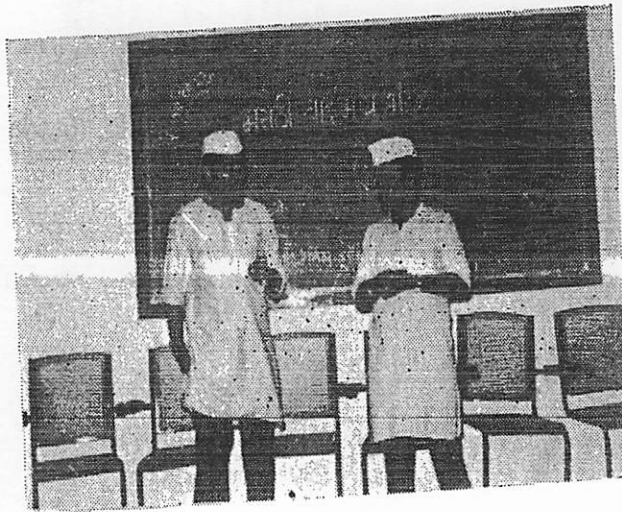

Marathi Wangmaya Mandal

The office bearers

Katha Kathan

Chief giving

A dance performance

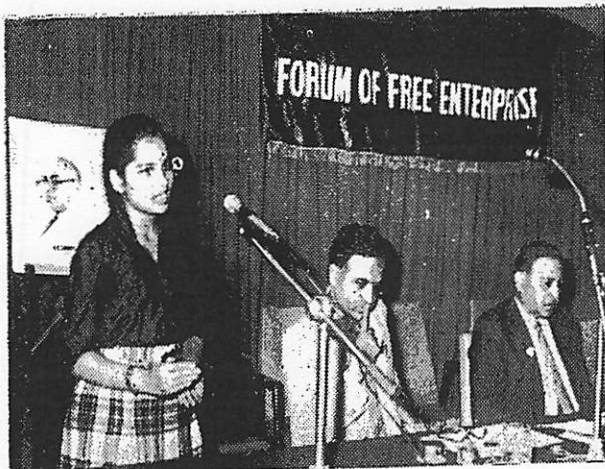

Chairman Mr. S. N. Naringrekar making a speech on the occasion

Chief guest Prof. P. S. Sapre giving away prizes

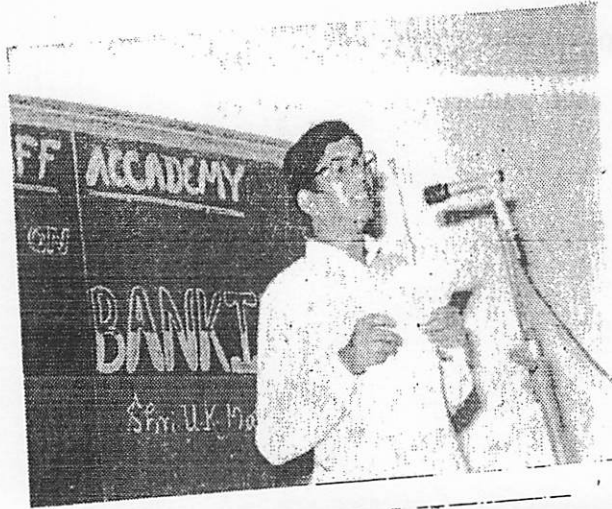
Elocution Competition

Planning Forum

Principal Madam P. S. Baleri
Welcoming the guest.

A Lecture on Banking by guest.
Shri U. K. Mahyavanshi of
State Bank of India.

१) ध्येयव
असं न

२) वेईमार
नदार

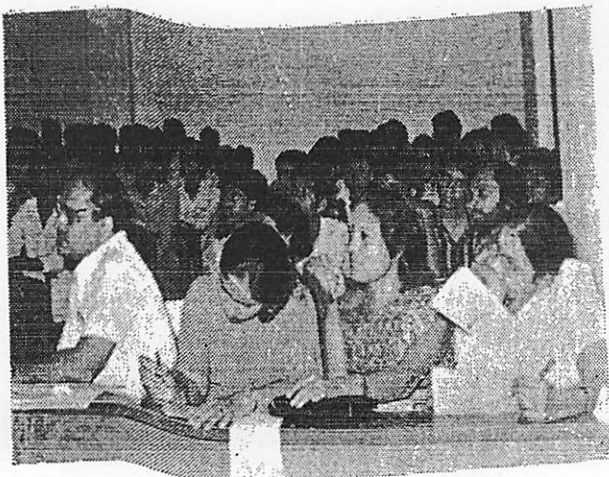
३) मागे 1
घाट 2
शहाण
एक प

४) जो घ
असते
त्याच

५) प्रेम 1
प्रेम 2

६) प्रीत
पण
डोळ
ग.६

७) वकी
फ.६
डता
भार

A Section of audience.

“पतिने व सासुने दुहा न दिण्यावदले सुनेस विवेक जाळले, मुलीचा सासरी जळ म्हणून तिची आत्महत्या, पंच वर्षांच्या बालिकेवर अदर्या वर्षाच्या बकणाकडून बलात्कार.” अशा संवाप-जनक गौरी वहेमानपयार वाचण्या की वाटूष की ही माणूस नाही तर सामाजिक परंपरा, कुली यांच्या बाबतही वाचलेली ती ‘वर्तिनी’ आहे. तिन स्वतंत्रपणे जगायचे, विक्रायचे, आपला

❖ श्री ही वर्तिनी ❖

S. Y. Bcom-B/27

राजेश कुटे

-श्रीमती इंदीरा गांधी

१) राष्ट्रिय एकारमता ही संसनाच वाकपचार नाही तर ती प्रत्येकाची जबाबदाारी आहे.

भद्रच शिरोलक रहात नाही.

२) त्या माणसाची हीच किंवा नहीच किंवा हाई व्हायला मनात संतोष भरलेला आहे हेच. त्याच्या मनात संतोष भरलेला आहे माठी आहे त्याला खरे व्हिडी म्हणायला ३) त्या माणसाची हीच किंवा नहीच किंवा हाई व्हायला मनात संतोष भरलेला आहे हेच शिरोलक रहात नाही.

-लोकमान्य टिळक

अनर्थ होतो.

२) धाडसाच्या अंगी नाराजत्व असते. विवेक-काची जगा विकारास वेतली की

—वर्कनीय लक्ष्मणशास्त्री आंगी

दोष राहिले.

३) ही व आत्मसाक्षात पहायला येते, पर माण-साच्या संस्कृतीत उणीवा राहिल्या-वर्षा केली. ही अजोनी राहिली म्हणून साच्या संस्कृतीत या मुक्ती कार माठी

S. Y. Bcom-B/27

राजेश कुटे

माहिती.

१) वर्कनीय आणि व्हिडीत यांच्यात महत्त्वाचा फाक म्हणजे वर्कनीय व्हिडीत फक्त उद्या-जगत पर व्हिडीत आधी उद्याजगत मग

ग. वि. पर राहते.

२) पति ही मुक्ती आणि आंखणी असू शकते पण ती बंधि कधीच नसते. पति ही लोखण नसते, आठवर परपरत आणि

३) प्रेम करायला शायी सापू नसते.

४) प्रेम करणे सापू असते. पण एखाद्याला

त्याच्या ती सर्वैव समरणात रहाते.

५) ती याच वाढती त्याला ती विस्तरण सापू असते. पण त्याच्या कपाळी याच वसती

एक पायरी आहे.

६) माण विस्तरण कधीच कमीपणा नसतो. घाट चुकली असल्यास ती बघलेन वेणूच राहणायलाच असते. नव्हे, ती विक्रासायाच

नदार असलाच असू वाटते.

७) वैदमान माणसाजोडी आपला मित्र इंमा-

असू नाही.

८) स्वयंपादास माणसाजोडी नव्हतीच नव मिळते

लक्ष्मण शास्त्री

S. Y. Bcom. B-27

राजेश

अनेक जखमा करत....

अन गीतिस हृदयावर माझ्या

मागे न बघता बळन

पण, व गीतिस न एकदाही

आहेत. त्यांनीही जी ही 'विद्वन्' आहे. त्यांच्या अविशेष कर्मा म्हणून मुळावी

आसाठी वृत्तवर्तनपर मालिका वाचवत आहे. विज्ञान-प्रयोग जगावर प्रयोगाणे विधी

जुगार आहे. दुःख-मोहात जी पिडली जग ही वाजार आहे, ती जुगार आहे, ती

जन्मपर तिन त्यात विरपत पडावच. म्हणूनच संघारोचा गुंथा जी पुढे उभा करत तिला की

मोलाचा दगिना वरून बसले. एकदा का उरवले आहे. पण यात जी 'स्वतंत्र्य' हा अर्थ

होती जी स्वतंत्र्य संघटना चालू आहेत. तशीही खोल्या प्रतिवेपणी जी वळी चालू आहे.

ते वाईट आहे ही बाणीव त्यांना खोली पाहिले. मणसाना अशी शिक्षा देवी की आपण करतो

या वाईट गोष्टींना प्रोत्साहन देतो. अशा त्यांच्यातील पुरुष जेव्हा जागा होतो तेव्हा तो

यातूनच कायद्याचे रक्षण करायला पाहिजे पण यांनी जी पुरुषी साठी आठकाट पयल केली.

मंज म्हणायची वंदी होती. महात्मा कुंठे, कर्तू हे तरव होते. विद्याना समग्र्य वाचनी गायत्री- मनुस्मृतीपासन 'न जी स्वतंत्र्य अहंति'

हे पणे २
निर्माण
कन्यादा
'जन'
वध्या
दुसरा ३
विज्ञान
जोव पा
होती, ३
उत्तर वि
पाठवात्या
देवी का
वस्त्रवसन
अ
'विज्ञान' ह
'न'
जावर लवण
म्हण
वरील मालिका
अज्ञानाच्या
का खेळ नसे
सर्व मारणीय
करू लवण ३

माणसां-
ल वयात
प्र घेतात,
गईट नजर
य आहे.
ळ - परिघ
जन्म हा
होत्या व

एक स्त्री
इत सबळ
ट चालणार
प ठरावा
ारी यातुन
समाधान

यम् अर्हति'
ची गायत्री-
फूले, कर्वे
मयतन केडे.
लिस पण
तो तेव्हा तो
इतो. अशा
आपण करतो
हली पाहिजे.
शळ आहेत.
जात आहे.
जाची अशी

कूर बांधन आपण स्वतःवर का लादून ध्यावीत ?
सर्व भारतीयांचा एकच समाज ही भावना मनात
का रुजु नये ? स्त्री ही लवकरच स्वतंत्र व्हावी
अज्ञानाच्या अंध कारातून बाहेर यावी. दूरदर्शन-
वरील मालिकांचा समाजावर जास्ती परिणाम व्हावा.

म्हणजे भारताच्या या क्षितिजरूपी समा-
जावर लवकरच स्त्री स्वातंत्र्याचा सूर्य उगवेल.

Swati Madhukar Bhide

F. Y. J. C. Div. A

Roll No. 5

‘स्त्री ही बन्दिनी’ (२)

‘जिच्या हाती पाळण्याची दोरी ती जगाते उद्धारी’

असे म्हणणारे आम्ही भारतीय ! पण
वास्तवात स्त्रीयांना या जगात मानाचे स्थान
देतो काय ? गुलामांची खरेदी-विक्री करणाऱ्या
पाश्चात्यांना आम्ही तुच्छ लेखतो पण आमचा
उत्तर हिंदुस्थानात अजूनही स्त्रीयांचा ऋष्य विक्रय
होतो, अगदी दोंरासारखा ! मुलगी जन्मली की
लगेच पित्यांचे चेहरे काळजीने काळवंडतात. उदया
तिला ‘बाजारात’ उभी करावी लागेल, त्यासाठी
पैसा उभारावा लागेल हीच चिंता,

हा बाजारात आजच्या ‘सुशिक्षित’ म्हण-
वल्या जाणाऱ्या समाजात एक गोड नाव आहे-
‘लभन !’ केवळ प्रतिष्ठेसाठी वधुपिता सालंकृत
कन्यादान करतो श्रीमंतांची प्रतिष्ठा जपण्यासाठी
निर्माण झालेली ही रुढी नंतर गरीब वधुपित्यांना
शाप ठरते याचा विचार कोणीच करीत नाही.
हे पतीदेव जन्मभर तिला पोसणार म्हणे, त्याची

किंमत वधुपित्याकडून हुंड्याच्या रुपाने उकळून
घेतली तर पतीचा पुरुषार्थ काय राहिला ? चांगले
कमवून, स्वताःच्या पायावर उभे राहूनही हुंड्या-
खेरीज नवऱ्याचे पान हालत नाही स्त्री ही
निर्जिव कठपुतळी आहे, की कुणाच्याही हातात
तिची दोरी देऊन तिला नाचवावे ? अन्
‘भोगायची वस्तू’ याखेरीज तिला अस्तित्त्व
नसावे काय ?

भारतात घटनेने समाजवाद आणला आहे.

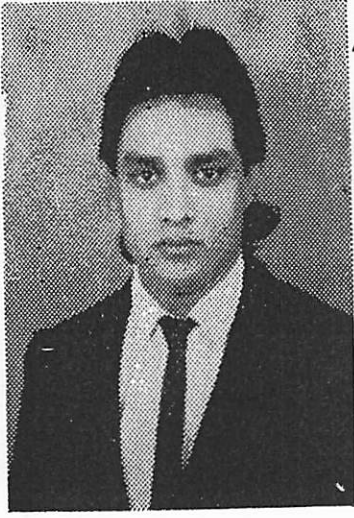
‘समता’ व ‘स्वातंत्र्य’ ही कलमे घटनेत असूनही
‘न स्त्री स्वातंत्र्यमर्हती’ हे मनुवचन जनता विसरलेली
नाही. लहानपणी वडिलांच्या हुकूमस्वाली, तारुण्यात
पतिच्या आज्ञेत व म्हातरपणी मुलांच्या वर्चस्वा-
खाली तिने का वागावे ? पुरुषांना लभामुळे
हुंडा तर मिळतोच, पण जन्मभराची दासीही
मिळते आणि स्त्रीच्या पायात ‘चुल आणि मूल’
यांच्या शृंखला अडकतात. अहा रे शास्त्रे !
व्यसनी नवऱ्यापुढे नाक घासून ‘पती हाच देव’
म्हणायचे. खेटरांनी पुजा बांधली पाहिजे अश्या
पतिदेवांची ! अशी ही कर्माची रेखा समस्त
नारीच्या ललाटी कोरताना मनुची दया-माया
काठे हरवली होनी ?

आजकाल स्त्री-मुक्ति संघटनेचे वारे वाहू
लागले आहेत. घराघरातून चळवळ झाली पाहिजे.
म. फूले, महर्षी कर्वे यासारख्या महान पुरुषांनी
लावलेला मावतेचा दिप स्त्रीयांनीच प्रज्वलित ठेवला
पाहिजे. जनन व पालन ही महत्त्वाची क्षेत्रे
स्त्रीयांच्या हातात आहेत. तेव्हा त्या तेज-पुंज
शलाकेकडे मानव्य आपोआप चालत आला

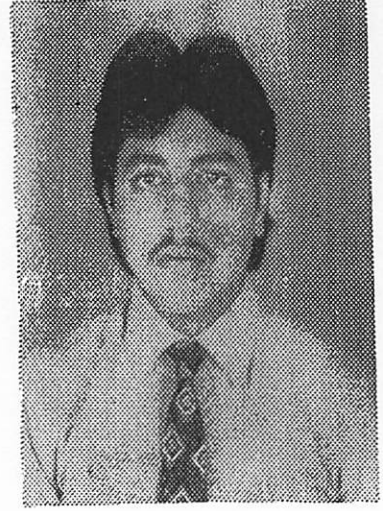

Most Active Student Senior College

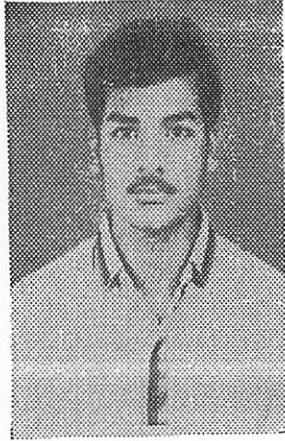

ASHISH SINGH

MANMOHAN KAPOOR

Junior College

PARAG SHAH
Best Boy

SHASHI GUPTA
Best Girl

DILIP KARANDE

Passed Student of the College &
Elected Member of the Senate
"University of Bombay".

आतेवाइकच
र नाही.
इह्य कार-
कून निळे
मनावरही
कालचक्रा
करण्यासाठी
ांना विस-
रकतबंबाळ
ो मान्यवर
जखमांवर
रण ज्यावेळी
क शब्दांची
या लेखण्यां
य. मनावर
ल. देवाने
सुखी कर-
ही त्याच्या
श क्षाह्यावर
दाखविण्या-
दांना जन्म
पण रुता
व स्वतःला

आदी दुसरी
आपी केलेले

C.E-37

जातातही.
नाही. तर
तितच नाही.
शक्य नाही.
चालू बागलो
आपण २० व्या
आण थोड्याच
कात पदार्पण
भातून दुसऱ्या

First Class Holders T. Y. B. Com.

Upadhyay Jamuna

Jayprakash Tiwari

Agarwal Sandeep

Shetty Shobha

Dubey Rajesh

Shivprakash Nair

शतकात जाणे न
नव्हे तर अंधारा
जाणे. आपण उ
शतकातच मागे
नव्या आशा दे
आपण असे के
ठरेल. आजपर्यंत
गति यांवर जर
शिकून वारु.
घाबणारा समा
तसेच आज व
व काय मिळव
अपे आढळून
तमाच तोटाई

आमच्या
प्रगतीत नक्क
मानवाने आ
तो पुढेही का
काही देशात
भारतासारखे
मान्य असून
जातात तसेच
सारखी स्त्री
साठी आपण
अ.ज यंत्राच
२१ व्या श
येतील. सर्व
कोणतेही म
क्षणात विश्व
शतकात म
मंगळा स.
शतकात क
सारख्या प्र
जाईल परंतु
गति सुद्धा
परंतु
त्याचप्रमाणे
एक प्रगत
वेतल्याने
दहा माग
माग ती
वाढली
आजका

फार काळ चाललेल्या प्राथमिक शाळांमध्ये पुढीलप्रमाणे शिक्षण देण्यात येते व त्यावेळी महाविद्यालय स्तरावरील शिक्षण देण्यात येणे शक्य होई.

श्री गजानन शिंदे यांनी या शाळांमध्ये शिक्षण देण्याचे यत्न केले होते. श्री गजानन शिंदे यांनी या शाळांमध्ये शिक्षण देण्याचे यत्न केले होते. श्री गजानन शिंदे यांनी या शाळांमध्ये शिक्षण देण्याचे यत्न केले होते.

—सविधा प्रतिष्ठान

आपली वाटचाल

मराठी वाङ्मय मंडळ

— ० —

पुस्तकालय मंडळ, पुणे. या मंडळाचे उद्देश्य म्हणजे मराठी वाङ्मयाचे प्रचार व प्रसार होणे. या मंडळाने अनेक पुस्तके छपाई करून दिली आहेत. या पुस्तकांचे मूल्य खालीलप्रमाणे आहे.

आपल्या प्रतिष्ठान आणि २० व्या शतकातील मराठी वाङ्मय मंडळ यांनी या पुस्तकांचे प्रचार व प्रसार करणे हे उद्देश्य आहे. या पुस्तकांचे मूल्य खालीलप्रमाणे आहे.

या पुस्तकांचे मूल्य खालीलप्रमाणे आहे. या पुस्तकांचे मूल्य खालीलप्रमाणे आहे.

सर्व हिंस्र श्वापदे आपण नष्ट करावी का ?

निसर्ग हे आजपर्यंत कोणालाही न उलगडलेले कोडे आहे. परंतु माणसाने प्रत्येक निसर्ग घटनावर समाधानकारक रित्या विजयही मिळवला आहे निसर्गाचे श्रेष्ठत्व सवश्रुतच आहे. (उदा तिन्ही ऋतू) आपण यापैकी कोणावरही विजय मिळवू शकलो नाही, ठरल्या वेळी प्रमाणे पडणारा पाऊस, ठंडी ऊन ह्यावर निसर्गाचे निर्विवाद बर्चध्व ! त्यामुळे मानवाला निसर्गाच्या वेळापत्रका प्रमाणे मार्गक्रमण करणे भागच पडते. अशा ह्या श्रेष्ठ निसर्गात वेगवेगळी सजीव आणि निर्जिव चक्रे आहेत. अशापैकी सजीवांचे जीवचक्र हे सर्वात मोठे चक्र आहे असे म्हणता येईल. हे चक्र शतका नु शतके चालूच रहाणार. सजीव जगात येणार. त्याचे निसर्गाकडून पालन-पोषण होणार. त्यासाठी सर्वात बलवान प्राणी कमी बलवान प्राण्यावर-कमी बलवान प्राणी त्याहून कमकुवत प्राण्यावर-अशाप्रकारे जो तो एकमेकांवर अवलंबून रहाणार श्रेण् त्यात नैसर्गिक असेक काहीच नाही.

अशा ह्या अविरत नैसर्गिक चक्रातील एकादी तार निखळली अथवा मोडली तर ते चक्र चालेल का ? निश्चितच नाही ! वन्यप्राणी हेही या चक्रातीलच एक दुवा आहेत; कि जा वगळून ते चक्र खिळखिळे करण्यासारखेच होईल. अन् मग म्याचा अनिष्ट असा परिणाम होणारच व त्याला सामोरे जाणे म्हणजे पुन्हा आपत्तीच !

थोडीफार अशीच स्थिति सध्या ओढवली आहे, अथवा नजीकच्या काळात ती तशी ओढवण्याची दाट शक्यता आहे. माणसाने आपले स्थाना हळूहळू शतके बसवले कि तो कळत न कळत नैसर्गिक चक्रातील एकेक दुवा वगळून ते खिळखिळे करण्याचा प्रयत्न करतोच. वन्य प्राण्यांच्या

संहारा बाबतही हेच म्हणता येईल. माणसाने बेसुमारपणे त्यांची कत्तल चालवली आहे. साहजिकच त्याचा नैसर्गिक संतुलनावर अनिष्ट परिणाम झाला आहे. अन् अशावेळी हे संतुलन राखणे हेच मानवाच्या हातात आहे.

सध्या फक्त एवढेच म्हणता येईल कि वन्य प्राण्यांच्या शिकारीमुळे निसर्गाचे संतुलन फार ढासळले आहे. अशावेळा अशा हिंसा श्रवापदांना पुरेसे संरक्षण, त्यांच्या देखभालीची व्यवस्था, नैसर्गिक आपत्ती पासून संरक्षण इत्यादी उपायांना त्याचे अस्तित्व टिकवता येईल. एकेकाळी त्या पृथ्वीतलावर अजस्र अशी मोठमोठी अवाढ्यप्य सहस्र श्वापदे होती. परंतु आता ती काळाच्या पडद्याआड गेली आहेत. त्यांचे फक्त अवशेष त्यांच्या अस्तित्वाची साक्ष देतात. काळाच्या ओघाबरोबर त्यांच्या हासाची अथवा हास झाल्याची शक्यता नाकारता येत नाही. परंतु त्याचा नैसर्गिक संतुलनावर निश्चितच परिणाम झालेला दिसून येतो.

माणसाच्या स्वार्थाचा हिंस्र प्राण्यांच्या जीवनावर नक्कीच परिणाम झालेला आढळून येतो. माणसाने फक्त उपयुक्त प्राणीच पाळले व जोपासले व दुसऱ्या टोळाने हिंस्र प्राण्यांची हत्या बेसुमारपणे केली ! जर का एखाद्या वेळी शिकान्याच्या बंदूकीला अथवा रायफलला एखादे श्वापद जरी पडले तर....ते एक असामान्य असे क्रौर्यच, ते त्या श्वापदाचे शेवटचे तडफडणे, बोळे पांढरे होणे. सारे काही हृदायला पीळ पाडणारे. परंतु अशावेळी त्या शिकान्याचे केवढे ते कोडकौतुक ! परंतु स्वऱ्या अर्थाने पाहिल्यास ती एका निःशस्त्र चतुष्पादाची सशस्त्र द्विपादाशी

पुता पष्टकर
पेश केली
कुंती-कर्ण
दर केला.
एक कथक

सुरुवातीलाच
एक आहे
यानी भुष
भापल्यासमोर
शर संभाजी
ति या पुढेही
या भाषणात
सहज शक्य
ठी माणसाने
विक्रायीयानी

यांच्या हस्ते
जाघव हिंसी
गले. बक्षिस
करसंक्रांतीचा
प्रा० सौ
त्या. अल्पो-
ला

नाडकर्णी व
काम पाहिले.
फोटो घेतले.
ही राजेश
प्रा०चे मंडळा

यिानी याहीपेक्षा
काम करवे

air Person)
etary)
g Chairman)

वडाईच. त्यात कसला आलाय पुरुषार्थ ? उदा-
हरणच ध्यायचे झाले तर आपल्या पंडित नेहरूच्या
वडिलांचे देता येईल. त्यांनी शेवटचा एक
काळवीट मारला. पण त्याच्या डोक्यातल्या त्या
शेवटच्या आर्त वेदनेने त्यांनी कधीही शिकार
करण्याचे ठरवले.

यामुळे अशा प्रकारच्या या शिकारीमुळे
हिल्ल श्वापदांच्या संख्येत कमालीची घट आढळून
येते. सरकार आज निरनिराळ्या ठिकाणी अभ-
याख्यांसाठी राखीव जागा ठेवत आहे त्यांच्या-
साठी मोठी आर्थिक तरतूदही केली जाते.
वेगवेगळ्या सुविधा राज्य अथवा जिल्हा पातळी-
वर उपलब्ध करून दिल्या जात आहेत. परंतु
अशा संघीचा म्हणावा तसा अथवा पूर्णतया
उपयोग करून घेतला जात नाही वन्य श्वापदांच्या
या अशा सुखसोईबरोबर सरकारने नागरी कायद
केले पाहिजेत, जेणे करून या शिकार्यांना चांगलीच
चपराक वसेल. कित्येकदा शिकारी हे वन्य
अधिकार्यांच्या सगनमताने लुगी शिकार करतात.
अशावेळी त्यांना अतिशय कडक शासन केले
पाहिजे. यानेच ह्या अशा प्रवृत्तीना ओळा बसेल.
तसेच जास्तीत जास्त युवकांनी या प्रश्नात
महानुभूतिने लक्ष घातले पाहिजे.

विज्ञानाच्या दृष्टिने हा विषय अत्यंत
महत्त्वाचा आहे. वन्य श्वापदांचाही सृष्टीत जीवन
जगण्याचा तितकाच अधिकार आहे जितका
अन्य प्राण्यांना आहे. आणि तो त्यांचा अधि-
कार कोणीही हिरावून घेऊ शकत नाही. वन्य
श्वापदांचे नैसर्गिक नियमन ही उपजतच गोष्ट
आहे. कारण नेहमी कमी ताकदवान प्राणी हा

ताकदवान प्राण्याच्या मुखाचा बळी असतोच.
यामुळे सिंह, वाघ, चित्ता यासारखे प्राणी
त्यांच्यासारख्या गटातील प्राण्यांवर हल्ला न करता
हत्ती, जिराफ, हरीण इ. प्राण्यांवर हल्ला करून
आपले पोट भरतात. त्यात अनेकसर्गिक असे
काहीच नाही. कारण प्रत्येक सजीवास निसर्गाने
मुलभूत स्व-गंरक्षण कसे करावे हे शिकवले
आहे. किंबहुना त्यांच्या शरीराची रचना तशी
असते. यामुळे त्यांचे आपापसात नियमन योग्य
प्रकारेच होत असते. अशा वेळी जर एखादा
वन्य प्राणीच नष्ट करावयास निघाला असल
तर ते शक्य आणि योग्य तरी आहे का ?
स्वचितच नाही. अर्थात् आज ही जी वन्य
प्राण्यांच्या संहाराची भिती ओढवली आहे ती
कालांतराची नाही तर पांच-सहा दशके तरी
चालू आहेत.

अशा वेळी आज गरज आहे ती या
निसर्गाच्या विस्कळीत घडीलां सुस्थितीत आणणे.
अर्थात् हिही काही उदयां-परवाची कमाल नाहीच.
पण त्यासाठी हवाय तो आपला सर्वांचा सहा-
नुभाव. यामुळे वन्यप्राणी प्रेमी लोकांनी व तुम्ही
आम्ही सर्वांनी मिळून ही एक लोकचळवळ केली
पाहिजे. सरकारने ही ह्या विषयाची गंभीर दखल
ध्यावयास हवी. वन्य श्वापदांबद्दल माहिती-पुरव-
णारी प्रदर्शने घडवून आणणे शक्य करता येतील.

अशा वेळी वन्य श्वापद आपण नष्ट
करावी—असा बुविचार कोणाच्या वारे मनात
येईल ?

11h20

9. h10

2

1100

2 312

1 210

1110

22 22

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

11111

● દુકાળ ●

આજની હળહળતી અને વીજળી વેગે આખા ભારતમાં પ્રસરતી સમસ્યા તે દુકાળની ! આજે ભારતમાં ખાસ કરીને ગુજરાતમાં દુકાળે તેની સામ્રાજ્યતા રેલાવી છે. જાણે ગુજરાતના ગામડાઓને એક પછી એક દુકાળ નામનો રાજ પોતાના વશમાં કરતો જાય છે. સરકારના અથાગ પ્રયત્ન પછી પણ તે ગામડાને દુકાળમાંથી સંપૂર્ણ રીતે ઉગારી શકાતું નથી.

ગુજરાતમાં અત્યંત કારમો દુકાળ છવાઈ ગયો છે. વર્ષાના વાદળોને બદલે દુકાળના કાળા, દુઃખમય વાદળો છવાઈ ગયા છે. ગુજરાતના અમુક જ જિલ્લા છોડી બાકીના જિલ્લાઓને દુકાળે પોતાની અસર તણે આણી દીધા છે. જેમ માછલીને જળ બહાર કાઢતાં તરફડે તેમ આજે આપણા મુંગા પશુધન-ઢાર પાણી અને ઘાસચારા વગર તરફડે છે. સરકારના પ્રયત્નોથી ઘાસ તો મળી રહેશે પણ પાણી વગર પશુઓ કેટલા દિવસ જીવશે ? આખરે તો તેઓ રામને ખ્યારા થશે ? આવી પરિસ્થિતિમાં માનવીને બચાવી શકીશું પરંતુ મુંગા ઢારોનું શું ? તેમને કોણ આ દુકાળ-રૂપી દાનવના પંજમાંથી છોડાવશે ? પાણીની અછતને લીધે ખેતી પણ થઈ શકતી નથી. કદાચ આધુનિક તંત્રથી ઘાસનું ઉત્પાદન કરી શકાય પણ પાણીનું શું ? પાણી કેટલું લાવશું ? ક્યાંથી લાવશું ? કેવી રીતે લાવશું ? આ પ્રશ્નનો હળહળતો અગ્નિ સમાન છે. ગુજરાતમાં ઠેર ઠેર ઘોરીંગ થાય છે. પણ ઘોરીંગ કરાવવાથી જમીન અંદરથી પોકળ બનતી જશે. અને છેવટે ધરતીકંપ થવાની શક્યતાઓ થશે. આમ એક સમસ્યાનો હલ આણુતા બીજી સમસ્યા ઊભી થશે.

આ દુકાળની પરિસ્થિતિમાં ક્રિકેટ જેવો ભયંકર રોગ શરૂ થયો છે. જેના લીધે રાષ્ટ્રીય ઉત્પાદન ઓછું થયું છે. એટલું જ નહિ પણ

મૌખિક શક્તિને કુઠિલાબનાવી દીધી છે. પરસેવો પાડવાની જરૂર છે ત્યાં માત્ર લોકો ટી. વી. આગળ કલાકોના કલાકો સુધી નિષ્ક્રમ બેસી રહે છે. આ ઘેલછાથી દેશને પારાવાર નુકશાન થઈ રહ્યું છે. ઓફિસો, શાળા, મહાશાળાઓ વિગેરે વિવિધ સ્થળોએ ટી. વી. આવી ગયા છે. ક્રિકેટ યુવાન વર્ગને ઘેલા બનાવી દીધા છે. જેના કારણે બાળકોના અભ્યાસ ઉપર, તેમની કાર્યક્ષમતા-બુદ્ધિમત્તા ઉપર, યુવાનોના કાર્ય ઉપર મોટી અસર જણાય છે. આમ દેશના ભાવિ નાગરિકોની શક્તિનો નાશ થઈ રહ્યો છે. આ બધાને કોણ રોકી શકે ? સાચી પરિસ્થિતિ કોણ સમજાવી શકે ?

ગુજરાતની સ્થાપના ૧૯૬૦-૬૧માં થઈ તે સમયે ૧૨ જિલ્લાઓના ૨૫૧૬ ગામોમાં પાણીની અછત હતી. સૌથી વધારે અસર કચ્છના ૭૮૧ ગામોમાં થઈ હતી. ૧૯૬૫-૬૬-૬૭ના વર્ષોમાં પાંચહજાર ઉપરાંત ગામોમાં દુકાળથી જીવમાત્ર પીડાઈ રહ્યા હતા. ૧૯૬૮-૬૯માં ૧૦૩૨૩ ગામો અને પછીના વર્ષે ૫૧૧૪ ગામડામાં દુકાળની પરિસ્થિતિ હતી. હવે ૧૯૮૫-૮૭ના કપરા વર્ષો પછી ફરીવાર કટોકટી સર્જાઈ ચૂકી છે. ૧૯૮૨-૮૩ના વર્ષ પછી અત્યાર સુધી સરકારે અંદાજે ૪૦૦ કરોડ રૂપિયા દુકાળ પાછળ ખર્ચા છે. અને ચાલુ વર્ષે મોટી રકમ દુકાળ પાછળ ખર્ચાવી પડશે.

લોકો નાનાં-મોટાં યુવાન-યુવતીઓના લગ્ન કરવા દોડધામ કરી રહ્યાં છે. આવા કપરા સંજોગોમાં લગ્ન કેવી રીતે કરવા તે વિચારવા જેવું છે. આ કારમો દુકાળમાં સરકારે પ્રબલ લશ્ચોના ખર્ચામાં કાપ મૂકવા નિયંત્રણ મૂક્યું છે. તે ઉપરાંત લોકો સરકાર સામે ટક્કર લેવા જતા કાયદાનો વિરોધ કરી સામાજિક ગુનેગાર બને છે. જેના કારણે કેશ થતા દોડધામ કરે છે, દંડાય છે અને હેરાન-પરેશાન થાય છે. તો આ બધું શા માટે ?

આને ભારતીય લાઈબ્રેરીઓએ આ દુકાળ રૂપી દાનવને ભાતરથી કાઢવા માટે પોતામાં નથી બનતા પ્રયત્ન કરવા જોઈએ. આડા-અવળા કે વધારાના ખીબા ખર્ચો ન કરતા તે પૈસા બચાવી ગુજરાતમાં દુકાળ વિરૂદ્ધ રાહત આપવા માટે આપવા જોઈએ. આમ કોઈ સારા કાર્યમાં પોતે સહભાગી બની જીવનમાં કંઈ સાફ કાર્ય કરવું જોઈએ. સરકાર તે માટે પ્રયત્નો કરે છે. પરંતુ આપણે સરકારના ખલે-ખલા મિલાવી આ સમસ્યાનો હલ આણવી જોઈએ. સરકારે ઘડેલી યોજનાને સફળ બનાવવા આપણે સહભાગી થવું જોઈએ. દુકાળને આમંત્રણવાનું મુખ્ય કારણ જંગલોનો નાશ છે. જંગલોનો નાશ થતાં વરસાદ ઓછો થતો ગયો. માટે સરકાર વૃક્ષારોપણ કરવા કહે છે. અને એક વૃક્ષ કાપતાં ખીબા દશ વૃક્ષો ઉગાડવા જોઈએ. આ દેશને આપણા જેવા નાગરિકોની જરૂર છે. તો પછી શા માટે આદેશને આપણે હસતા મોઢે સહકાર ન આપીએ. ખીબાને કંઈક આપવાથી જે આનંદ મળે છે તે આપણા પોતાનાથી નથી મળતો. હંમેશા પરની આશા રાખ્યા સિવાય સ્વની આશા રાખવી જોઈએ. આપણા જેવા નાગરિકો જે અત્યારથી જ આ બાબત પર ચેતતા રહીએ તો આપણે દુકાળથી હેરાન થતાં લોકોને ઉગારી શકીશું. જે અત્યારે બેધ્યાન રહીશું તો ધીરે ધીરે આખો દેશ આ દુકાળમાં સામીલ થઈ જશે. ત્યારે શું કરીશું? તો પછી શા માટે આપણે આગ લાગે તે પહેલા કૂવો ખોદી ન કાઢીએ. નહીં તર દોડાદોડી અને સંકટનો સામનો આપણને જ કરવો પડશે ને! ખરું ને!

તમને શું લાગે છે?

* જયહિંદ *

F. Y. S. C. - F
Roll No. 12

❀ દેશપ્રેમ ❀

સ્વામી વિવેકાનંદ સર્વધર્મ પરિષદમાં હાજરી આપવા માટે ભારતના પ્રતિનિધિ તરીકે અમેરિકા ગયા હતા. નક્કી કરેલ સમય મુજબ સ્વામીજી લાષણ આપવા માટે ઊભા થયા. તેમનું તેજસ્વી મુખ અને તેમની આંખોમાંથી નીરતો રનેહ જોઈ પરિષદમાં હાજર રહેલા સર્વેજનો મંત્રમુગ્ધ બની ગયા.

ત્યાં સ્વામીજીએ પોતાનું ધાર્મિક દર્શન-બિંદુ ખૂબ જ સુંદર રીતે રજૂ કર્યું. અમેરિકાના તે સમયના એક ધનવાન સ્વામીજીના જ્ઞાનથી ખૂબ જ પ્રભાવિત થઈ ગયા. તેઓએ સ્વામીજીને પોતાને ત્યાં મહેમાન તરીકે આવવાનું આમંત્રણ આપ્યું.

સ્વામીજી તો બધાને સમાન ગણતા. તેથી તેમણે ધનવાનનું આમંત્રણ સ્વીકારી લીધું.

રાત્રિના સમયે સ્વામીજી તેમના મહેમાન બન્યા. ધનવાને સ્વામીજીનું ઉમળકાભર્યું સ્વાગત કર્યું.

રાત્રિનું લોજન પતાવી લીધા પછી ધનવાન તેમને એક શયનખંડમાં લઈ ગયા.

શયનખંડની શોભા અલૌકિક હતી. સુશોભિત પલંગ, મુલાયમ ગાદી, રંગબેરંગી તકિયા, રેશમી રબાઈઓ સ્વામીજીની સેવામાં રજૂ કરવામાં આવી. પલંગની આસપાસ જુઠા જુઠા પ્રકારના અત્તરના કુંવારા ગોઠવવામાં આવ્યા હતાં. આ અત્તરોની સુવાસ વડે આવી ઓરડો મહેકી ઉઠ્યો હતો.

સ્વામીજી યજમાનને ખુશ કરવા પલંગ પર આડા પડ્યા, પરંતુ આ મુલાયમ રેશમી ગાદી તેમને હજારો વીંછીઓના ડંખ સમી વેદના ઉત્પન્ન કરવા લાગી. અત્તરના કુંવારા તેમને હજારો ઝેરી સાપની ફેણના કુંકાર સમા ભયંકર જણાવા લાગ્યા. સ્વામીજી પલંગ ઉપરથી નીચે ઉતરી જમીન ઉપર સૂઈ ગયા.

આ
ભારતની
નૃત્ય કર
વસ્ત્રધારી
કરુણ રૂઢ
મનોમન
કારમી
રિકાનો

અ
સ્વામીજી
છનાં અ
યજમા
સ્વામીજી

❀ ૨

અ
ખૂબ અ
ભારતને
આવો
દયમાં
વિશે છે

ગુ
થયાં ગુ
બન્યું.
પુસ્તકો
શકિત
મંદિરો
પણ અ
સારો

અ
ખૂબ
દાસના

શિવદમાં
 તિનિધિ
 લ સમય
 ટે ઊભા
 આંખા-
 ડાજર
 મા.
 મેક દષ્ટિ-
 અમે-
 મામીજના
 તેઓએ
 ન તરીકે
 ગણુતા.
 શરી લીધું.
 મહેમાન
 મળકાલયુ
 ડીધા પછી
 લઈ ગયા.
 કેક હતી.
 રંગબેરંગી
 ની સેવામાં
 પાસ જુહા
 ગોળવામાં
 કુવાસ વડે
 વા પલંગ
 ચમ રેશમી
 અંખ સમી
 ના કુંવારા
 ખા કુંકાર
 સ્વામીજી
 મીન ઉપર

આખી રાત સ્વામીએ રડી રડીને વીતાવી.
 ભારતની કારમી ગરીબી તેમની આંખ સામે
 નૃત્ય કરવા લાગી કરોડો અર્ધભૂખ્યા, અર્ધ-
 વસ્ત્રધારી ભારતના નરનારીઓ નજર સામે
 કરુણ રૂઢન કરતાં જણાયાં. તેઓ દુઃખી હૃદયે
 મનોમન ખોલી ઊઠ્યા : “ક્યાં મા રા દેશની
 કારમી કંગાલિયત ! અને ક્યાં આ અમે-
 રિકાનો અલૌકિક વૈભવ !”

આખી રાતનો ઉભગરો હોવા છતાં
 સ્વામીજી પ્રસન્ન ચિત્રો પ્રભાતે ઊઠ્યા. પોતાનાં
 છતાં આંસુ પ્રગટ થવા દીધા નહિ. પોતાના
 યજમાનનો હસતે મુખે આભાર માની
 સ્વામીજીએ વિદાય લીધી.

રૂપલ આર. કોઠારી
 F. Y. J. C. - F

✽ સુવર્ણ યુગનો કાળ ✽

આપણા ભારત દેશ કળા-કૌશલ્યમાં
 ખૂબ આગળ પડતો રહ્યો છે. જેને લીધે
 ભારતને ગૌરવવંતુ સ્થાન પ્રાપ્ત થયું છે.
 આવો આપણે ભારત દેશના કળા કૌશ-
 લ્યમાં મહત્વનો ફાળો આપતા ‘ગુપ્તકાળ’
 વિશે થોડું જાણીએ.

ગુપ્તકાળમાં કળા-કૌશલ્યના કાર્યો
 થયાં ગુપ્તકાળમાં ભારત ખુબ વૈભવશાળી
 બન્યું. આ સમયમાં ઉત્તમ પ્રકારના
 પુસ્તકો લખાયા, તથા શિવ, વિષ્ણુ અને
 શક્તિ જેવા દેવ દેવતાઓ અનેક સુંદર
 મંદિરો બંધાયા. અઠાર પુરાણોની રચના
 પણ આજ સમયમાં થઈ અને હિંદુ ધર્મનો
 સારો ઉત્કર્ષ થયો.

આ સમયમાં સંસ્કૃત ભાષાને પણ
 ખૂબ ઉત્તેજન અપાયું. મહાકવિ કાલિ-
 દાસના કાવ્યો તથા નાટકોને ખુબ પ્રસિદ્ધિ

મળી. આ કૃતિ આજ કાળમાં થઈ ગયાં.
 કાલીદાસનું ‘રઘુવંશ’ નામનું કાવ્ય શ્રેષ્ઠ
 છે તથા પ્રખ્યાત એવું ‘મેઘદૂત’ કાવ્ય
 પણ તેમણેજ રચ્યું હતું. વિશાખાદત્ત
 કવિનું પ્રસિદ્ધ ‘મુદ્રારાસ’ અને શુદ્રક
 કવિનું ‘મૃચ્છકટિક’ નાટકો પણ ગુપ્ત
 સમયમાં જ લખાયા પંચતંત્રની પશુ-
 પક્ષીઓની વાર્તાઓ બાળકોને ખુબ પ્રિય
 છે. વિષ્ણુશર્માએ ‘પંચતંત્ર’ પણ આજ
 સમયમાં રચ્યું. આર્યભટ્ટ નામના મહાન
 જ્યોતિષી અને ગણિતશાસ્ત્રી ગુપ્તકાળમાં
 જ થઈ ગયાં. આજે જે દેશાંશ પદ્ધતિનાં
 વજન, માપ અને નાણાં આપણે વાપરીએ
 છીએ એ દેશાંશની રીત આર્યભટ્ટે જ
 શોધી કાઢી હતી.

ગુપ્ત સમયમાં વેપાર-ઉદ્યોગોને પણ
 સારો વિકાસ થયો ઝીણું કાપડ, ગળી,
 રત્નો. હાથીદાંત, ચંદન વગેરે અનેક
 ચીજો આપણા દેશમાંથી પરદેશ જવા
 લાગી પરદેશમાં આ માલના પુષ્કળ પૈસા
 ઊપજતા. આને લીધે આપણો દેશ શ્રીમંત
 બન્યો. આ કાળમાં વિવિધ પ્રકારના
 સિક્કાઓ પ્રસિદ્ધ થયાં, સંગીતકળા અને
 શિલ્પકળાનો ઉત્કર્ષ થયો. અજંટાની
 ગુફાઓમાંથી સોળમી અને સત્તરમી
 ગુફામાંનું કોતરકામ અને રંગકામ ગુપ્ત
 સમયમાં જ થયું હતું. અજંટાની ગુફા-
 ઓમાં અનેક સુંદર રંગીન ચિત્રો છે.
 સેંકડો વર્ષો વીતી ગયાં હોવા છતાં પણ
 આ ચિત્રોના રંગ હજી એવા ને એવા
 જ છે.

કુતુંબમિનારની બાજુમાંજ એક
 પ્રચંડ લોહસ્તંભ છે. આટલા વર્ષો થયાં
 પણ તેને કાટ લાગ્યો નથી આ લોહસ્તંભ
 પણ ગુપ્ત સમયનો જ છે.

આમ ગુપ્તકાળમાં ભારતનો ઉત્કર્ષ
 થયો, વેપાર ઉદ્યોગનાં ક્ષેત્રમાં પ્રગતિ થઈ

અને ભારત દેશનો વીલવ વધ્યો તેથીજ
ગુપ્તકાળને 'સુવર્ણયુગ' કહેવામાં આવે છે

રીટા એ શ્રોક
F.Y. B.Com G-31

સ્પર્શી શકું

તારા હૃદયને જે વડે સ્પર્શી શકું;
એવો જો એકાદ સંવાદ સ્થાપી શકું!

તું મિલાવી નજરથી નજર ઘૂંચળ જો દે,
મૌન ને હું શબ્દોની વાચા આપી શકું.

ખોટો તે ય મિલનનો તું એકાદકોલ તો દે,
પ્રતિક્ષામાં પલળેલી જિન્દગી કાપી શકું.

✘

જો વિષય તારો છેડાઇ જશે,
શક્ય છે કે ઘસકુંય નાખાઇ જશે.

ખેડીઓ વિયોગની તુટશે નાહ,
અકળામણ આંસુઓમાં પુરાઈ જશે.

સ્વપ્નનાં અંગારા દાઝશે નયનોને,
ઉત્તરોની સોડમાં રાતો લપાઈ જશે.

ઝરણાં અમી અ જિન્દગી તૃપિતની,
તુજ વિણ સનમ સુકાઈ જશે.

'તૃપિત' મયંક એ. નાયક

✘

સંબંધ

સંબંધ આપણો મેં ત્યારે ઓળખ્યો, ન્યારે
ગણતરી તારાની અને મારાની થઈ.

આ મારી વસ્તુ. આ તારી વસ્તુ,
આ મારું અસ્તિત્વ. અલગ તારા અસ્તિત્વથી

પણ મેં તો કદિ ન ગણી તને અલગ
તો મને આ વિચારથી કેમ ધક્કો ન લાગ્યો?
કદાચ 'સંબંધ' વ્યાખ્યાની જાણ તારી સાથે

સંબંધ તુટ્યા પછી મને થઈ હશે!
એટલે જ હું ખુશ હતી કે હાશ!
મને 'કંઈ' જાણવા મળ્યું:
કંઈ એટલે સંબંધના બંધ,
ભલેને પછી એ તુટ્યા પછી મેં જાણ્યો.

Hema I. Chokshi
F. Y. B. Com. B-5

✘

'સ્વાર્થ'

ખુશખુ મારા મનની
મહેકાવી દે જો તને
પ્રેમભર્યા મારા શબ્દો
બહેકાવી દે જો તને
આંખમાં ઊભરાયેલી લાગણી
પીગાળી દે જો તને
તો તું સમજી જજો એટલું
કે મને અલિનય કરતાં આવડી ગયો છે.

Hema I. Chokshi
F.Y. B.com B-5

✘

'સારાંશ'

અપાર વિરાટ આ સ્ખિન્દનો
સારાંશ તેનો સર્જનહાર

કમળની સુગંધ સૌંદર્યતાનો
સારાંશ છે ભ્રમરનું ગુંજન
વિષાદમય જુદાઈના લાંબા જીવનનો
સારાંશ છે બે ઘડીનું મિલન
વાસ તી સુંદરતાની મોહકતાનો
સારાંશ છે તેનું જીવપણું
માદક ઉન્મત્ત યુવાનીનો
સારાંશ, તેનું અલ્પપણું

Hema I. Chokshi
F.Y. B. Com. B-5

F
II
ME

Hands

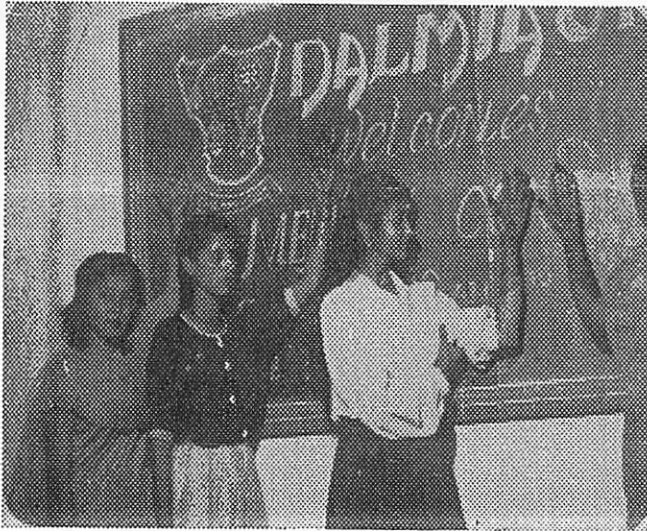

Dalmia Utsav

PARTICIPANTS OF
INTER - COLLEGIATE
MEHENDI COMPETITION

Hands down !!

Hands up !!

Winner's &
Judges

કે!
હાશ!

મણ્યો.

okshi
m. B-5

શયો છે.

Chokshi
om B-5

જન
નો
મલન

હુ.

હુ.

Chokshi
om. B-5.

Gujarati Sahitya Mandal

Fi

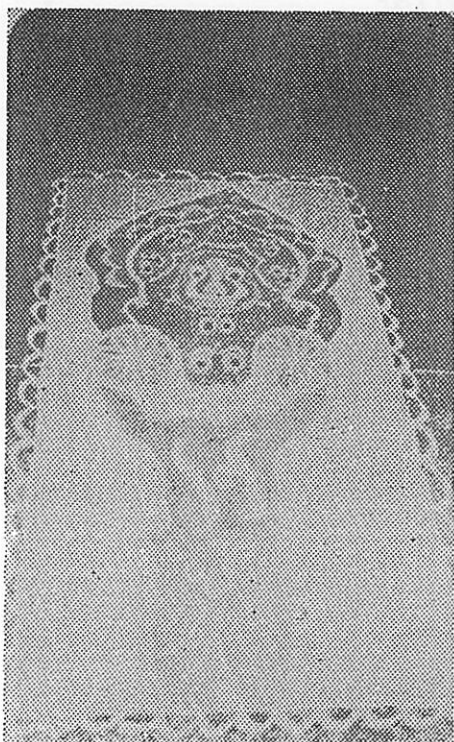
Winners of the 5th Inter-Collegiate Gujarati Singing Competition.

Picnickers taking lunch at Umargaon

Fine Arts Association & Photographic Society

RANGOLI

THE BEST

Annual Day (Highlights)

NATIONAL INTEGRATION

iter-
ging

ch at

Fine - Arts Association & Photographic Society

Mehendi Competition

Painting Exhibition

Rangoli

ગુજર

શિક્ષા
વખત આ
કર્યો. હડત
રાતી આહિ
આયોજન
કાંતિ પટેલ
ચર્ચા કર
શિક્ષક આ

ત્યારે
અરકાર સુ
ગયા. પરં
શીલતા,
તેન આર
પછાડા
બાળકો પ
તેમને વ
આથે શુ
હડતાળ
વિના પાદ

કોલે
મંડળ સ
કરવામાં
ગીત સ્પ
જેમાં બ
પાંચ વર્ષ
કોલેજને
વિજેતા
આવનાર
બહુતા
મધુકર
મહેતા ।

ત્યાં
જયહિંદ

ગુજરાતી સાહિત્ય મંડળ સરવૈયું

શિક્ષણક્ષેત્રે તેની તવારીખમાં પ્રથમ વખત આટલી દીર્ઘ હડતાળનો અનુભવ કર્યો. હડતાળની પૂર્વસંધ્યાએ જ ગુજરાતી સાહિત્ય મંડળના પ્રથમ કાર્યક્રમનું આયોજન થયું. આમંત્રિત અતિથિ પ્રો. કાંતિ પટેલ દ્વારા નવલિકાના સ્વરૂપની ચર્ચા કરવામાં આવી. વિદ્યાર્થીઓની શિક્ષક આવકારદાયક રહી.

ત્યારપછી શિક્ષકો તેમનો અવાજ સરકાર સુધી પહોંચે તેના પ્રયત્નમાં લાગી ગયા. પરંતુ સાંભળે કોણ? જેની સંવેદનશીલતા, કર્ણોન્દ્રિય ખુફી જ થઇ ગઇ હોય તેન સામે વિનંતી, ખુમ-ખરાડા. ધમ-પછાડા બધું જ વ્યર્થ. જેના નેતાઓના બાળકો પશ્ચિમી દેશોમાં શિક્ષણ લેતા હોય તેમને વળી ભારતના શૈક્ષણિક પ્રશ્નો સાથે શું સ્નાનસુતક? આમ શિક્ષકોની હડતાળ કોઇપણ જાતના નક્કર પરિણામ વિના પાછી ખેંચવામાં આવી.

કોલેજ ખુલતાં ફરી ગુજરાતી સાહિત્ય મંડળ સક્રીય ઊઠ્યું. વિવિધ સ્પર્ધાઓ કરવામાં આવી. આંતરકોલેજ ગુજરાતી ગીત સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. જેમાં ખાર કોલેજેએ ભાગ લીધો હતો. પાંચ વર્ષ પછી ફરીથી ટ્રોફી દાલમિયા કોલેજને મળી. પ્રથમ એવં દ્વિતીય વિજેતા આ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ રહ્યા. આવનાર સુખ્ય અતિથિ એવં નિર્ણાયકોમાં જાણીતા સંગીતકાર નટવરભાઈ શાહ, મધુકરભાઈ નાયક એવં બકુલભાઈ મહેતા હતા.

ત્યારબાદ નાટક આંખમીંચીને બોલો જયહિંદ ખતાવવામાં આવ્યું.

સાહિત્ય મંડળ ઉમરખાંવની સુલાકાતે ઉપડી ગયું. વૃંદાવન સ્ટુડિયોમાં શબ્દની ઝુંપડીમાં ખોર નહીં પણ પંજબી વાનગી આરોગી. કલાકારોની સુલાકાત લીધી. રામાયણના વિવિધ સેટ વિદ્યાર્થીઓએ સ્વપૂર્વક નિહાળ્યા. દરિયાની ખુશનુમા હવા માણતાં. પાણીમાં ઉઠતા મોજાઓમાં પાદપ્રસ્થાન કરતાં. દરિયાના પટમાં ક્રિકેટની મજા માણતાં દિવસ આનંદમાં પ્રસાર કર્યો. લકઝરી ખસનો ફાયદો લઇ દલાણુના મહાલક્ષ્મી મંદિર આગળ મસ્તકે પણ ઝુંકારી આવ્યા.

વિદ્યાર્થીઓએ વર્ષ દરમિયાન જ્ઞાન સાથે ગરમત માણી.

વિદ્યાર્થીઓ એવં આચાર્યના સહકારથી પ્રવૃત્તિઓ શાંતિથી એવં આનંદથી કરી શક્યા.

જલન

જીવતો મૂએ ન આદમી
જે મોતની આરા પણ હોય
પણ જલનની આગમાં જે બળે
તેથી ભૂંડુ બીજું મોત ન હોય.

✽

દુકાળ

કહે છે કે લોકો પ્રેમમાં પાગલ બની
જાય છે,
પણ હાય! આ દુકાળમાં તો
પ્રેમ પણ મરી જાય છે.

ખહાર

વસંતની એક એક પળ પણ
ખેચેન કરાવે કોઇને
જીવન વસંત તરેલાને
ખહાર સ્મરણની હોય.

HEMA I. CHOKSHI
F. Y. B. Com. B-5.

સ્ત્રી-પુરુષની સમાનતા વચ્ચેનો ભેદ

કહેવાય છે ને, કે “દિકરી ને ગાય દોરે ત્યાં ભય.” આ પંક્તિ ભૂતા જમાનાની સ્ત્રીઓને લાગુ પડતી હતી. પહેલાનાં વખતમાં માતા-પિતા પોતાની પુત્રી મોટી થતાં તેને માટે જલદીથી વર શોધી પરણાવી દેતા. કેમ કે દિકરીને તો તેઓ “સાપનો ભારો” માનતાં. જો દિકરી પરણે નહિ તો ‘સ્વજનો’ના મેણાં ખાવાનો વખત આવે, આથી સોળ વર્ષની દિકરીને સાઠ વર્ષનો વૃદ્ધ, વર તરીકે મળે તો પણ ચલાવી લેતા. આથી, એક પગ સંસારમાં અને એક પગ કબરમાં રાખેલ પતિને જ પરમેશ્વર માનતી નાની સોળ વર્ષની પત્ની, પતિનું મૃત્યુ થતાં બાળ-વિધવા બને છે, કે જેણે હજી આ જગત બોધું પણ નથી, સંસારના અવનવા રંગ માણ્યાં પણ નથી, આ અણમૂલું જીવન જતનથી સાચવ્યું નથી, તે પહેલાં જ, ક્ષત સફેદ સાડી પહેરીને ઘરને ખૂણે બેસી જવાનું અને ક્ષત પતિનું અને પરમેશ્વરનું સ્મરણ કરવાનું. આમ, આ જગતરૂપી બગીચાની અંદર કળી ખીલીને ફૂલ બને । પહેલાં જ મૂરઝાઈ ભય છે.

પરંતુ લોક જાગૃતિને કારણે બાળ-વિધવાનું પ્રમાણ ખૂબ જ ઘટ્યું છે. પણ હજી સુધી સ્ત્રીઓ ઉપરનો જીલમ ઘટ્યો નથી. વાતવાતમાં પત્ની ઉપર શક કરનાર વહેમી પતિને અને દહેજ માટે મહેણાં મારનાર ઘાતકી પતિને તો કહેવું જ શું? પહેલાં તો અવહારિક કામો જેમ કે કમાવવાનું, ક્ષત પતિઓ જ કરી શકતા. સ્ત્રીઓએ ક્ષત ધરતું કામ કરવાનું અને ધરની ચાલ દિવાલો વચ્ચે ગોંધાઈ રહેવાનું.

પરંતુ, હવે જમાનો બદલાઈ ગયો છે. સ્ત્રીઓ ક્ષત ધરતું કામ કરીને જ બેસી નથી રહેતી, તે પણ હવે ધરનાં કામની સાથે-સાથે નોકરી પણ કરે છે. એક ધરમાં બ્યારે પતિ અને પત્ની બંને નોકરી કરી જીવન ચલાવતાં હોય છે ત્યારે મોટે ભાગે પત્નીને ભાગે જ

ધરતું કામ આવતું હોય છે. અને પુરુષોને ભાગે હુકમ છોડવાનું કાર્ય. સ્ત્રીની જાતને હજી પણ પુરુષો કરતાં નીચી જાત માનવામાં આવે છે. કારણ? કેમ કે, શારીરિક સુસજ્જતા. શારીરિક રીતે પુરુષો સ્ત્રીઓ કરતાં ચઢિયાતાં હોય છે, આથી જ તો સ્ત્રીઓને ‘અખળા’ કહેવામાં આવી છે, અને પુરુષોને ‘લોખંડી.’ સ્ત્રીઓમાં પ્રતિકાર કરવાની પુરુષો જેટલી શારીરિક શક્તિ નથી હોતી, પરંતુ સ્ત્રીઓ કોમળ દિલની સાથે-સાથે દૃઢ મનોબળ પણ ધરાવે છે. તેઓ પુરુષો કરતાં પણ વધુ સમજદાર હોય છે. તેઓ શારીરિક રીતે નહીં પણ માનસિક રીતે પોતાને બેઠતી વસ્તુઓ કે ઇચ્છાઓ ઉપર વિજય મેળવે છે. જેમ કે પાર્વતી. શંકર લગવાનને પતિ તરીકે મેળવવાં તેમણે વર્ષો સુધી તપશ્રય્યાં કરી, સેવા કરી અને ખૂબ શ્રમ બિઠાવ્યો પરંતુ તે પણ તેમના દૃઢ મનોબળને કારણે અને અંતે શંકર લગવાનને પતિ તરીકે મેળવ્યા. વિરોધા ભાસથી બેઠાં તો, સીતા કે જે પોતાના શીલને બચાવવા માટે શારીરિક રીતે પ્રતિકાર ન કરી શક્યા પરંતુ પોતાના દૃઢ મનોબળને કારણે રાવણને પોતાનાથી દૂર રાખી શક્યાં.

પહેલાં તો, સ્ત્રીઓનું સ્થાન ધરની ચાર દિવાલો વચ્ચે હતું. પરંતુ હવે, સ્ત્રીઓ, પુરુષો સાથે કદમે-કદમ મેળવવા માંગે છે. દુનિયામાં ક્ષત બહારના કાર્યોમાં પુરુષોનું જ સ્થાન છે તે મોનોપોલી સ્ત્રીઓએ દૂર કરી છે. હવે તો સ્ત્રીઓ દરેક ક્ષેત્રમાં ભાગ લેતી થઈ ગઈ છે. કોઈ પણ સ્થળ એવું નથી કે જેમાં સ્ત્રીઓનું સ્થાન ન હોય. અવકાશમાં, સમુદ્રમાં, ઓફિસોમાં, કારખામાં, અદાલતોમાં, દવાખાનામાં, હોસ્પિટલોનાં ધરમાં અને રાજકારમાં પહોંચી ગઈ છે.

આ કોમ્યુનિટી યુગમાં, ભારત જેવા દેશોમાં હજી પણ સ્ત્રીઓનું શોષણ કરવામાં આવે છે. દિકરીને પરણાવવામાં આવે છે.

ત્યારે કન્યાનાં પણ, દેવું કરીને પડે છે અને કંઈ કરવામાં નહીં. ગુજારી તેને નથી. પરંતુ ગુલામીમાંથી આગળ વધવા બંને સાથે કંઈ દેવા ન માંગત નથી રહી, પર

કેટલાક દેવા માટે પૂર નામે ગુજારાતે કરે તો આ ફક્કી શકે છે. સમય આવી સંસાર ચલાવે જેમ સ્ત્રી આં છે. નહીં તો સ્ત્રી અને પુરુષ ચાલવું અશક્ય

લઘુતર ચારિત્ર લઘુતર મોતથી

જેમ શ પ્રકાશ વગર બગીચો, કાંઈ ફીકકું ભાગે સાથે જ નકા

લઘુતર સંગીત છે

પોને
તતને
માન-
રીરિક
કરતાં
ઓને
પોને
પુરૂષો
પરંતુ
માબળ
વધુ
નહીં
તુઓ
ગવવાં
કરી
તેમના
ભાગ-
પાસથી
લીલને
ન કરી
કારણે

ચાર
પુરૂષો
યામાં
ને
વે તો
છે.
ઓતું
મોક્ષ-
નામાં,
હોંચી
જેવા
વામાં
વે છે

ત્યારે જ્ઞાના પિતામાં 'ત્રેલોક' ન હોવા છતાં પણ, દેવું કરીને સાસરિયાં પક્ષને દહેજ આપવું પડે છે અને જો વર પક્ષની માગણીઓ પૂરી કરવામાં ન આવે તો કન્યા ઉપર ત્રાસ ગુજારી તેને સળગાવી દેતાં પણ અચકાતાં નથી. પરંતુ હવે સ્ત્રીઓ પણ પુરૂષોની ગુલામીમાંથી છૂટવાં મથે છે. સ્ત્રીઓ પુરૂષોથી આગળ વધવા માટે નોકરી અને ઘરનું કામ ખંને સાથે કરે છે. જાણે કે, જમાનાને ખતાવી દેવા ન માંગતી હોય કે, 'નારી હવે અખળા નથી રહી, પરંતુ સખળા બની છે.'

કેટલાક દ્રષણો સ્ત્રીઓની હિંમતને ડામી દેવા માટે પૂરતાં હોય છે. જેમ કે, દહેજના નામે ગુજારાતો ત્રાસ. પરંતુ સ્ત્રીઓ જો હિંમત કરે તો આ દ્રષણોને પણ જડમૂળથી ઉખેડીને ફેંકી શકે છે. અને હવે, આ કરવાનો પણ સમય આવી ગયો છે. આમ જો હવે આ સંસાર ચલાવતો હોય તો, રથના ખે પૈડાની જેમ સ્ત્રી અને પુરૂષોની સમાનતા પણ જરૂરી છે. નહીં તો આ જગતરૂપી રથના ખે પૈડાને સ્ત્રી અને પુરૂષની સમાનતા વગર જગત ચાલવું અશક્ય છે.

'શિક્ષિત બેકારી'

લણતર એ માત્ર ગણતર જ નહિ ચારિત્રનું ઘડતર પણ છે.
લણતર વિનાની જિંદગી
મોતથી ય બદતર છે.

જેમ શીતળ ચાંદની વિનાનો ચંદ્ર, જેમ પ્રકાશ વગરનો સૂર્ય, જેમ કુલ-ગ્રાહ વગરનો બગીચો, કાંઈ પણ મહત્વ વગરનું અને ખૂબ જ શીકું લાગે તેમ લણતર વિનાની જિંદગી સાચે જ નકામી ને અર્થહીન બની જાય છે.

લણતર-વાક્યો-શબ્દો એ તો જીવનનું સંગીત છે, ભાષા અને સાહિત્ય કલાકૃતિ

જીવનનો અવિલાસ્ય અંગ છે. જીવનની સૂક્ષ્મતાને સમજવા, સ્થૂળ જીવનને હરેલી-ભરેલી બનાવવા કોઈક ભાષાનું ઊંડું જ્ઞાન જરૂરી છે. જેમ આપણી લાગણી અને આપણી વેદનાને રજૂ કરવા આપણી માતૃભાષા વધારે અનુકૂળ છે. તેવી જ રીતે વ્યવહારિક, વૈજ્ઞાનિક, અર્થશાસ્ત્રીય ક્ષેત્રમાં આગળ વધવા શાળા-કોલેજનું શિક્ષણ જરૂરી છે.

શાળામાં ચારિત્ર અને જીવનના પાયાનું ચણતર થાય છે, કોલેજમાં તેનો 'પિલ્લર' ચણાય છે. અને જ્યારે તે વિદ્યાર્થી સામાજિક જીવનમાં બહાર પડે છે ત્યારે તે ઇંદરતને કયા ઘાટમાં, કેટલી મજબૂતાઈથી ઘડવી તે તેના હાથમાં આવે છે, આ દ્વારા તેનામાં ઉપસેલી કુશળતા, તેના લણતરની કિંમત, તેનું જ્ઞાન વિગેરે અંકાય છે. માણસ સામાજિક પ્રાણી છે. આથી સમાજમાં પોતાનું સ્થાન બનાવવા તે કંઈક કરી બતાવવાની તમન્ના ધરાવે છે. પરંતુ આ માટે તેને જ્ઞાનના ઉપયોગની જરૂર પડે છે. આ બધું જ્ઞાન તે અભ્યાસમાંથી મેળવે છે. આમ આજના જમાનામાં તો લણતરનું ખૂબ જ મહત્વ છે.

પરંતુ આજે ક્યાં એવું શુદ્ધ લણતર લણાવવામાં આવે છે? ક્યાં છે ઉચ્ચ નિતિ-મત્તા આજનાં લણતરમાં? ગાઈડો વાંચીને, ટ્યુશનો કરીને, લાગવગ લગાડીને, પૈસા ખવડાવીને આજના વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષાઓ પાસ કરે છે. નથી આજનાં કોલેજનાં વિદ્યાર્થીઓને શુદ્ધ ઉચ્ચારણ આવડતાં, કે નથી તેઓને પાઠ્યપુસ્તકોનું વાંચન. આજનું વિદ્યાર્થી-જગત સમાચાર પત્રોથી સાવ જ અલિપ્ત છે, તેઓ તો છે ફિલ્મોમાં, મેગેઝીનોમાં ને અમન-અમનમાં મસ્ત. નથી તેમને કોઈ રોકવાવાળું કે નથી કોઈ ટોકી-ટોકીને પાછા વાળવાવાળું. 'એક મા, સો શિક્ષકની ગરજ સારે !

પરંતુ આજે તેવી માતાઓ ક્યાં છે? તેઓ તો છે ફેશનપરેડ, સામાજિક સંસ્થાઓ

અને પોતાની સુંદરતાના પ્રદર્શનોમાં મસ્ત. મૂક્યા દીકરાઓને આયાઓ અને શિક્ષકોને ભરોસે 'અમે તેમને લણાવવા માટે પૂરતા પૈસા આપીએ છીએ, આથી વધારે શું કરીએ?'—આ છે તેમનો સવાલ. પરંતુ આનો જવાબ તો એક જ છે કે બાળક કુમળું છોડ જેવું છે, જ્યાં વાળો ત્યાં વળે. જેવું તેઓ જુએ તેવું તેઓ શીખે અને કરે.

શિક્ષકો હડતાળમાંથી નથી ઊંચા આવતાં, વિદ્યાર્થીઓ ઘરકામમાંથી ઊંચા નથી આવતાં. લેસન કરવામાં બહારની દુનિયા માટે ફાળવવામાં આવેલો સમય પણ છીનવાઈ જાય છે. પરંતુ સામાજિક જ્ઞાન નથી, યોગ્ય દિશાસૂચન નથી. સઠ વગરની હોડી પવનની દિશામાં હંકારાઈ જાય છે. ડીઝી લઈને નીકળેલો યુવાન ચોપડીયા શબ્દો સિવાયના પ્રશ્નો સ.લળી ઇન્ટરવ્યુમાં ધબકા વાળે, અભ્યાસક્રમ સિવાયની બહુકારી માટે બે હાથ ઊંચા કરી માથું ધુણાવે.

પરંતુ આવા સંજોગોમાં ક્યારેક વધુ ભણેલા કે અનુભવીઓ પણ થાપ ખાઈ જાય છે. ડીઝી હાથમાં લઈ નોકરી માટે નીકળે ત્યારે મળે 'Sorry' નો વિવાદજનક શબ્દ. લાગવગથી ખરીદાયેલી જગાઓમાં તેનો ક્યાં નંખર? પેટે-પાટા ખાંધી મા-ખાપ દિકરાઓને લણાવે અને એમને બે બેકારી ઘેરી વળે તો વિચાર કરો કે શું પરિસ્થિતિ સર્જાતી હશે? આજે દિનપ્રતિદિન વસ્તી વધારો થતો જાય છે. દર વર્ષે હબરો ડીઝીધારીઓ બહાર પડે છે, પરંતુ તેમને ક્યાં નોકરી મળે છે? સરકાર કહે છે ઉદ્યોગોનું ઔદ્યોગિકરણ થવું જોઈએ. પરંતુ સાથે સાથે લઘુ અને ગ્રહ ઉદ્યોગોની પણ એટલી જ આવશ્યકતા છે. એક અમેરિકન પત્રકારે કહ્યું છે કે "India is a beggar, sitting on a golden seat." ખરી રીતે જોઈએ તો ભારતમાં એટલા બધા natural resources એવા પડ્યા છે કે તેમનો યોગ્ય ઉપયોગ કરવામાં આવે તો નોકરીની સારી

તકો બહાર પડે એમ છે. આમ અડધી બેકારી તો તેમજ દર વર્ષે જાય. ભારતમાં બુદ્ધિમત્તા છે તો તેનો યોગ્ય લાભ નથી લેવાતો, કેઈ સારી સેવા આપે, વિદેશના વૈભવો છોડી દેશ માટે કંઈ કરી છૂટે તો નથી તેને માન-સન્માન અપાતું—નથી તેની ગણતરી કે નથી તેની કોઈની કાળજી.

આ અંગે સરકારે પહેલ કરી મોટું પગલું ભરવું જોઈએ. યોગ્ય તકો ઊભી કરવી જોઈએ. નાના-મોટા અનેક ઉદ્યોગો શરૂ કરવા જોઈએ. માત્ર શહેર નાહ પરંતુ ગામગામમાં લઘુ-ઉદ્યોગ શરૂ થવા જોઈએ. સાત નવરા બેઠી ગેરમાર્ગે વળી પોતાનું ને દેશનું નુકસાન કરવા કરતાં નાનો-મોટો ધંધો સ્વીકારી, સરકારી સહાય લઈ આપમેળે આગળ આવવું જોઈએ. આ માટે સરકારની સાથે સાથે વિદ્યાર્થીઓમાં પણ ભગૃતિ જોઈએ. કોઈપણ કામને નાનું કે હલકું ન ગણવું જોઈએ. દરેક કામ પૂર્ણ વિધાસ, નિતિમત્તા અને ખુમારીથી કરવું જોઈએ. સાચું અને સારું કામ કરશો તો તમને તેનો યોગ્ય બહેલો તો મળશે જ.

મહાત્માઓના આદર્શને અનુસરવા, દેશને પ્રગતિના પંથે મૂકવા, બ્રહ્મચાર હઠાવવા, ગરીબી-ભૂખમરો હઠાવવા આ બેકારી તો હઠાવવી જ જોઈએ. અને આ માટે જરૂરી છે ઉચ્ચ કક્ષાનું આભ્યાસિક ધોરણ. બેકારી અને અભ્યાસને સીધેસીધું લાગે-વળગે છે. આવા અભ્યાસને માટે જરૂરી છે ભણતરનું ધોરણ, મા-ખાપ અને શિક્ષકોને તેમની ફરજનું જ્ઞાન, વિદ્યાર્થીની ભણવા માટેની લગની અને સાથે સાથે સામાજિક જ્ઞાન.

ભણતર વિનાનું ભણતર, એ તો પાયા વિનાનું ચણતર.

આજની કોમ્યુનિટી સદીમાં પ્રગતિશીલ દેશોની સાથે કદમ મિલાવવા માટે ઉચ્ચ ધોરણવાળું ભણતર ખૂબ જ જરૂરી છે. સાથે સાથે જ

સરકારે જા નોકરી-ધંધા જોઈએ, આર તેટલો જ લ રહેશે, આય કોઈની પણ ટકાર ઊભો

પ્રીકટી રહ્યો હતો, વાતાવરણ પુતળાની જે પટપટાવતી ઘરમાં રેફ્રિ જ હતું. જડતું ન ગણના તે નીશાના હતા. કેમ વર્ષ પહેલ

ચાર અને વિલ અંગમાં રોમ પુલ સુંદર વ્ય બધા કરત જ બહુ ઓવાઈ

એકારી
દ્વિમત્તા
કોઈ
દેશ
સન્માન
તેની

પગલું
જોઈએ.
જોઈએ.

લઘુ-
એસી
ન કરવા
સરકારી

એ.
પીઓમાં
નાનું કે
વિધાસ,
મે. સાચું
યોગ્ય

મા, દેશને
હઠાવવા,
તારી તો
જરૂરી છે
તરી અને
આવા
ધોરણ,
નું લાન,
ને સાથે

ક્ષતર.

ગતિશીલ
અ ધોરણ-
પ્રે સાથે જ

સરકારે જવાબદારીને યોગ્ય રીતે સમજીને
નોકરી-ધંધા માટેની યોગ્ય તક પૂરી પાડવી
જોઈએ. આથી તે યુવાનની સાથે તે દેશને પણ
તેટલો જ લાભ મળશે. દેશની ખુદ્ધિમત્તા દેશમાં
રહેશે, આચારી વસ્તુઓનાં દેવા બચી જશે,
કોઈની પણ મહેરબાની વગર દેશ ખમીરથી
ટકાર ઊભો રહી શકશે.

એકારીનો પ્રશ્ન ક'ઈ
લાપણથી નવ ઉકેલે
તેને ઉકેલવા સમજ
એકારી તરફ વાળવી પડે.

Hema I. Chokshi
F.Y.B.Com. B-5

*

વ્યથા

ટીકટીક...ટીકટીક...ટીકટીક સમય સરી
રહ્યો હતો, ઘરમાં એર-ફ્રેશનરની આછી સુગંધ
વાતાવરણમાં રેલાઈ રહી હતી. શો-કેસના
પુતળાની જેમ ઊભેલી નીશા આંખો પણ ચંત્રવત
પટપટાવતી હોય તેમ લાગતું હતું. સુશોભિત
ઘરમાં રેફ્રિજેટર, ટેલિવિઝન, આમોફોન બધું
જ હતું. છતાં નીશાને પોતાનું સ્થાન ક્યાંય
જડતું ન હતું વાતાવરણમાં મહેંદી હસનની
ગઝલના આછા સૂરો રેલાઈ રહ્યા હતા. પરંતુ
તે નીશાના કાન સુધી પહોંચવા માટે અસમર્થ
હતા. કેમકે તેના માનસ-પટ પર આજથી ચાર
વર્ષ પહેલાનું ચિત્ર અંકિત થયેલું હતું.

ચારવર્ષ પહેલા આજ દિવસે જ્યારે તેના
અને વિલાસના લગ્ન થયા ત્યારે તેના અંગ-
અંગમાં વસંત ઝુમી ઊઠી હતી. તેનું રોમ-
રોમ પુલકિત થઈ ઊઠ્યું હતું. ડીઝી ધરાવતો
સુંદર વ્યક્તિત્વવાળો, બિજનેસમેન પરંતુ આ
બધા કરતાં તો નીશાને તેની ભુરી-ભુરી આંખો
જ બહુ ગમતી. તેને વિલાસની ભુરી આંખોમાં
ખોવાઈ જવાનું, ડૂબકી મારવાનું મન થઈ

આવતું. લગ્ન પછીના એક વર્ષે તેમને સુંદર
સ્વપ્નો જેવા બે બાળકો થયા. ચાંદની અને
સૂરજ કેટલા લાડથી તેણે બન્ને બાળકોના
નામ રાખ્યા હતા. પરંતુ થોડા સમય પછી
વિલાસનું વર્તન તદ્દન બદલાઈ ગયું. તેની
ભુરી આંખોમાં હવે પ્રેમને બદલે તિરસ્કાર
દેખાતો હતો.

આ બધું જ પેલી સરલા પંડિતને લીધે
જ થયું હતું. નીશાએ ગુસ્સામાં હોઠ કરડયા
અને લોહીની ટસર કુટી નીકળી, વિલાસની
પ્રાઇવેટ સેક્ટરી. નીશાને વિચાર આવ્યો કે
પ્રાઇવેટ સેક્ટરી માટે નારીબત જ યોગ્ય છે?
આ પ્રકરણનો આરંભ સરલાની અર્થ-ડે પાર્ટીથી
થયો હતો. તેણે તે પાર્ટીમાં વિલાસના મોઢામાં
કેકનો આખો મોટો ટુકડો જ નાખી દીધો
હતો અને વિલાસ તે ખુબ પ્રેમથી ખાઈ રહ્યો
હતો. તે પછી પાર્ટીમાં મોઢે સુધી તે બન્નેને
હાથમા હાથ લઈ એકબીજાની આંખોમાંઆંખો
નાખી કલ્પનાના સમુદ્રમાં ગોથા ખાતા જોઈ
નીશાને ઘરતીમાં સમાઈ જવાનું મન થઈ
આવ્યું. એર જેવી લાગી હતી તે અર્થ-ડે-કેક.

“આ મારી પ્રાઇવેટ લાઇફ છે. તેમાં તારે
માથું મારવાની જરૂર નથી.” આ સાંભળતા જ
ધુલુ ઉઠેલી નીશાનો સ્વપ્ન-મહેલ પત્તાના
મહેલની જેમ તૂટી પડ્યો. તે પછી બંને વચ્ચે
ખૂબ જ ઓછી કામ પૂરતી જ વાતો થતી.
પરંતુ એક દિવસ તો વાત હદ બહાર ગઈ
જ્યારે વિલાસના કપડાંમાંથી લિપરિટકના ડાઘા
વાળો રૂમાલ મળી આવ્યો. નીશાનું મન
કાંબુમાં ન રહ્યું. તેણે વિલાસને રૂમાલ બતાડી
કહ્યું “હું આ બધું શું જોઈ રહી છું? હું આ
બધું નહિ...અને સટાક વાક્ય પૂરૂ થતાં પહેલા
જ વિલાસના હાથના આંગળાની છાપ નીશાના
ગોરા ગાલ પર ઉપસી આવી. હા, આજ ગાલે,
નીશાએ ગાલે હાથ ફેરવ્યો. તે દિવસથી તેમના
દાંપત્યજીવનમાં પડેલી તીરાડ અને તે તમાચનો
અવાજ હજી તેના કાનમાં ગુંજી રહ્યો હતો.

તે દિવસથી જ તેણે સુરજ અને ચાંદનીને હોસ્ટેલમાં રાખવાનો નિર્ણય કરી લીધો. તે નહોતી ઇચ્છતી કે આ તીરાડ તેના બાળકોના મનમાં સવાલો ઊભા કરે.

ડીંગટોંગ... ડીંગટોંગ, નીશા તેના ભૂતકાળના સંસ્મરણોમાંથી સફાળી બહાર આવી. વિલાસ જ હશે તે મનોમન બખડી ખુશ થઈ તે વિલાસને લગન-જય તિનો દિવસ યાદ કરાવા દોડી અને ખારણું ખોલ્યું તો તેના પગ નીચેથી જમીન સરકી ગઈ. શરાબની ગંધ મારતા મોઢા સાથે વિલાસ લગભગ પડવાની તૈયારી સાથે જ ઊભો હતો. નીશા તેને ટેકો આપી માંડ-માંડ શયનખંડ સુધી લાવી. તેને સુવડાવ્યો અને તેના ખુટ ઉતાર્યા. પડતાં વેંતજ વિલાસની આંખો ઘેરાવા લાગી. તે નશામાં જ બખડ્યો, "સરલા... સરલા" અને નીશાની પાંપણ લગી આવેલો દરિયો પડું પડું થઈ રહ્યો. પરંતુ નીશાએ તેને પગ ન દીધો પરંતુ પોતાનામાં જ સમાવી લીધો. તે હિંમત હારવા માંગતી ન હતી.

નીશાને કહેવત યાદ આવી કે દરેક પુરુષની પડતી પાછળ એક સ્ત્રીનો હાથ હોય છે. પરંતુ આજે તેને લાગ્યું કે પુરુષની પડતી પાછળ પણ સ્ત્રીનો હાથ હોઈ શકે.

નીશાએ વિચાર્યું કે કેટલાક બંધન એવા હોય છે કે જેને ના-છુટકે નિલાવવા પડતા હોય છે. તેમાં બંધાઈને રહેવું પડતું હોય છે. પોતાના માટે, બાળકો માટે, સમાંજ માટે.

Bhavik V. Purohit
S. Y. J. C. Div-E
Roll No. 4

ભારતની વર્તમાન સમસ્યાઓ

'ભારત' એ 'સમસ્યા' નો પ્રયાય છે. ભારતની સમસ્યાઓનું મૂળ તેની વસ્તીમાં થતી ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ, નિરક્ષરતાનું વિશાળ

પ્રમાણ, કોમવાદ, જાતવાદ, બેરોજગારી, કુળવેળા, ખાદ્ય-પુરવણી અને ઓછી માથાદીઠ આવક છે.

વસ્તી એ ભારતની મુખ્ય સમસ્યા ગણી શકાય. સ્ત્રી શિક્ષણની ઓછાં વ્યાપકતાને કારણે, વહેલા લગનો થવાને કારણે, પુત્રપ્રાપ્તિની પ્રબળ ઇચ્છાને કારણે અને ધાર્મિક તેમજ સામાજિક મુલ્યોને લઈને આ સમસ્યા વિકટ બની છે. બે કન્યા-કેળવણી અને સ્ત્રી-બર્ણતિ અવસ્થિત અને વ્યાપક પ્રમાણમાં વિકસે તો આવી સમસ્યાઓનું નિરાકરણ શક્ય બને. ૧૯૮૧ની વસ્તી ગણતરીમાં માલુમ પડ્યું છે કે વસ્તી વૃદ્ધિનો ઊંચો દર વહીં, પણ સ્ત્રીઓની ઊંચી નિરક્ષરતા વસ્તી વૃદ્ધિ માટે જવાબદાર છે.

વિશ્વની કુલ વસ્તી આશરે ૪૦૦ કરોડ છે. તેમાં ભારતીય વસ્તી ૭૦ કરોડ છે. અને વિશ્વમાં તેનો નંબર ૨ છે. આમ ભારતની વસ્તી વિશ્વની વસ્તીના ૧/૬ ભાગ જેટલી એટલે કે ૧૬.૧% છે. આગાંવી ૧૯૪૭નો સમયે ભારતની વસ્તી ૩૪.૪૦ કરોડ હતી. હાલ તે ૭૦ કરોડ છે. જ્યારે ભારતનું ક્ષેત્રફળ જર્મનીની દૃષ્ટિએ સ્થિર જ રહ્યું છે. અમેરિકાનો વિસ્તાર ૯૩૬૩ સ્કવેર કિલોમીટર છે. અને વસ્તી ૨૨.૭૭ કરોડ છે. જ્યારે ભારતનું ક્ષેત્રફળ ૩૨૮૮ સ્કવેર કિલોમીટર અને વસ્તી ૭૦ કરોડ છે, એટલે કે અમેરિકા કરતાં વસ્તી ત્રણગણી અને ક્ષેત્રફળ ત્રીજા ભાગનું જ! વળી આપણો વસ્તી વૃદ્ધિનો દર ૨.૫% છે. જ્યારે ઇંગ્લેંડ અને પશ્ચિમ જર્મનીમાં તે ૦.૧% છે.

ભારતની માથાદીઠ આવક પણ ખુબ જ નીચી છે. ૧૯૮૦માં WORLD BANK અને UNITED NATION'S નો ૧૮૩ દેશોની જે માથાદીઠ આવકની સરખામણી કરી તેમાં ભારતની માથાદીઠ આવક ૨૪૦ ડોલર હતી. અને ભારતનો ક્રમ ૧૮૩ માંથી ૧૬૩ મો દેશ છે. અર્થાત ભારત અદ્યવિકસીત દેશમાં ગણાય. જે બતાવી આપે છે કે ભારત અનેક સમસ્યાઓનો સામનો કરી રહ્યો છે.

નિરક્ષર ઓનાં વધ STATATT ઓંકડા ની નિરક્ષર છે અર્થાત ભ જે એક ર આ દષ્ટિએ સ્ત્રી તેમજ તેમ રકમો વડે જતું રોક પડેલો મા તંત્રની સ કુરિ તેમજ હાં અને આ સમસ્યાએ મોં બખડાવવા તરીકે ભ જ્ય સત્તાઓ અને ઓ છે તે રા તેમજ બાળવણી રા મહાન તેમજ હુમલા ઉપર ના અ અને રા તેમજ

જાગીરી,
 માથાદીક
 ગણી
 કારણે,
 પ્રખળ
 માણક
 છે. જે
 પ્રત અને
 ધાઓનું
 ગણ-
 વૃદ્ધિનો
 નિરક્ષરતા
 છે.
 અને
 ભારતની
 બેટલી
 સમયે
 કાલે તે
 જમી-
 રિકાને
 અને
 ભારતનું
 વસ્તી
 વસ્તી
 વળી
 આરે
 ૧.૦ છે.
 ખુબ જ
 K અને
 ધાની જે
 તેમાં
 હતી.
 મો દેશ
 ગણાય.
 સમસ્યા-

નિરક્ષરતાનું વિશાળ પ્રમાણ પણ સમસ્યા-
 યોનાં વધારાનું કારણ છે. આ આ ગે ૧૯૮૪ના
 STATATTICAL INVESTIGATION BURO નાં
 આંકડા નીચે મુજબ છે. ભારતની ૭૫.૦ સ્ત્રીઓ
 નિરક્ષર છે. જ્યારે ૫૪.૦ પુરૂષો નિરક્ષર છે.
 અર્થાત ભારતમાં કુલ ૬૪.૦ નિરક્ષરતા છે.
 જે એક સમસ્યાના પુરાવારૂપ છે.

આ ઉપરાંત સંઘરાજોરી, લાંચરૂશવત,
 દાણચોરી લાગવગશાહી, કામચોરી, કરચોરી
 તેમજ તેનાં દ્વારા ઊભા થતાં કાળા નાણાંની
 રકમો વડે અનુત્પાદક અસ્કપામતોમાં વધતું
 જતું રોકાણ અને માનસિક રીતે નીચે ઉતરી
 પડેલા માનવી એ પણ એક વિકાસમાન અર્થ-
 તંત્રની સમસ્યાઓ છે.

કુરિવાળો, અધશ્રદ્ધા, વહેમો, બાળલગ્નો
 તેમજ દહેજ પ્રથાએ પણ વધુ પડતી નિરક્ષરતા
 અને દાણ ગરીબીને લીધે ઉદ્ભવેલી
 સમસ્યાઓ છે.

મોંઘવારી દૂર કરવી, ગરીબી હટાવવી,
 બળતણના પ્રશ્નો એ પણ અદ્યપવિકસિત રાષ્ટ્ર
 તરીકે ભારતની સમસ્યાઓ બની રહ્યા છે.

જ્યારે આજે પકોશી રાષ્ટ્રોમાં જે મહા-
 સત્તાઓ દ્વારા અણુશસ્ત્રો, મિસાઈલો, સખમરીનો
 અને ઓમ્બસ જે વગેરેના ખડકલા થઈ રહ્યા
 છે તે રાષ્ટ્રની સરહદોની સલાસતી માટે તેમજ
 તેમજ રાષ્ટ્રીય એકતા અને અખંડિતતાની
 બાળવણી માટે મહત્વની સમસ્યા બની રહી છે.

રાષ્ટ્રના શ્રેષ્ઠ અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાના
 મહાન નેતાં શ્રીમતી ઇન્દિરા ગાંધીની હત્યા
 તેમજ રાજકીય પક્ષોના નેતા ઉપર થતાં
 હુમલા પણ એક લોકશાહી દેશની સ્વતંત્રતા
 ઉપર નાગરીકો દ્વારા જ મરાતી તરાપ છે.

આવકની અસમાનતાનું પ્રમાણ ગટાડવું
 અને રાષ્ટ્રને પગભર કરવા માટે વિદેશી દેવાં
 તેમજ લોકોનું પ્રમાણ ઘટાડવું. વર્ષોવર્ષ વધતું

મતુ આંતરરાષ્ટ્રીય લીમકાપ યોજાણ
 આંતરિક દેવું સહંતર દૂર કરવું જોઈએ. વળી
 આંતરરાષ્ટ્રીય નાણા ભંડોળની પર૦૦ કરોડની
 લોનની ચૂકવણી પણ એક મહાન સમસ્યા છે.

“બ્રષ્ટાચાર” એ જ શિષ્ટાચારના સૂત્ર
 નીચે સમગ્ર રાષ્ટ્રનું અર્થતંત્ર કથળી રહ્યું છે.
 બળાત્કાર, ચોરી, લૂંટફાટ, ખુન-પ્રતિદિન
 વધતાં જાય છે.

સમસ્યાઓમાં રાજ્યો તરફ દૃષ્ટિપાત
 કરીએ તો ગુજરાત પાસે “નર્મદા” જેવી
 જીવાદોરી સમાન યોજના પૂર્ણ કરવાના પૈસા
 નથી. ભોપાલની યુનિયન કાબોઈડ કંપનીમાંથી
 જે જેરી વાયુએ આશરે ૩૦૦૦ના જાન લીધા
 તેમજ ૨૦,૦૦૦ને શારીરિક અસર કરી તેમજ
 એક શહેરીજીવન જે રીતે ખરબાદ થયું અનેક
 કુટુંબો નિરાશ્રિત બન્યા તે રાષ્ટ્રની તાજેતરની જ
 સમસ્યા જ છે. આસામમાં બંગાલીઓને કે
 જેઓ પકોશી રાષ્ટ્ર બાંગલાદેશના નિરાશ્રિતો
 હતાં તેમને સરકારે આશ્રય આપ્યો પણ
 તેઓની સંખ્યા એટલી વધી કે આસામની
 સ્થાનિક પ્રજા જ લઘુમતિમાં મૂકાઈ ગઈ અને
 આર્થિક રીતે પછાત બની ગઈ અને તેમણે
 રાષ્ટ્રીય કક્ષાનું આંદોલન કરીને સતત ચાર
 વર્ષથી રાષ્ટ્રની આંખમાં ખુચતું રહ્યું.

પંજાબ જે સિચાઈ અને ઔદ્યોગિક દૃષ્ટિએ
 ખૂબ જ પ્રગતિશીલ રાજ્ય છે અને જેના ૨૦.૦/
 લોકો લશ્કરમાં સ્થાન ધરાવે છે. તે “શીખ”
 કોમને અલગ રાષ્ટ્ર ‘ખાલીસ્તાન’ના સ્વપ્ને
 દેખાવા લાગ્યાં. એમનો હેતુ પાર પાડવા
 આતંકવાદી તરીકે ધમાલ, લાંગફોડ, ખુન
 તેમજ રાષ્ટ્રના વિરુદ્ધના કાર્યો ધાર્મિક ઓઠા
 હેઠળ કરીને રાષ્ટ્ર માટે ખતરનાક સમસ્યા
 ઊભી કરી છે અને જે લશ્કર તેમજ સ્થાનિક
 પ્રજાની ખુવારી બાદ પણ એ પ્રશ્ન થાળે પકચે
 નથી.

વળી ભારત દેશ જે સાત લાખ ગામડાંઓ
 ઉપર ટકી રહ્યો છે. તેના વિકાસનો પ્રશ્ન સળગતો,

છે. ગામડાંને માટે ગટર, પાણી, પાકા રસ્તાં, ખસોની સગવડતાં, કામ્યુનીટી હોલ, પંચાયતનું મકાન, શાળા, ખેતીવિષયક સલાહ કેન્દ્રો, લોન વ્યવસ્થા, જરૂર અને સમય પ્રમાણે રાસાયણિક ખાતર, શકર બિયારણુ, સિંચાઈની સખલત મળે તે રાષ્ટ્ર માટેની મહાન સમસ્યા છે.

વિશ્વની ૧૬.૧ વસ્તી ધરાવનાર રાષ્ટ્ર ઓલમપીક જેવી આંતરરાષ્ટ્રીય રમતોત્સ્વમાં એકપણ અંદ્રક કે ઇનામ ન મેળવી શકે તે કેટલું શરમશનક અને રમતગમત ક્ષેત્રની કાયરતા દર્શાવી આપે છે. વળી શાહુકારોની રમત ક્રિકેટ પાછળ થતો લાજખો રૂપિયાનો ખર્ચ અપ રાષ્ટ્રને સમય તેના કર્મચારીઓ, યુવાનો દ્વારા જે રમત દરમ્યાન ટી. વી. જોવા કે કોમેન્ટરી સાંભળવા વેડકાય છે તે અલ્પવિકસિત રાષ્ટ્ર માટે ખતરનાક સમસ્યા ગણાય.

દેશનું યુવાધન જે ૧૮ થી ૨૪ વર્ષની વચ્ચેના છે તેઓ વ્યસન તરફ વળતાં જાય છે. રાષ્ટ્રમાં બિડી, સિગારેટ, તમાકુ, દારૂ, જુગાર, ચરસ, ગાંજની વછરાસ દિન-પ્રતિદિન વધતી જાય છે. અને મોટા ભાગની વસ્તીઓ જેમાં નેતાઓ, વડીલો, સ્વચ્છંદી યુવાનો પોતાની શિસ્ત, સંયમ અને સંસ્કાર ભૂલી “પૈસા” નામના શબ્દની પાછળ વાંદરાની માફક કુંદાકુંદ કરીને પોતાના સંસ્કારની આચારસંહિતાને અભરાઈએ મૂકી દીધેલ છે. આ બધી વસ્તુઓ ખસસ્ટોપ, રેલવેસ્ટેશન, કોલેજો નજીકના વાતાવરણમાં, પાનના ગલ્લાઓમાં યુવાનોના ટોળાઓ વગેરે દષ્ટિપાત કરતા માલુમ પડે છે.

અનેક ગૃહસ્થી નાગરીકોની સમસ્યા એ રાષ્ટ્રની સમસ્યા છે. ખાંડ, કેરોસીન, ગેસની લાઇનો, લેજસેળીયો માલ, દુકાનદારોનું બેહુક વર્તન એ આજના મધ્યમ વર્ગીય ગૃહસ્થીઓનો મહા પ્રશ્ન છે. શાળા-કોલેજોમાં પ્રવેશ, શિક્ષણ અને ભવિષ્યની ચિંતા તે આજના ગૃહસ્થીના જીવનના કઠીન પ્રશ્નો છે.

“પશ્ચિમી અનુકરણ” એ પણ એક ભારતની મોટી સમસ્યા છે. પશ્ચિમી અનુકરણ એ ગાડરિયાપ્રવાહ સિવાય કંઈ જ નથી. ભારતમાં જ્યારે “મશીન” કરતાં “માનવી” સસ્તો છે. ત્યારે આવું “આંધળું અનુકરણ” બેકારીનો સમસ્યામાં અવશ્ય વધારો કરનારું નીવડે છે. આજની મશીનરી પાછળની દોડમાં લાલબત્તી ધરનારું કાપડ ઉઘોગની મીલોનું અંધ પડવું અને તેને લીધે મીમમજુરો અને મશીનરીમાં રોકાયેલા કરોડો રૂપિયાનું બેકાર બનવું રાષ્ટ્રની સમસ્યા છે.

રાષ્ટ્રમાં છેલ્લા ૨૦ વર્ષોમાં વસ્તી ગામડામાંથી શહેરોમાં ખસી છે. ૫ કરોડ જેટલો શહેરી વસ્તીમાં વધારો નોંધાયો છે. આથી મકાનોની તંગી અને જુપડપટ્ટીમાં તીવ્ર વધારો નોંધાયો છે. હાલની ૧૫ કરોડ શહેરની વસ્તી ગંદાવસવાટમાં હોવાથી માંદગી, જુગાર, દારૂ, ચોરી, વેશ્યાગમન્ટ જેવી અનેક સમસ્યાઓમાં વધારો જોવા મળ્યો છે. વસ્તીના વધારા સાથે અસ્તિત્વમાં આવતા સમસ્યાઓ જેવી કે ભૂખમરો, ગરીબી અને બેકારીની સમસ્યાઓ જટીલ છે. ખેરાન માનવી દેશને ઉપયોગી ન થવાને બદલે દેશનું “ખાઈ” જાય છે.

બેકાર મનુષ્ય રાષ્ટ્રને બોબરૂપ છે (ECONOMIC BORDEN). મીલકામદારો અને ખેતીમાં સિંચાઈની સગવડ ન હોવાને લીધે મોસમી બેકારી મુખ્યત્વે જોવા મળે છે. ૧૯૮૩માં ભરાયેલા International Economic Association Conferenceમાં મળેલાં રિપોર્ટ મુજબ અને Employment Policy in a Developing Countryના પુસ્તકના અંદાજ મુજબ રાષ્ટ્રમાં કુલ ૬૫૦ લાખ બેકાર વ્યતિઓ છે.

પ્રજાની દષ્ટિએ વધતી મોંઘવારી અને ભાવવધારો એ “કુગાવો” જેવી રાષ્ટ્રની પાયાની સમસ્યાઓનો જવાબ છે. સંરક્ષણ

Managir
Prof. F

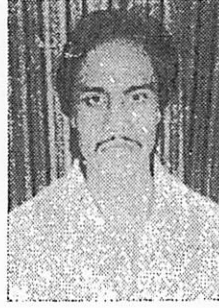
N.
Rajes

Our Secretaries

Managing Committee
Prof. R. B. PATEL

Hindi Sahitya
Parishad Sec.
RAJESH JAIN

C. C. R. F.Y. B.Com.
AVTAR SINGH

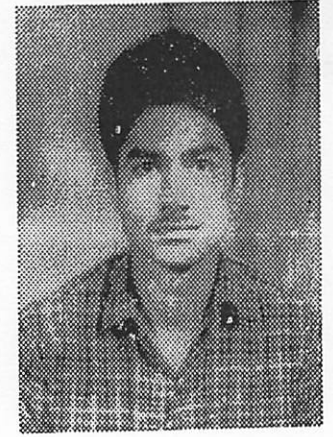
Sports Sec.
SHIBU THOMAS

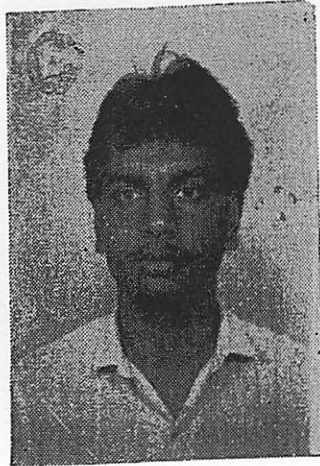
N. S. S. Sec.
Rajesh Kushte

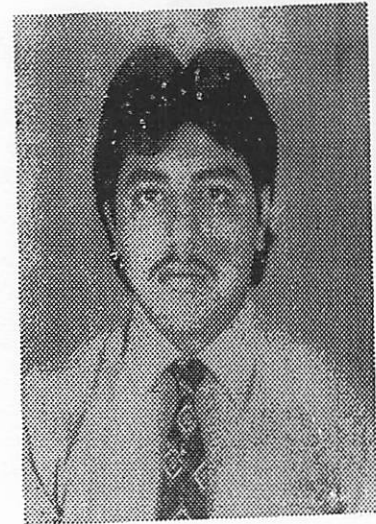
Management Student
Association &
Managing Director
HEMANT KANADE

Gymkhana Indoor and
Marathi Vangmaya Mandal
Sec. SANJAY THOSAR

Sahitya Kala Parishad
Sec. SHARAD RATHI

Dramatic Secretary and
C. C. R. S. Y. B. Com.
MANMOHAN KAPOOR

જુ એક
અનુકરણ
નથી.
માનવી
તુકરણ
કરનાર
દોડમાં
મીલોતુ
રો અને
એકાર

વસ્તી
કરોડ
એ છે.
માં ત્રીસ
શહેરની
બુગાર,
મસ્ગા-
વધારા
જેવી કે
સ્થાઓ
ગી ન

રૂપ છે
મદારો
હે ને
એ છે.
cono-
મળેલાં
Policy
સ્તકના
એકાર

અને
રાષ્ટ્રની
રક્ષણ

N. S. S. Active Volunteer

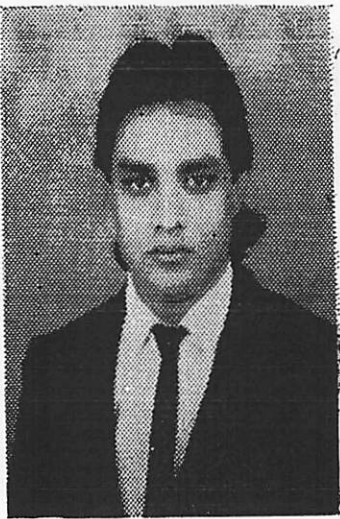
Rajesh Kushte

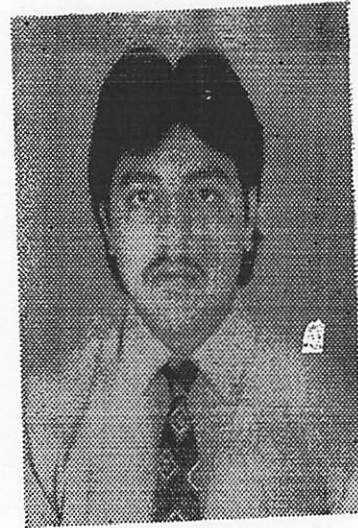
Kamlesh Kedia

Manish Bakshi

Ashish Singh

Manmohan Kapoor

सेवा पाठ्य
क्षेत्र स्थगित
कारण 'कुगा

भोटा
धंधाना र
अने "स
बोली करे

वास्तव
राष्ट्र. ते
अर्थव्यव
वस्थाभां

भारत
पर विशेष
सरभाभए
उत्पादकत
भर्यादा"
अन्यां छे
यंत्र अं
नथी. भा
"हुण"
जेती थां
अक पार
बतो क
विनाश

अं
पासे र
पासाये
योग्य र
शक्ति,
संयोज
हुरणक्ष
शके ते
शिक्षणं
ने के
शक्यत
जे भा

સેવા પાછળનો અમલોનો ખર્ચો, ઔદ્યોગિક ક્ષેત્ર સ્થગિતના બહાર સાહસોની ખોટો વગેરે કારણે 'કુગાવો' માટે જવાબદાર ગણાવી શકાય.

મોટા ઔદ્યોગિક ગૃહોને જ મળતા ધંધાના પરવાનાએ દેશમાં "ઇન્દરાશાહી" અને "સત્તાના કેન્દ્રકરણ" ની સમસ્યાઓ ઊભી કરેલ છે.

વાસ્તવમાં પછાત અર્થતંત્ર ધરાવતું ભારત રાષ્ટ્ર. તેમાં "આયોજન" વડે ખેતીપ્રધાન અર્થવ્યવસ્થાનું "ઉદ્યોગીપ્રધાન" અર્થવ્યવસ્થામાં રૂપાંતર કરવું જોઈએ.

ભારત ખેતીપ્રધાન દેશ હોવાથી ખેતી પર વિશેષ ભારણ હોવા છતાં અન્ય દેશોની સરખામણીમાં હેક્ટરદીઠ અને શ્રમદીઠ નીચી ઉત્પાદકતા બેવા મળે છે વળી "ટોચ મર્યાદા" બેવા કાયદાથી ખેડાણ ઘટકો નાના બન્યાં છે અને તેથી આધુનીક ખેતીપદ્ધતિ યંત્ર અને ઝોબરોનો લાભ લઈ શકાતો નથી. ખાવાઆદમના વખતથી ચાલ્યા આવતા "હુળ" તેમજ "ગાડા" નો ઉપયોગ કરી ખેતી થાય છે અપૂરતી સિંચાઈની સગવડો એક પાયાની સમસ્યા છે. રોજ રોજ વધતો જતો જંગલોનો નાશ રાષ્ટ્રની સંપત્તિના વિનાશ સમાન છે.

અંતે એટલું કહી શકાય કે ભારતની પાસે સમસ્યાઓ ઉપરાંત અનેક સબળાં પાસાઓ પણ છે. પરંતુ જો તેનો ઉપયોગ યોગ્ય આયોજન, નિયોજન, પૂરતી માનવ શક્તિ, મૂડી અને કુદરતી સાધનોનાં શ્રેષ્ઠ સંયોજન વડે કરવામાં આવે તો ભારત હરણુક્ષણ સરીને ટોપના શિખરો સર કરી શકે તેટલી અગાધ શક્તિ ધરાવે છે. આ માટે શિક્ષણનો ન્યાય ખૂબ જ અગત્યની વસ્તુ છે. જો કે આખરે તો આના વડે રાષ્ટ્રના વિકાસની શક્યતા પૂરેપૂરી વધી જાય છે. દરેક વસ્તુને જો બાબુ હોય છે. જમા-ઉધાર, સિક્કાને પણ

જો બાબુ હોય છે. સમસ્યાઓ બેઠને હરીને હારીને ખેસી ન જવાય પણ તેનો સમૂહમાં હિંમત અને છટાથી સામનો કરી સમસ્યાઓ દૂર કરાય. —જયહિંદ

Jagdish N. Patel
F.Y.T.C.-B.

❑ તારૂં સ્મરણ ❑

આવીને દિલમાં કદી પાછું ન જાય તે તારૂં સ્મરણ બેચેન રાતોમાં પડખાં સાથે ધસાય તે તારૂં સ્મરણ તને નિરખવાની અંખના લઇને ઉદ્ભવતું જે અને તને ન જાંને તરફડી જાય તે તારૂં સ્મરણ દિલમાં અકળાતું રહે, અકળાતું રહે હરપળ જે'ને કવ.ના થઈ ઊભરો કાગળ પર પછડાય તે તારૂં સ્મરણ

તું અવગણી દે છે મારા શાહિદક રૂદનની પીડાને અશ્રુની લિપિ વડે નયનોમાં લખાય તે તારૂં સ્મરણ તું ના ઝિલી શકે પાગલ મારા પ્રણય તણી છોળો ઊર્મિઓનાં ઝરણાંમાં એકલું જ નહાય તે તારૂં સ્મરણ

દિલમાં એના હોવાથી તરફડી ઊઠું છું હું 'તૃપિત' લાખ ચાહું ભૂલવા તોય ના ભૂલાય તે તારૂં સ્મરણ.

—'તૃપિત' મયંક એ. નાયક

"આપણા સમાજના અનિષ્ટો"

"આપણે જ આપણા સમાજનું ધન છીએ, આપણે જ આપણા સમાજનું આલુષણ છીએ, આપણે જ આપણા સમાજનો અમૂલ્ય ખજાનો છીએ.

આજે આપણે વિચાર કરીએ કે સમાજ શું છે? સમાજના નિતી-નિયમો કેવા હોય છે? સમાજનું નેતૃત્વ કોણ સંભાળી શકે? સમાજના દોષો કઈ રીતે દૂર થઈ શકે?

સમાજ એ સંસ્કૃત ભાષાનો શબ્દ છે અને તેનો અર્થ સભ્ય માનવીઓનો સમૂહ થાય છે. જરૂર નથી કે સંસારભરમાં તમામ સભ્ય માનવીઓ મળે ત્યારે જ સમાજ બની મકે છે. દેશ, પ્રાંત કે એક વર્ગના સમાન વિચારધારા ધરાવતા સભ્ય માનવીઓ પણ મળીને પણ સમાજ તરીકે ગણાવી શકે છે. આપણે સમાજ પૂરેપૂરી રીતે સાચવવું શક્યો નથી સમાજ શબ્દના ઉચ્ચારણને સાચવવામાં ન આવે અને સમાજના સ્થને “સમજ”નું ઉચ્ચારણ થાય તો આખો અર્થ જ પલટાઈ બન્ય છે. “સમાજ” માનવીઓનો સમૂહ કહેવાય છે જ્યારે “સમજ” એ પશુઓના સમૂહનું કહેવાય.

આવી જ સ્થિતિ આપણા સમાજની છે. સમાજની સંરચના પાછળ સુખ શાંતિ માટે બનાવવામાં આવેલ કેટલાક ઉમદા-ઉપનિયમને આજનો માનવી સાચવી શક્યો નથી. સમાજ, સમાજ ન રહીને સમજ જેવો બની જવા પામ્યો છે.

સમાજની અંદર સામાન્ય રીતે નિયમો બે પ્રકારનાં હોય છે. એક અપરિવર્તનીય અને બીજો પરિવર્તનશીલ એટલે કે કેટલાક નિયમો અવસ્થામાં બદલાતાં નથી અને કેટલાક એવા પણ નિયમો છે જે દેશ, કાળ અને પરિસ્થિતિમાં પણ બદલી શકાય છે.

દા. ત. : બાળલગ્નો, દહેજપ્રથા, સ્ત્રી-કેળવણીનો અભાવ, બારમાનું ઉજવણું, લગ્નનાં વધુ પડતા ખર્ચા વગેરે અનેક સમાજના કલકે છે. તેમાંથી સમાજને સુધારવા માટે આપણે જ અને બુદ્ધિમાન અને પરમાર્થી આગેવાનો જ પ્રયત્ન કરી શકે.

આ માટે મહત્વનું એ છે કે આપણા સમાજના નેતા કેવા હોવા જોઈએ? સમાજના નિતિ-નિયમો પ્રત્યે સમાજના પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિઓએ કેવું વલણ દાખવવું જોઈએ?

સમાજના દરેક સભ્યોએ જેન માન આપ્યું, અને તે જ સમાજના નિતિ-નિયમોની પરવા કર્યા વગર પોતાના જ ભાષણો કરે તો તેની સમાજ ઉપર સારી અસર થાય નહીં. એટલું જ નહીં બુદ્ધિમાન વર્ગ તેવા સમાજથી પૃથક્ થતા પણ ખચકાસે નહીં.

ચાલો, આપણે આપણાં સમાજના અનિષ્ટો જોઈએ અને તેને સુધારવા માટે શું કરવું જોઈએ તે વિચારીએ. સમાજને બદલવાની ભાવના લોકોનાં હૃદયમાં બગી છે. લગ્નના ખોટા ખર્ચાઓને લીધે જીવનોપયોગી સુવિધાઓ મેળવી શકાતી નથી. તેનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ લોકોને સમજાઈ ગયો છે. સમાજમાં પ્રણાલિકા, રિવાજો અને મોભાને કારણે લગ્નખર્ચ અસહ્ય થઈ ગયું છે. આજની વિષમ મૈંઘવારીમાં દૈનિક જરૂરિયાતો મેળવવી પણ મુશ્કેલ બની છે. ત્યારે લગ્નખર્ચા ભારે પડે છે. કિંમતના અભાવે મેણાં-ટોણાંથી ડરી જઈને માનવી આ અસહ્ય લગ્નખર્ચામાંથી બની શકતો નથી અને મને-કમને એ ખર્ચ કરતો જ રહે છે. પરિણામે સંતોનોની કેળવણી, સુઘડ આવાસ, પોષ્ટિક ખોરાક તબીબી સારવાર વગેરે બાબતોમાં ખેંચ અનુભવવી પડે છે.

આ લગ્નખર્ચા ઘટાડવા માટે અને ગરીબમાં ગરીબ વર્ગ ખોટા ખર્ચા વગર શાંતિથી લગ્ન કરી મુકે તે માટે સમાજના લાખો લોકોને તેમાંથી ઉધારી લેવા માટે સમૂહલગ્નો યોજીને તથા કાયમી લગ્નોત્સવ યોજવાનો અમલ કરીને સાદાઈથી લગ્ન કરવા માટેનો એક સરળ ધોરીમાર્ગ ચીંધ્યો છે.

સમૂહલગ્નો એ સમાજ માટે સાચી દિશા છે. મોટા માણસો જે સમૂહલગ્નોમાં જોડાય તો નાના માણસો આપોઆપ જોડાશે. મોટાઓના ભલકા જોઈને નાનાઓ ખેંચાય છે. આપણા સમાજે વચ્ચે રહીને એવા પ્રકારનો

વર્તન-વહેરૂપ ન થાય પડે એ પણ

આપણુ ગયા પણ : મરેલાની ધરંધનીય કરવામાં પ તે વહેલું રહેવું જોઈ

આપણુ પણ ખૂબ દૂર કરવો

જે સારું હોય, બંધા અને જે સારું કાર્યક્રમ તો તે સારું ક્ષેત્ર અને તેમાં બે :

આપણુ શિક્ષણ પ્ર માટે નથી. કન્યાશિક્ષા વાત ત્યારે વાસ્તવિક શિક્ષણ અ બાળકોમાં છે. અને ! અડધો બે કન્યા-કેળ આવે તો તેમનાં વિ અનેક રીં આમ અ મંદગતિ

આચુ',
 િ પરવા
 તેની
 મેટલું જ
 થી પૃથક્

 અનિષ્ટા
 કરવું
 દલવાની
 લગનના
 િ સુવિ-
 ાચાલ
 પ્રણા-
 ગનખર્ચ
 ાનાંધ-
 રી પણ
 ારે પડે
 િ ડરી
 યંમાંધી
 એ ખર્ચ
 તેનોની
 ખોરાક
 ખેંચ

 અને
 િ નગર
 માજના
 ા માટે
 ગનેાસવ
 િ લગન
 િથો છે.

 િ દિશા
 નેડાય
 નેડાશે.
 ખેંચાય
 પ્રકારનો

વર્તન-વહેવાર કરવો જોઈએ કે કોઈને અડચણ
 રૂપ ન થાય મોટાની જોડે નાનાએ તણાવવું
 પડે એ પણ ખોટી વાત છે.

આપણા સમાજમાં બાળકો તો નીકળી
 ગયા પણ આ એક એવું વિચિત્ર કલંક છે કે
 મરેલાની પાછળ લાડુનું જમણ કરવું એ શું
 ઇચ્છનીય લાગે છે? ખારમાનું ઉજવણું
 કરવામાં પણ એક જાતનો ખોટો ખર્ચ છે.
 તે વહેલું કે મોડું કાઢવા વગર ના જ
 રહેવું જોઈએ.

આપણા સમાજની અંદર સ્ત્રી-કેળવણીનો
 પણ ખૂબ જ અભાવ છે અને એ અભાવ
 દૂર કરવો જ રહ્યો.

જે સમાજમાં સ્ત્રીઓનું સ્થાન સન્માનીય
 હોય, જ્યાં બધી જ સ્ત્રીઓ શિક્ષિત હોય
 અને જે સમાજમાં જાહેર જીવનનાં બધા જ
 કાર્યક્રમમાં પુરૂષોની સાથે સ્ત્રીઓ પણ હોય
 તો તે સમાજ સાંસ્કૃતિક ક્ષેત્ર, સામાજિક
 ક્ષેત્ર અને આર્થિક ક્ષેત્રે આગળ પડતો હોય
 તેમાં ખે રાત નહીં.

આપણા દેશમાં જેટલી પ્રગતિ છોકરાના
 શિક્ષણ પ્રત્યે છે તેટલી પ્રગતિ કન્યાશિક્ષણ
 માટે નથી. પ્રગતિશીલ સમાજની પારાશીશી
 કન્યાશિક્ષણ છે. “ગૃહિણી ગૃહ ઉચ્ચતે” એ
 વાત ત્યારે જ સાર્થક અને જ્યારે કન્યાઓને
 વાસ્તવિક શિક્ષણ અપાયું હોય. કન્યાઓને
 શિક્ષણ આપવામાં આવે ત્યારે જ તે પોતાના
 બાળકોમાં સારા સંસ્કારનું સિંચન કરી શકે
 છે. અને કન્યા-કેળવણીને લીધે પુરૂષો ઉપરથી
 અડધો ખોળે ઓછો થઈ જાય છે. આમ જો
 કન્યા-કેળવણી વધુ વારી રીતે આપવામાં
 આવે તો સ્ત્રી અને પુરૂષ બંને ભણેલા હોવાથી
 તેમનાં વિચારો પણ સરખા હોય છે. આમ
 અનેક રીતે કન્યા-કેળવણીથી ફાયદા થાય છે.
 આમ આપણા સમાજમાં કન્યા કેળવણીની
 મંદગતિ છે તેને દૂર કરવાની જરૂર છે.

આમ કન્યા-કેળવણીનો અભાવ એ પણ
 સમાજનું એક કલંક છે. અને તેને દૂર કરવા
 માટે કમર કસવાની જરૂર છે.

અને છેલ્લે આપણા સમાજનું મોટામાં
 મોટું કલંક હોય તો દહેજ પ્રથા છે. સમાજ-
 માંથી તે પ્રથા સદંતર કાઢી નાખવી જોઈએ.
 જો એક જણ દહેજ આપે છે તે જોઈને
 બીજાને ખેંચાવવું જ પડે છે. આમ એક
 છેલ્લાં પગથિયા સુધીનાં બધા જ લોકો ગમે
 તેમ કરીને પણ દહેજ આપે છે. આથી જો
 દહેજ દેવાની પ્રથા પૈસાવાળા નહીં કાઢે તો
 તે ગરીબ કાઢી જ શકવાના નથી. આથી
 પૈસાવાળાએ મિથ્યાભિમાન અને અહમ્ કાઢી
 મારો સમાજ ભંચો અને તેનાથી હું ભયો
 તે કાઢીને દહેજ પ્રથા કાઢવામાં મદદ કરવી
 જોઈએ. દહેજને લીધે ઘણી વખત ખૂબ જ
 સહન કરવું પડે છે. જો છોકરી દહેજ-દાગીના
 ન લાવી હોય તો અને ઉતરતી કક્ષાની હોય
 તો તેના સાસરીયાનાં મેણાંટોણાંથી તાવણીમાં
 ત્યારે તપાવું પડે છે. છોકરો પણ પોતાની
 બાબુએ ન હોય ત્યારે છોકરીએ તો બહુ જ
 દુઃખ વેઠવું પડે છે, પોતાના મા-બાપનું
 ઘસાતું ખોલાય એ કન્યાથી શી રીતે સહન
 થાય? પછી તો આ રેઝનું થઈ જાય એમ
 માની છોકરી અંતે કંટાળીને આપઘાત કે
 છૂટાછેડાનાં પંથે પ્રેરાય છે. આથી છૂટાછેડા
 કે આપઘાત એ પણ દહેજ પ્રથાને લીધે ઉત્પન્ન
 થાય છે. આમ દહેજ પ્રથા એ આપણા
 સમાજનું જ નહીં પણ આખા દેશ માટેનું
 કલંક છે.

લગનની વિધિ વખતે વર-કન્યા કેટલીક
 પ્રતિજ્ઞાઓ અગ્નિદેવની સાક્ષીએ લે છે. તેમ
 હવે બંને પક્ષનાં વડીલોએ પણ લેવી જોઈએ
 કે અમે દહેજ માંગી નથી ને લીધી નથીને
 તેમ હવે પછી રાગીશું નહીં ને લઈશું નહીં.

સમાજનું ઘડતર કરનારી તો સ્ત્રી છે.

પ્રમને દેવવાનું બળ એનામાં છે એ વાત એનામાં કં, એ વાત છેડીને પણ સ્ત્રી એક મનુષ્ય છે. એટલું સમજીને પણ એના ઉપર ગુજરતાં સીતમ તે જોઈને સૌને અરેરાટી થતી જોઈએ દહેજ પ્રથા વિરૂદ્ધ લોકમત બનવો જોઈએ કાયદો સુધરીશું પણ લોકમત બગશે તો જ આ અનિષ્ટ દુર થશે.

આમ આપણે સૌ એક તકી થઈએ તો સમાજના અનિષ્ટો દુર થશે નહીં અને જો તે

આપણે દુર કરીશું નહીં તો આપણો સમાજ આગળ વધશે નહીં. આ માટે આપણે જ આપણાં સમાજના નેતાઓ બનીને વાણી, વર્તન અને વ્યવહારમાં શુદ્ધ થઈને આપણા સમાજને સુધારવા માટે આગેકુચ કરવાની શરૂઆત કરી દઈએ.

✽

માનવ જીવન ઉત્તમ શા માટે ?

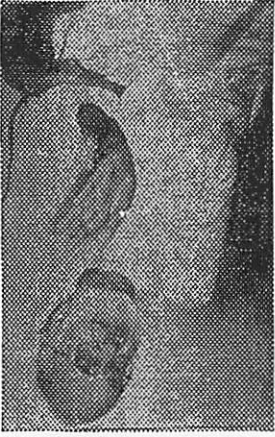
આપણે ત્યાં પુરાણોમાં અને ખીજા ધાર્મિક ગ્રંથોમાં ચાર ગતિ વર્ણવવામાં આવી છે (૧) મનુષ્ય (૨) દેવ (૩) તિર્થંચ (૪) નરક આ ચારે ગતિમાં અને નિગોદ એટલે કે લીલ-રેવાળમાં આપણો આત્મા ચોરવાસી લાખ યોનિમાં ફેરે છે. માનવ જીવનમાં આપણને પુણ્ય મુજબ પાંચે ઈંદ્રિયો, તેના વિષય સુખો મળેલ છે. આપણું શરીર ક્ષોધી, પુરું, હાડકાં માંસ વગેરે અનેક દુર્ગંધાથી ભરેલ જ્યારે દેવ-ગતિમાં ભરપુર સંસારિક સુખ, ઉત્તમ શરીર; જન્મ વખતે પીડા નહીં જરાય રોગ નહીં. મૃત્યુ વખતે દુઃખ નહીં તે ઉપરાંત ત્યાં લાખો કરોડો ની સંપત્તિના માલિક હોઈએ. તિર્થંચ ગતિમાં વનસ્પતિ, પ્રાણીઓ, પંખીઓ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે જેમાં આપણું જીવન પરાધીન હોય દુકાળમાં મરણો. માટે સંકારે રે જના ૧૦ થી ૨૦ જા. કર્યા પછી સમગ્ર માનવજીવનમાં જેની ખાસ જરૂરિયાત છે. તેવા આ પ્રાણીઓ માટે સવા બે રૂપિયાની સગસીડી પણ સરકાર બરોબર ચુકવતી નથી નરક ગતિમાં તો પરાવાર દુઃખો સહન કરવા પડે, ત્યાં પણ દેવગતિ કરતાં વધુ અંધારાં થાય; દશ પ્રકારના દુઃખો સહન કરવા પડે; અને ત્યાં નરકે નરકે દુઃખો બદલાય છે. આ નરકના જીવોનાં શરીરના જે રાષ્ટ્ર જેવાં પણ ટુંકડાં કરે તેવે તે એ ક્ષણવાર ફરી પછું આખું શરીર જેવું હતું તેવું થઈ બંધ કારણે તેમણે વૈકિય શરીર હોય છે જેનો આ ગુચ્છ છે જ્યારે નિગોદમાં અનંતા વર્ષો સુધી રીવાવાનું છે.

આમ આ ચાર ગતિને તો જોતાં દેવગતિ અને માનવગતિ વધુ સુંદર લાગે પણ આ બંનેમાં પણ ચડિય તી માનવગતિ છે ભલે તેમાં આપણે થોડાક દુઃખો સહન કરવા પડે, શરીરખી દુર્ગંધથી ભરેલું હોય પણ આત્માને ઉત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ કક્ષાને જે વિકાસ છે તે એટલે મોક્ષ તે મોક્ષ માર્ગની સાધના મનુષ્ય ભવમાજ કરી શકાય, કાગળ પાપ વગરનો ધર્મ એટલે કે પાપ વગરનું જીવન જો આપણે ઈચ્છીએ તો આ મનુષ્ય ભવમાં કરી શકીએ આમ મોક્ષનું સાચું જ્ઞાન, પરમાત્મા પ્રત્યેની સાચી શ્રદ્ધા, પરમાત્માએ કહ્યું તેવું જીવન આપણે મનુષ્ય ભવમાં જ આ ત્રણ વસ્તુ કરી શકીએ. માટે ભલે દેવગતિ ભૌતિક દ્રષ્ટિએ ઉત્કૃષ્ટ હોય પણ આધ્યાત્મિક દ્રષ્ટિએ માનવ ગતિ જ ઉત્કૃષ્ટ છે આલો આપણે ઘણી મહેનત પછી મળેલી આ માનવ ગતિમાં પરમાત્મ ભક્તિમાં મસ્ત બની જલ્દીમાં જલ્દી આત્માની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરીએ.

❑ અમૃત ખિંદુ ❑

(૧) ત્યાગીઓ માટે પ્રલયર્થનું પલન એટલું બધું મહત્વનું છે કે તેની રક્ષા માટે જો આપઘાત કરવો પડે તો પણ કરવો તેવું શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે.

(૨) ક્રોધ અને કામ દાવાનળ છે પણ એટલી વિશેષતા છે કે જો તેમને અડીએ તોજ તેમાં ખાખ થવાય

“कला संपूर्णता की ओर जाने का प्रयास है, व्यक्ति की अपने को सिख प्रमाणित करने की चेष्टा है, वह एक प्रकार का आत्मदान है, जिसके द्वारा व्यक्ति का अहम अपने को अक्षुण्ण रखना चाहता है। सच्ची कला कभी भी अनैतिक नहीं हो सकती। वह अनंत: एक नैतिक मायना (परिपक्व वस्तु) पर आश्रित है।”

महात्मा सच्चिदानन्द हीरानन्द धारमपुत्र । “अंधीयमी” को तथा

“वह प्रथम जिसके पास आदर्शों का चरदन नहीं, केवल श्रवण है और वह आदर्शों जिसके पास प्रथम का शरीर नहीं, प्रवर्धित है।”

—: अज्ञानविरक्त प्रमाणित :-

हिन्दी - विभाग

Handwritten notes in Hindi, including the number '३२५' and various illegible text.

उत्तर

कॉलेज

का

याद में

कर्म की

अवस्था

उप

की

वि

वि

सर्व

की

व

की

के

सर्व

सर्व

वि

वि

H.S.

H.S.P. के

सर्व

की

वि

सर्व

वि

वि

वि

वि

हिन्दी साहित्य परिषद् 'सेक्रेटरी की रिपोर्ट'

डालमिण्टस

यह वर्ष समाप्त हो गया और इसने मुझे आपसे हार्दिक वार्तालाप का सुअवसर प्रदान किया है जिन्होंने हि. सा. प. के लिए उस वर्ष को सज्जद व उत्साहपूर्ण बनाया है हि. सा. प. हमारी संस्थाका एक अग्रणी संगठन है जो H.S.P. के नाम से प्रसिद्ध है।

H.S.P. मारवाडी एसोसिएशन का विकसित स्वरूप है जो सात वर्ष पहले हमारी सहृदया प्रिंसिपल श्रीमती पी. एस. बलेरी के सहयोग से कुछ कर्मठ और उत्साहपूर्ण विद्यार्थियों के द्वारा प्रारंभ किया गया है। इस संगठन की रचनाका मूल उद्देश्य है विद्यार्थियों के ज्ञान व क्षमता का शैक्षणिक सांस्कृतिक व सामाजिक क्षेत्र में संपूर्ण विकास करके उन्हें सक्रिय व सुदृढ आधार प्रदान करना।

हि. सा. प. के वर्ष १९८७-८८ का शुभारंभ प्रसिद्ध फिल्म स्टार गुलशन ग्रोवर के द्वारा दिनांक ७-१२-८७ को किया गया। उस दरीका कारण शिक्षको की प्रसिद्ध हडताल है अन्यथा हमने उसके शुभारंभ की योजना अनिल कपूर की उपस्थिति में स्व. मोहम्मद रफी की याद में एक गान रफी क नाम कार्यक्रम से की थी

वर्ष के हमारे प्रसिद्ध कार्यक्रम टेलेंट कॉन्टेस्ट इस प्रतियोगिता की प्रतिभा अत्याधिक उत्सुकता से की जाती है। यह कार्यक्रम कॉलेज

के लाइब्रेरी हॉलमें ७-१२-८८ को आयोजित किया गया था उसरे लिए ४८ प्रतियोगी आए थे और ६०० विद्यार्थियों ने इस प्रतियोगिता को देखने का लाभ उठाया था। इसका लक्ष्य था दो उच्च कोटि के गायकोका 2nd WESTERN SUBURBAN INTERCOLLEGIATE SINGING TROPHY के लिए चयन करना।

प्रतियोगिता के परिणाम-

प्रथम - सुनील कालानी

द्वितीय - आरती देसाई, राजरी नारायणन्

तृतीय - एच. एस. सूरी

प्रोत्साहन - सोनल पारेख

अंतर महाविद्यालयीन प्रतियोगिता-

The 2nd WESTERN SABARBAN INTER-COLLEGIATE & SINGING TROPHY का आयोजन १९-१२-८७ को लाइब्रेरी हॉल में किया गया था जिसमें १२ कॉलेज के विद्यार्थियोंने भाग लिया था जो हमारी कॉलेज की विजय के साथ सफलता से सम्पन्न हुआ। सुर-संगम ने अत्यधिक सांगीत-मय वातावरण प्रदान किया। श्रीमती पी. एस. बलेरी मुख्य अतिथि थीं। उन्होंने विजेताओं को पुरस्कार किए।

परिणाम-प्रथम-पी. डी. लायन्स कॉलेज (सुंदरनगर)

द्वितीय-पाटकर कॉलेज गोरगाव)

तृतीय-नरसी मोनजी कॉलेज (विलेपार्ले)

बुक - बैंक हमारे एसोसिएशनने वर्ष १९८२-८३ में 'मारवाडी एसोसिएशन' बुक-

बाद है।

अन्य शिक्षकों का सहयोग और मार्गदर्शन प्रो. इन्चार्ज मि. तेजा और मि. सय एवं अपनी कोलिन प्रिन्सीपल श्रीमती पी. एस. बलेरी, कुंवा उठाने का प्रयत्न भी कर रहा है। हम रहा है अपितु प्रतिदिन अपने कार्यों की दि. सा. ए. मात्र अच्छी कार्य ही नहीं कर

अतः अब मैं भी यही कहुंगा कि इस प्रसिद्धिजन को सर्वाधिक समझ बनाया। नहीं था अपितु आप सबके लिए था जिन्होंने प्राप्त हुआ है। वास्तव में ये प्रस्तावों में 'सक्रिय' (Most Active) सेक्टरी का प्रस्ताव हुआ है और मुझे आपके सहयोग से 'सर्वाधिक वर्ष के 'वेस्ट प्रसिद्धिजन' का प्रस्ताव प्राप्त प्रस्ताव—इस प्रसिद्धिजन को इस किया।

इस उत्तर-कार्य में भी अपना सहयोग प्रदान किए बाइ है देता हूँ। हमारे प्रसिद्धिजन ने उत्सव' का सफलपूर्वक आयोजन करने के चयन व जन सेक्टरी का 'हालमिय में अपने कोलिन के ..... ने सहयोग प्रदान किया। हालमिया उत्सव— किए गए महत्वपूर्ण कार्य में हमारे प्रसिद्धिजन राहत योजना" के अंतर्गत एन. एस. एम. द्वारा राहत उपय— "युवागत सुखा पाठिव

की आवश्यकताओं की पूर्ति करता है। से जाना गया। यह एक उत्सव महत्व दिवाधिया की चयन व. प्रो जना यार्मा की याद में एक प्रारंभ किया था जो बाद में प्रसिद्धिजन

महान दार्शनिक 'अरस्तू' के अनुसार—युद्ध का उद्देश्य अवकाश। परन्तु लेखक 'आस्टाइन वेवल्स' का मतानुसार सामाजिक विकास में अवकाशों की प्राप्ति का काम गनी की योजना और पुरानेपन कहते हैं कि अवकाश का लाभ मुख्य रूप से यह

होगा, वह बुद्धिमान ही आयोग। पर आगता है : फिर तो किस के पास काम विज्ञान रूप का विवेक अवकाश का असर मिलने है उदाहरण के लिये बाईबिल अनुसार अपने विचारों से इस विषय पर टिप्पणियाँ की महान धार्मिक ग्रन्थों के रचियताओं ने भी प्रथम लेखकों ही सोचा है धर्म विषय के अवकाश के बारे में न सिर्फ दार्शनिकों

के विचारों से परिचित हो- बारे में विषय के महान लेखकों एवम दार्शनिकों आनन्द ले रहे होंगे या अब आप 'अवकाश' के आर्षी होंगी अब आप अपने जीवनमार्गका का यह कोलिन-पत्रिका आपके हाथ में उस समय भरे अनुभव एवम ज्ञान के अनुसार हमारी

अवकाश और अवतार ॥

अस मैं भी अपने प्रसिद्धिजन का प्रसिद्ध एवं सहयोगी चयन प्रो. श्रीमती राजकुमारी व्यास का धन्यवाद करता हूँ। राजेश जैन (सेक्टरी)

कि है, लेखिका सुखी क 'सेल' में माने में यदि और आशाका अन्य म फायदा से रा (अधिक) करते। विवेक है। इस विचारों कि— पर यह

क्या न और न ही कि पवन

“सामाजिक वन रक्षण ज्ञान”

मानव सभ्यता के आरम्भ में पृथ्वी का एक तिहाई भाग जो थल स्वल्प उपलब्ध था, पूर्ण रूप से वनों से आच्छादित था किन्तु मनुष्य ने अपने सामुदायिक जीवन हेतु वनों को वृत्तियों में, फिर गावों, फसलों, नगरों और शहरों में परिवर्तित कर लिया। सभ्यता के विकास के साथ-साथ मनुष्य ने वनों का सफाया करना आरंभ कर दिया, लेकिन अब वन-संहरण का उद्देश्य बदल गया है। आज वन-संहार करना उसके लिये अपरिहार्य हो नहीं है मात्र अपने विकास का भ्रम पाले वह इस कुदृश्य में संलग्न है। विकास की चमक-दमक से हम भौतिक सुख-समृद्धि माले ही जुटा ले पर साथ ही अप्रत्यक्ष रूप से जो प्राकृतिक-दरिद्रता अपने लिये उत्पन्न करते उससे मुक्त होना असंभव नहीं हो सकेगा अवश्य होगा।

भारत एक कृषि प्रधान राष्ट्र है। यहाँ की संस्कृति के निर्माण में वनों और वृक्षों का अत्यधिक महत्व रहा है। हमारे कवि-सुनिधी ने नदियों के किनारे वृक्षों की सघन-जंगल के नीचे अपने आश्रमों का निर्माण कर ऐसे दर्शान का प्रकाशन किया था, जिसके निर्माण कर आज भी संसार की सभ्यता और मूलभूत तत्त्व आज भी संसार की सभ्यता और संस्कृति में महत्वपूर्ण स्थान प्राप्त किये हुए हैं। वेदों, उपनिषदों और अरण्यकों की रचना भी वृक्षों के नीचे की गई थी। हमारे दर्शन और आचाराज्ज, कल्प और संतानि कल्प और विद्याओं का प्रादुर्भाव वनप्रधान संस्कृति के द्वारा ही हुआ था। निरन्तर वनप्रधान संस्कृति के द्वारा ही हिन्दु धर्म का निर्माण हुआ और वृक्ष हमारे जीवन के अभिन्न अंग रहे हैं। अपने प्राचीन साहित्य का अध्ययन करने से हमें इस बात का सहज ही पता चल जाता है कि प्राचीन भारत में वृक्षारोपण का बहुत महत्व था। लोग स्वयं और परमायु देवों वृत्तियों से पत्र लगाते थे और वृक्ष कल्प में वृद्ध आधिक पुण्य समझते थे। वैदिक मंत्रों में स्थान-स्थान पर वृक्षों की महिमा वर्णित है। कृषि लोग अपने आश्रमों के वृक्षों की देखभाल वसी प्रकर करते थे जैसे माता-पिता अपनी संतान की

है कि हम अपने काम के सुगम की शक्ति प्राप्त कर ले, लेकिन निश्चित रूप से यह नहीं कि इस से हमें सुखी की छुट मिल जाये। परित्यक्त विचारक 'बर्ट्रैंड रसेल' के विचार से—अवकाश को बुद्धिमत्ता के साथ भरने में समर्थ होना सभ्यता की शक्ति देन है।

यदि आप इन विविध विचारों पर विचार करें और अवकाश के अवसर का सर्वप्रयोग करें तो मैं आशा करता हूँ कि 'अवसर' के बारे में भी कुछ सत्य महत्वपूर्ण वृत्तियों के विचारों से अज्ञान करवा दें।

राज्य वाहरी एमर्शन के अनुसार महान पुरुष (अविना) अवसर की कमी की शिकायत कभी नहीं करते। फ्रांसिस बेकन कहते हैं कि बुद्धिमान आदर्शों को अपने अवसर मिलते हैं, उस से अधिक वह बनाता है। इस अवसर पर ईश्वर नामक विचारक ने अपने विचारों को कुछ इस तरह से परिभाषित किया है कि—“अवसर के माथे पर बाल होने हैं और गुहरी पर वह बाल होता है।”

वर्तमान विश्व में वृत्तियों की दौड़ में शामिल रहने के लिए हमें अवसर तलाशते रहते हैं, राष्ट्र हर समय युद्ध के अवसर तलाशते रहते हैं, इसी संदर्भों को लेकर जे फ्रैंक हीरो ने कहा है कि— विश्व तरह आप युद्ध में अवसरों से लाभ उठाते हैं, उसी तरह आप की शक्ति के लिये अवसरों से लाभ उठाना है।

हमारे मित्र राष्ट्र इस के राष्ट्रीय गीतों में 'अवसर' के विचार पर मनन किया होगा। यही न हमें इसी विचारों पर मनन करने और अपने अवकाश के अवसर को एक नया आयाम, नई दिशा प्रदान करें—आपत आपकी सेवा यह विचार प्रकट आया है।।

आपका,
राकेश कुंजिल बाला
टी. वाय. बी. काम.

ज्ञान का शीर्षक
श्रीमती
श्री
विश्व ज्ञान (संकेतरी)
गिर 11
र हमारी
स समय
राज का
काश के
(संकेतरी)
अनुसार
र मिलने
राम

करते हैं। विरक्त मुनियों के अतिरिक्त गृहस्थ-जनों में भी वृक्षारोपण का महत्व था। स्त्रियाँ, पीपल, तुलसी, बड़ आदि के वृक्षों और पौधों का पालन-पोषण और पूजन करना अपना धार्मिक कार्य समझती थी। लोगों का वृक्षों के प्रति सौहार्द्र भाव था। उनको कष्ट पहुंचाने वाले अथवा काटने वाले समाज में घणा की दृष्टि से देखे जाते थे। लोगों का वृक्षों के प्रति वैसा ही व्यवहार था जैसा चेतन प्राणियों के साथ होता है। यदि ऐसा न हो तो कण्व ऋषि के आश्रम में संपोषित शकुन्तला के हृदय में महाराज दुष्यन्त के राजभवन में जाते समय वह घोर दुःख न होता, जिसका चित्रण कविकुञ्ज-गुरु कालिदास ने महर्षि कण्व के मुख से अपने 'अभिज्ञान-शाकुन्तलम्' नामक नाटक में कराया है।

जब से भारत में स्वातंत्र्य-सूर्य का उदय हुआ है, राष्ट्र विभिन्न क्षेत्रों में उन्नति प्राप्त करने क लिये सतत प्रयत्नशील है। हमारे राष्ट्र के कर्णधार निरंतर ऐसी योजनाओं को काम में ले रहे हैं जिनके द्वारा देश का सर्व तो मुखी अभ्युत्थान हो। देश की वन-सम्पत्ति और वनों का अधिकाधिक उपयोग करने के लिये अनेक योजनायें काम में ली जा रही हैं। भारत आज उन्नति के 'विश्व-मानक मापदण्ड' पर आने की बेचेनीवश अपने को औद्योगिक और शहरी रूप से समृद्ध बनाने को कृत-संकल्प है। इसी उद्देश्य से हमारे यहां वनों का अनियंत्रित गति से सफाया किया जा रहा है। किन्तु जैसा कि सर्वविदित है कि- 'अति सर्वत्र वर्जितः' क्योंकि "अति विनाश की इयतक है।"

पर अब तक वन-विनाश के कारण हमारी विशाल वन-संपदा का एक विशाल भाग नष्ट प्राय हो चुका है। अब उपग्रह के माध्यम से पता चला है कि देश का मात्र ११ प्रतिशत भाग ही वन-संपदा से ठका है, जबकि हमारे भू-गर्भ वेत्ताओं के अनुसार न्यूनतम १/३ भाग हमारे पर्यावरण-सन्तुलन एवं प्रौद्योगिक-सम्पत्ति की रक्षा हेतु वनों से आच्छादित होना अनिवार्य है।

उपरोक्त अध्ययन से हम वर्तमान में व्याप्त भयावहता का अनुमान सहज ही लगा सकते हैं, किन्तु इस अध्ययन और आवश्यकता से हमारी सम्पूर्ण जनता अब भी अनभिज्ञ है और शायद इसी कारणवश वन-संहार अनियमित रूप से जारी है।

इस अपघातक कृत्य का कारण मात्र उन्नति की आकांक्षा ही नहीं, वरन् वनों पर हमारी परम्परागत निर्भरता भी है, जैसे ग्रामीण क्षेत्रों में लकड़ी का इंधन के रूप में उपयोग करता मवेशियों के चारे हेतु भी वनों पर आश्रित होता। वन-संहार के कारण अब देश की उपलब्ध भूमि का एक विशाल भाग बंजर भूमि में परिवर्तित हो गया है। उदाहरणार्थ-केरल में जहां सन् १९०५ में पश्चिम घाट क्षेत्र का ४४ प्रतिशत वन-भाग सुरक्षित था वही यह सन् १९८५ में मात्र ९ प्रतिशत रह गया।

वन एवं वृक्षों के उल्मूलन से अनेकानेक दुष्प्रभाव उत्पन्न होते जा रहे हैं, जैसे पर्यावरण असंतुलन। मनुष्य ने अपने वातावरण को अनुकूल बनाने की लालसा में पर्यावरण को दूषित बना दिया है। पेड़-पौधे तो 'परिपोषण' जीवों की श्रेणी में आते हैं जो मनुष्य-जाति के लिये जीवतावश्यक प्राथवायु प्रदान कर उसके द्वारा त्यक्त दूषित वायु ग्रहण कर पर्यावरण संतुलन कायम रखने में सहायक सिद्ध होते हैं किन्तु कृतघ्न मनुष्य उन्हीं का संहार कर अपने को गौरवान्वित एवम् उन्नत सिद्ध करने की अभिलाषा रखता है।

पर्यावरण असंतुलन के परिणाम स्वरूप हमें प्रतिवर्ष बाढ़ व सूखे के प्राकृतिक प्रकोप का सामना करना पड़ता है। लेकिन ये सब हमारी ही करतूतों का फलमात्र है। अंग्रेज अर्थशास्त्री 'मार्थस' ने अपने सिद्धांत का प्रतिपादन करते हुए कहा था कि- "यदि आदमी प्रकृति से दूर कर आता है तो प्रकृति अपना प्रतिशोध अलक्ष्य लेगी।"

आज भारत शताब्दी के भयानकतम सुखे की स्थिति से गुजर रहा है जा कि हमारे "ज्ञानचक्षु" खोलने को पर्याप्त है।

Mr.

Dalmia Utsav

Mr. Manmohan Kapoor being felicitated for organizing 'Dalmia Utsav'

Mr. Rebeiro receiving the prize

Principal (Mrs.) P. S. Baleri and Lion Balkrishna Lakotia inspecting 'Painting Exhibition organized by Fine Arts Association & Photographic Society.'

भयो-
किन्तु
अपूर्ण
भावश

की
आगत
इधत
भी
अब
बंजर
ल में
४४

प्रभाव
लन।
की
पेड-
बो
प्रदान
विवरण
किन्तु
को
बलावा

हमें
आमना
हरतुती
अपने
की-
है
।”
की
वधु”

ANNUAL DAY (Highlights)

Chief guest Dr. Shashikant Karnik addressing the august gathering

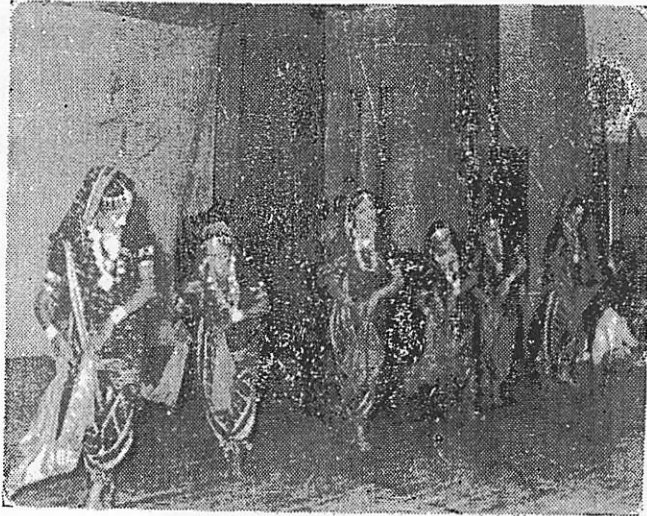

National integration programme

Lion Bajranglalji Dalmia making speech.

ANNUAL DAY (Highlights)

Dangi-Darbar-dance

RIZVI FOLK DANCE

Prize being awarded
to Manmohan Kapoor

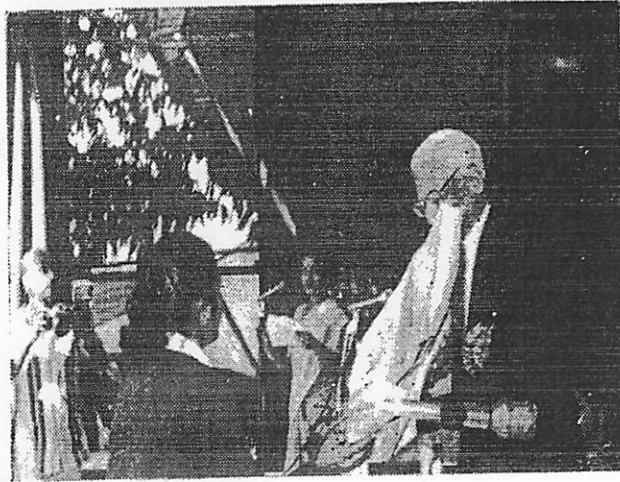
ogram

Dance Master Mr.
Gaman being felicitated
on the occasion

Dalmia Utsav

Being inaugurated by
Lion Shri Bajranglalji
Dalmia

Lion Shri Bajranglalji
Dalmia Welcoming
participants from various
colleges.

Dalmiaji Welcoming the
Chief Guest
Miss M. Bengalee,
Vice-Chancellor,
University of Bombay.

हमारी सरकार
आर्थिक योजना
प्रदान कर र
करने में स
निमंत्रण देने
तो शायद इ

इसी
सरकार चाह
सहयोग इस
जैसे हमारी
गांधी ने कह
forest is
अर्थात् वनो
जिम्मेदारी है

साम
तथा उपलब्
अभ्युदय के
अनेकानेक र
प्रथम लाभ
हमारे लिये
रूप में है।
लकड़ीयां प्र
जीवनोपयोगी
कुछ लकड़ीय
विदेशो तक
विदेशी मुद्र
दैनिक कार्य
उपयोगी हैं
कितने उपयं

वृक्ष हमारी सौन्दर्यमयी रूपा को पतीक है। ये पकड़ते विशाल प्राण के अंककार हैं। इनके पुष्पों और पत्तों की सुगंध और रंगों-युक्तता आदिकाल से मानवमन को सुख कराती आती है। वृक्ष एवं पत्तों का भौतिक दृष्टि से महत्त्व है। यह वर्ष हमारे प्रधान-मशीनो को नहीं बचाए रखता ? जहाँ जहाँ की पत्तों का विरल किया था, इस स्थान के साथ कि कालान्तर में वृक्षों की सरिता में भी वृक्ष होनी और साथ ही सामाजिक वनीकरण एवम् वृक्षारोपण का संदेश भी प्रसारित होगा। इसके अतिरिक्त समय-समय पर 'वन महोत्सव' का आयोजन किया जाता है। सरकार ने वन-संरक्षण के लिये 'वन एवम् पर्यावरण मंत्रालय' तथा अन्य अनेक समितियाँ गठीत की हैं जो

वृक्ष संरक्षण के लक्ष्य में हैं। वृक्षों की लक्ष्य पद्धतियाँ हैं। ऐसे वृक्षों की रक्षण के लिये हमें विविध प्रकार के मनुष्य कर्म प्रदान करने हैं। जिससे वृक्ष-वन की अभिवृद्धि के साथ-साथ लोगों के स्वास्थ्य को भी वृद्धि होती है और अनेक रोगियों को लाभ पहुंचता है। ऐसे वृक्षों की भी एक श्रेणी है। जिनके संरक्षण को प्रायः कर लोगों को अनेक प्रकार की व्यापारों का नाश हो जाता है एवं जिनकी शीतल और सफाई के लिये निर्यात-वस्तु पश्चिमी अर्ध-गोलार्ध और आन्ध्र की प्रायः होती है। मनुष्यों के लिये नहीं अपितु पशु-पक्षियों के लिये भी ये वृक्ष अत्यन्त महत्त्व के रूप में हैं।

सामाजिक वनीकरण एवम् वृक्षारोपण तथा उपलब्ध वन-संपदा का संरक्षण राष्ट्र के अग्रतम के लिये एक उत्तम प्रयत्न है। इससे अनेकानेक लाभ होने की सम्भावना है। सर्व-प्रथम लाभ ही यह है कि वनों का विस्तार हमारे लिये एक प्रकार की राष्ट्रीय संपत्ति के रूप में है। वनसे हमें कई विविध प्रकार की वस्तुएँ प्राप्त होती हैं, जो हमारे लिये जीवनोपयोगी वस्तुएँ बनाने के काम आती हैं। कुछ वस्तुएँ तो ऐसी हैं जिनका निर्माण हम विदेशों तक में कर सकते हैं और साथ ही विदेशी मुद्रा भी अर्जित कर सकते हैं। अपने दैनिक कार्यों के लिये भी वृक्षों की लकड़ीया उपयोगी हैं। सामान, देवदार आदि के वृक्ष कितने उपयोगी हैं यह किसी से अपवाद नहीं

हमारी सरकार इस आपदा से निपटने हेतु अपनी आर्थिक योजनाओं में कठोरता से विचार सहजता प्रदान कर रही है, जो कि क्षणिक रहने प्रदान करने में सक्षम है। पर यदि इन आपदाओं निवारण हेतु बाले घटक का उन्मूलन हो जाये तो शायद इनका सामना ही न करना पड़े। इसी लक्ष्य को प्रतिबद्ध कर अब हमारी सरकार चाहती है कि जनता भी अपना दार्ढ्य सहयोग इस समस्या से निपटने में प्रदान करे। जैसे हमारी स्वर्गीय प्रधानमंत्री श्रीमती इंदिरा गांधी ने कहा था कि— "Preservation of forest is our Collective Concern" अर्थात् वनों का संरक्षण हमारी सामूहिक जिम्मेदारी है।